

Міністерство освіти і науки України
Український державний центр позашкільної освіти України
Управління освіти Львівської міської ради
Центр творчості дітей та юнацтва Галичини
Львівська дитяча школа народних мистецтв

***Орієнтовні навчальні програми та методичні
рекомендації з декоративно-ужиткового та
образотворчого мистецтва
(для роботи гуртків загальноосвітніх та позашкільних
навчальних закладів освіти)***

Львів
Край
2007

ББК 74.266

О-65

УДК

**Орієнтовні навчальні програми та методичні рекомендації з
декоративно – ужиткового та образотворчого мистецтва.**

Методичний посібник.

Автори: Федина В. В., Кисельова О. І., Ващак О. І., Тептяєва Л. О., Роміна С. Д., Янішевська Н. С., Івашко В. Д., Хаджинов В. В., Лаврів-Ковальчук А. В., Стричак О. Р., Кушнір Х. М., Коломийчук Т. В., Квасниця Л. М. – Львів: Край, 2007. – 116 с.

Науковий консультант: старший науковий співробітник УННАНУ кандидат історичних наук Нипорак О. І.

Рецензенти: Кузик О. Є. - кандидат педагогічних наук, завідувач кафедрою культурологічної освіти ЛОППО, директор Центру творчості дітей та юнацтва Галичини.

Сохань Г. - доцент кафедри культурологічної освіти ЛОППО.

Михайлюк О. Д. - старший викладач кафедри культурологічної освіти ЛОППО.

Відповідальна за випуск: Мончин О. І. – завідувач інформаційно – методичного відділу ЦТДЮГ.

Редактор: Гентош О. Р. – методист інформаційно – методичного відділу ЦТДЮГ.

Коректор: Потапов Є. М. - керівник відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва.

Заслухано та обговорено на засіданні кафедри культурологічної освіти ЛОППО. Затверджено та рекомендовано до друку методичною радою Центру творчості дітей та юнацтва Галичини (прот. №5 від 12.10.06, №8 від 15.03.07), як навчально-наочний посібник для керівників гуртків загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Методичний посібник містить авторські програми, а також методичні рекомендації з досвіду роботи працівників відділу образотворчого та декоративно – ужиткового мистецтва ЦТДЮГ та Дитячої школи народних мистецтв м. Львова, призначені для керівників гуртків загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів освіти. Кожен керівник гуртка названих профілів може вносити зміни у зміст програми, розподіл часу та вивчення окремих тем, впроваджуючи свої напрацювання та цікаві творчі знахідки.

Концепцією викладання зазначених у методичному збірнику предметів є забезпечення цілісної системи поєднання теоретичних знань та практичних умінь, які охоплюють розумову, емоційну та вольові сфери діяльності дитини.

ISBN 978-966-547-263-6

Зміст

1. Передмова.....	4
2. I розділ. Авторські навчальні програми.	
2.1. Навчальна програма з предмета «Графіка».....	6
2.2. Навчальна програма з предмета «Історія мистецтв».....	9
2.3. Навчальна програма з предмета «Художнє ткацтво».....	17
2.4. Навчальна програма з предмета «Художня обробка шкіри».....	25
2.5. Навчальна програма з предмета «Фітодизайн».....	31
2.6. Навчальна програма з предмета «Художня вишивка».....	39
2.7. Навчальна програма з предмета «Малярство на шклі».....	43
2.8. Навчальна програма з предмета «Черпаний папір».....	47
2.9. Навчальна програма з предмета «Витинанка».....	50
2.10. Навчальна програма з предмета «Батик».....	53
2.11. Навчальна програма з предмета «Вироби з бісеру».....	56
2.12. Навчальна програма з предмета «Художня обробка дерева».....	67
3. II розділ. Методичні рекомендації.	
3.1. «Педагогічний досвід роботи студії «Веретенце».....	70
3.2. «Виготовлення тканих прикрас з бісеру».....	87
4. III розділ. Орієнтована програма гуртка образотворчого мистецтва Дитячої школи народних мистецтв.....	102

Передмова

Відділ образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва має давні й славні традиції. Це один із найдавніших навчальних підрозділів обласного Палацу піонерів, а згодом і Центру творчості дітей та юнацтва Галичини, котрий починає свою історію ще з 1951 року.

Основним завданням відділа є навчання дітей та молоді образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва з метою їхньої підготовки до навчання у вищих мистецьких навчальних закладах. Навчання здійснюється диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей учнів, з урахуванням їх віку. З метою систематизації навчання та вивчення більшої кількості спеціалізованих дисциплін у 2003 році була заснована школа образотворчих мистецтв «Арт дизайн», керівником якої є професійний художник Євген Потапов. Відділ складається з гуртків декоративно-ужиткового напрямку та школи образотворчих мистецтв «Арт дизайн». У відділі працюють такі гуртки: ткацтво, гердан, художня обробка дерева, батик, витинанка, фітодизайн, черпаний папір, українська народна вишивка, художня обробка шкіри.

Починаючи з 1993 р. з ініціативи відділу проводиться щорічний обласний конкурс з образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва «Таланти твої, Україно!», викладачі організовують семінари, конкурси, виставки, майстеркласи для інших творчих об'єднань.

Педагоги відділу – люди з великим педагогічним досвідом роботи, вищою освітою, працюють за авторськими програмами.

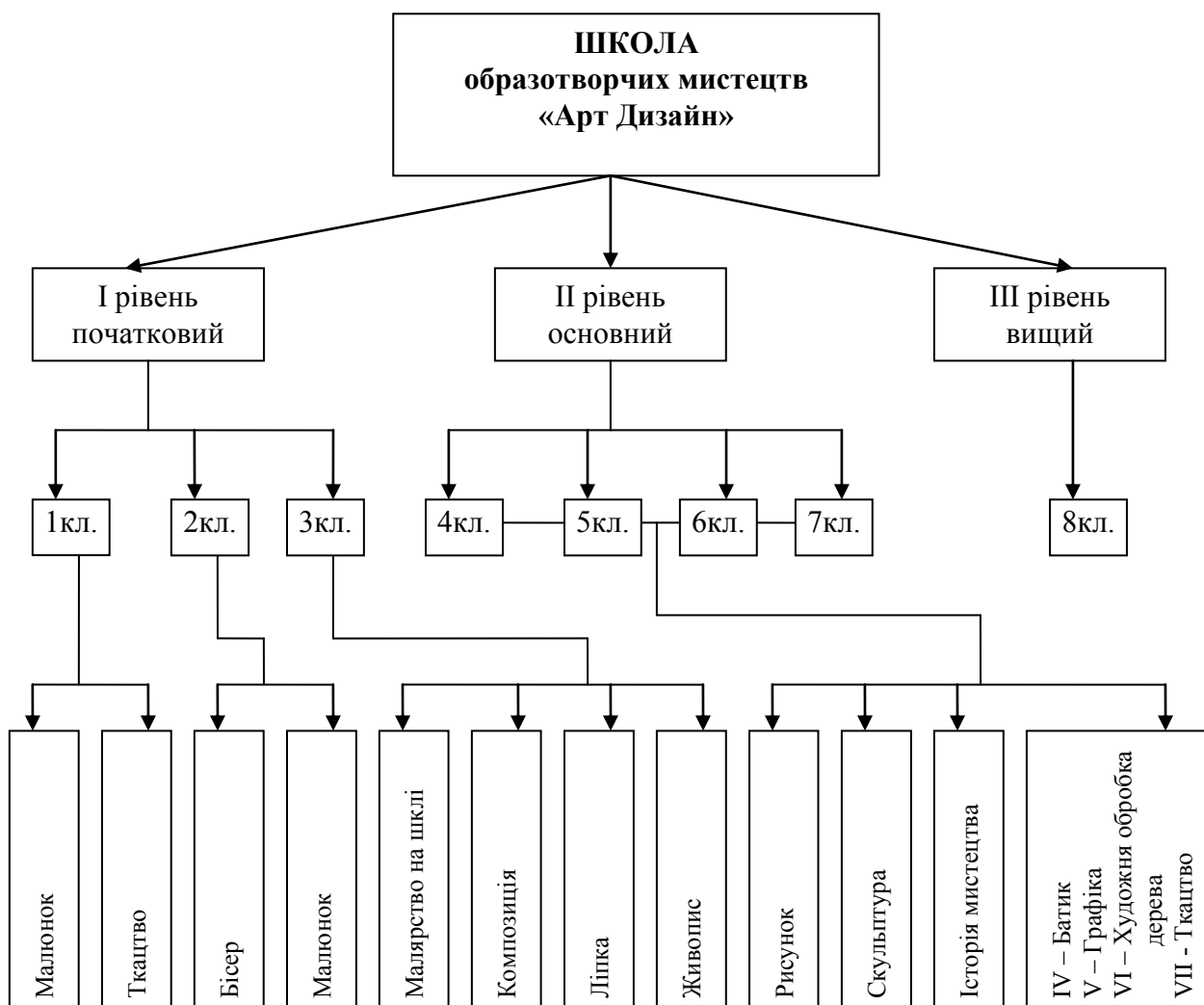
Багато вихованців відділу продовжили свою освіту у профільних вищих навчальних закладах та згодом стали професійними художниками.

У цьому збірнику методичного матеріалу зроблено першу спробу підсумувати та узагальнити багаторічний досвід роботи педагогів відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва ЦТДЮГ, а також вибірково включено методичні напрацювання викладачів Львівської дитячої школи народних мистецтв м. Львова. У розділі I-III наводяться авторські навчальні програми, а також методичні рекомендації з досвіду роботи педагогів, які стануть добрим допоміжним матеріалом у практичній роботі гуртків позашкільних навчальних закладів та загальних шкіл, особливо для молодих фахівців.

Структура відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва

Структура школи «Арт дизайн»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з предмета „ГРАФІКА ”
школи образотворчих мистецтв "Арт дизайн"
відділу образотворчого та ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка В. В. Федина

Пояснювальна записка

Виховний потенціал мистецтва міститься у самій його суті та пояснюється тим, що емоційна сторона свідомості, естетичні ідеали особистості є первинними стосовно інтелекту у формуванні духовних інтересів, ставлення до світу взагалі. Адже вирішення художньо - розвивальних завдань передусім формує рівень художньо-творчої свідомості особистості, що й визначає ступінь залучення її до глобальних культурогенних процесів.

Слово "графіка" походить від грецького слова "графо" - рисувати. Термін "графіка" був закріплений з кінця 19 століття. Існували такі види графіки, як гравюра, рисунок. Графіка є складовою частиною образотворчого мистецтва. Це система культури.

В кінці 19 ст. виникли спеціалізації, які виділили графіку, як окрему систему. Графіку поділяють на ужиткову, прикладну, промислову. За технікою виконання її поділяють на рисунок та друковану графіку. Найдавніший вид графічного мистецтва-рисунок. Його витоки можна побачити в перших наскельних зображеннях, де основу зображення складали лінія та силует. Друкарська графіка, або гравюра, більш складний вид графіки в порівнянні з рисунком.

Програма розрахована на один рік навчання.

Заняття проводяться по дві години один раз на тиждень (72 години в рік). Окрім основних занять в школі допускаються індивідуальні години від 1-2 год. тижневого навантаження. Діти комплектуються з 11-14 років. Склад групи 10-12 чоловік.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях „Мистецтво”, „Людина і світ”.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Графіка. Види графіки. Знайомство з графікою як видом мистецтва, видами технік. Показ ілюстративного графічного матеріалу.
2. Ритм у природі та мистецтві. Бесіда на задану тему. Пошук ритмів у навколишньому середовищі та порівняння їх з творами мистецтва. Ритми в квадраті, колі, фризі.
3. Симетрія та асиметрія. Бесіда на задану тему. Порівняльна характеристика. Створити композицію, використовуючи тваринні та рослинні мотиви.

4. Статика й динаміка. Бесіда на задану тему. Створити осередкову та безосередкову композицію з використанням простих геометричних фігур.
5. Рапорт. Бесіда на задану тему. Створити рапортну композицію на основі геометризованих фігур рослинного та тваринного характеру.
6. Силует. Бесіда на задану тему. Пошук цікавих силуетів. Організація плями на форматі.
7. Фактура. Бесіда на задану тему. Дослідження фактури в природі та її інтерпретація. Створити фактуру, використовуючи природні матеріали.
8. Гризаль. Бесіда на задану тему. Організація тонального співвідношення.
9. Шрифт у графіці. Бесіда на задану тему. Створити шрифтову композицію.
10. Монотипія. Бесіда на задану тему. Ознайомлення з технікою. Практична робота.
11. Колаж. Бесіда на задану тему. Створити колаж.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ТРЕТІЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			Контроль
		Теор.	Практ.	Інд.	
1	Графіка. Види Графіки	2	2	3	Бесіда, опитування
2	Ритми в природі та мистецтві	2	6	3	Огляд робіт
3	Симетрія та асиметрія	2	4	3	Огляд робіт
4	Статика та динаміка	2	4	3	Огляд робіт
5	Рапорт	2	4	3	Огляд робіт
6	Силует	2	4	3	Огляд робіт
7	Фактура	2	6	4	Огляд робіт
8	Гризаль	2	6	4	Огляд робіт
9	Шрифт у графіці	2	4	3	Огляд робіт
10	Монотипія	2	4	3	Огляд робіт
11	Колаж	2	6	4	Огляд робіт
Всього на рік 108		24	48	36	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

- Формування в дітей художньо-естетичного ставлення до дійсності, як здатності до неуталітарного, художнього пізнання світу та його образної оцінки, де передбачається наявність таких якостей, як відчуття краси та гармонії, вміння бачити прекрасне у спостережуваних явищах та усвідомлювати його.
- Розвиток специфічних для художньо-творчого процесу універсальних якостей особистості, як основи для розвитку її творчого потенціалу, художньої уяви, оригінального мислення, спостережливості, зорової пам'яті та ін.
- Формування знань і уявлень про образотворче мистецтво, його історію та роль у житті людей, усвідомлення ролі художнього образу в мистецтві і розвиток навичок його сприйняття та емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.
- Формування потреб та здібностей до продуктивної художньої творчості, вміння створити виразний художній образ, оригінальну композицію мовою того чи іншого виду образотворчого мистецтва, оволодіння основами художньообразної мови і виражальними можливостями художніх матеріалів та різних видів художніх технік, що допоможе набувати свободи вираження у творчості.
- Розвиток сенсорних здібностей дітей, що більшою мірою сприятиме повноцінності художньо-естетичного сприймання та поліпшенню якісного боку практичної художньо-творчої діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кабиш І. Ю. Розвиток художніх здібностей дітей молодшого віку. 1985.
2. Мойсек Н.Є.. Педагогіка. 1987.
3. Шимановская Т.Л., Татар Г.В. Детская Энциклопедия. Искусство. 1986.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з предмета „Історія мистецтв ”
відділу образотворчого та ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка О. І. Кисельова

Пояснювальна записка

Метою циклу лекцій з історії образотворчого мистецтва є можливість ввести учнів у чарівно-непростий світ мистецтва, вчити їх замислюватись над таємницями досконалості, навчити розуміти шедеври світового мистецтва, відчути в собі насагу до творчості.

Програма предмету "Історія мистецтва" художньої школи "Арт дизайн" розрахована на три роки (основного рівня третього року навчання та вищий рівень першого та другого року навчання), складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузі "Мистецтво", "Людина і світ" і спрямована на естетичний розвиток учнів.

Окрім основних годин навчання допускаються індивідуальні години (36 годин в рік).

Перший і другий розділи програми присвячені світовому мистецтву від перших живописних спроб прадавньої людини до новітніх здобутків художників ХХ ст. Третій розділ програми присвячений розвитку українського образотворчого мистецтва - від прадавньої України і до нашого часу. Особлива увага в цьому розділі приділяється розвитку образотворчого мистецтва та пам'яткам культури м. Львова.

У класі навчаються 8-12 учнів віком від 9 до 14 років; заняття триває 2 учбові години. Кожне заняття складається з теоретичного матеріалу і практичної частини: спочатку учні прослуховують лекцію і записують у зошиті основні тези; на практиці учні пізнають особливості художніх технік і течій через копії зразків образотворчого мистецтва. Для емоційнішого сприйняття учбового матеріалу вчитель використовує елемент гри, наприклад: "побудуємо макет піраміди" або "конструкцію готичного собору", "підготуємо ґрунт і розпишемо фреску"; а також театральні дійства з курсу навчання, тобто одні учні перевдягаються в історичні костюми, а інші відгадують зашифрований твір мистецтва. Велике значення для успішного навчання мають екскурсії по місту, музеях та відвідування художніх виставок.

Тематичним забезпеченням занять є значний ілюстративний матеріал, начерки з історії мистецтва, діафільми і слайди, енциклопедії та інша художня література, присвячена мистецтву.

Для практичних занять необхідні папір (А-8) та фарби - акварель, гуаш, темпера, масло.

Результатом повного навчального курсу є естетичний розвиток учнів, набуті знання з історії мистецтва, вміння бачити і розуміти мистецькі твори, особлива любов до рідного мистецтва. Знання художніх технік, які

виникали в ті чи інші часи розвитку людства, допоможуть учням знайти свою художню манеру.

Контроль набутих знань відбувається через опитування, співбесіди, творчі живописні роботи, реферати на теми з "Історії мистецтва".

По закінченню художньої школи учні отримують достатній багаж знань для розуміння основних вимог створення мистецького твору. Найуспішніші учні можуть продовжити свої творчі пошуки й освіту на факультетах мистецтвознавства, зокрема в Національній Академії мистецтв м. Львова.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ТРЕТІЙ РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		Теорія	Практ.	Інд.	
1	Якого кольору веселка? Що таке мистецтво? Види образотворчого мистецтва: архітектура, скульптура, живопис, графіка, декоративно-ужиткове мистецтво.	2	-	2	Опитування
2	<i>Мистецтво первісного суспільства.</i> <u>Мистецтво первісного суспільства.</u> Серед кам'яних брил "Стоунхенджа" (менгіри, дольмени, кромлехи). Картинна галерея кам'яного віку (печери "Альтаміра", "Ласко", плато Тассілі-Аджер) Зоряне небо на глечики (виникнення орнаменту)	4	-	4	Оцінювання
3	<u>Мистецтво Стародавнього світу</u> <u>Мистецтво Стародавнього Єгипту.</u> Хто і як будував єгипетські піраміди (піраміда Хеопса, Хефрена і Мікеріна). Про що мовчить Сфінкс. "Стобрамні" Фіви - царське місто Уасет (скульптурний портрет, розписи поховань, ужиткове мистецтво Єгипту). "Колоси Мемнона" - архітектура храмів Луксора і Карнака. Золота маска Тутанхамона (Ель-Амарне мистецтво, скарби гробниці Тутанхамона). <u>Взірець єгипетського живописного канону.</u>	3	3	2	Опитування Оцінювання
4	<u>Мистецтво Передньої Азії.</u>	3	3	2	Опитування

	Про що розповідають глиняні таблички (мистецтво Шумерів і Акадду). Фантастичний "Шеду". Мистецтво Ассирії. "Вавілонська вежа" і "Висячі сади Семіраміди" - мистецтво Нового Вавілону. Вільний малюнок на тему "Між Тигром і Єфратом".				Оцінювання
5	<u>Кріто-Мікенське мистецтво.</u> „Нитка Аріадни". Кносський палац. Загадкова "Атлантида" . Мистецтво Фери. Чи існувала Троя? Мистецтво Мікен. Взірець кріто-мікенського живописного канону.	3	3	2	Опитування Оцінювання
6	<u>Мистецтво Стародавньої Греції.</u> Афінський Акрополь. Ордерна система грецької архітектури. Взірець капітелей. "Забути Герострата" - Храм Артеміди в Ефесі. "Неперевершений Зевс" - скульптура Фідія. Міфи на амфорах - грецька кераміка. Взірець амфори.	8	2	4	Опитування Оцінювання
7	<u>Елінське мистецтво.</u> Найперший мавзолей - Галікарнас. "Велетень, який упав" - Колос Родоський. "Тим , хто плаває і мандрує" - маяк на острові Фарос.				Опитування
8	<u>Мистецтво Етрурців.</u> "Капітолійська вовчиця" (скульптура, кераміка етрусків). "Танцюючий етруск" (фрески поховальних камер). Взірець фрески.	2	2	2	Опитування Оцінювання
9	<u>Мистецтво Стародавнього Риму.</u> Архітектура античного Риму. "Такі різні імператори" - скульптурний портрет. "Помпеї" - 4 стилі фресок. Копія римського орнаменту.	4	2	2	Опитування Оцінювання
10	<u>Мистецтво Середніх Віків</u> <u>Мистецтво Візантії.</u> Храм св. Софії в Константинополі (заснування і забудова Константинополя). Мозаїки Равенни. Ікона - священний образ. Копія візантійського іконописного канону.	4	4	4	Опитування Оцінювання
11	<u>Мистецтво варварських королівств.</u> Гробниця Теодоріха - архітектура.	2	-	2	Опитування

	"Євангелія Оттона" - мініатюра.				
12	<u>Романське мистецтво.</u> Білий камінь романської церкви - архітектурний стиль. "Замок, в якому жив лицар" - архітектура фортець.	2	-	2	Опитування
13	<u>Готика.</u> Церква на острові Сіте - архітектурний стиль готичного собору. "Місто майстрів" - забудова середньовічного міста. "Пелюстки трояндового вікна" - вітраж. Копія вітражу готичних соборів.	4	4	4	Опитуванн Оцінювання
14	Екскурсія по місту Львову.	4	-	2	Бесіда
15	Залік.	2	-	2	Співбесіда
Всього на рік 108		49	23	36	

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИЩИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		Теорія	Практ.	Інд.	
1	<u>Мистецтво Західної Європи</u> <u>Італійське Відродження.</u> "Геніальний пастушок" - Джотто. "Трійця" - Брунеллескі, Донателло, Мазаччо. "Під Флорентійським куполом" - художники кватроченто. Як малювали фреску (техніка фрески, копія). "Лінія Боттічеллі" - творчість Сандро Боттічеллі. Копія фігури. "Посмішка Джоконди" - творчість Леонардо да Вінчі. "Камінь і біль" - творчість Мікельанджело Буонарроті. "Божествений" - творчість Рафаеля Санті.	10	8	2	Опитування Оцінювання
2	<u>Живопис Венеції.</u> Загадкові "Три філософа" - творчість Джорджоне. "Розкішні Венери Венеції" - творчість Тіціана.	2	-	2	Опитування
3	<u>Північне Відродження.</u> Живопис Нідерландів. "Часослов герцога Берійського" - творчість братів Лімбургів. Копія мініатюри. Винахідник олійного живопису - творчість Яна ван Ейка. "Сад насолод" - творчість Ієроніма Босха. "Нідерландські приказки" - творчість Пітера Брейгеля Старшого. • Живопис Німеччини. "Чотири вершники" - творчість Альбрехта Дюрера.	6	4	2	Опитування Оцінювання
4	<u>Архітектурні шедеври Франції.</u> Як фортеця стала музеєм - перебудова Лувра. Замки Луари.	2	-	2	Опитування
5	<u>Італійське Барокко.</u> Болонська академія. "Світло і темрява" - творчість Мікельанджело да Караваджо.	2	-	2	Опитування
6	<u>Живопис Іспанії.</u> "Громоваця над Толе до" - творчість Ель-Греко. "Меніни" - творчість Дієго Веласкеса.	2	-	2	Опитування
7	<u>Живопис Фландрії.</u> Король Живопису - творчість Пітера Пауля Рубенса. Галерея аристократів — творчість Антоніса Ван Дейка	2	-	2	Опитування
8	<u>Живопис Голландії.</u>	3	3	2	Опитування

	"Нічна варта" - творчість Рембранта ван Рейна. "Малі голандці" - Ян Вермеєр і Дельфська школа живопису. Голандський натюрморт. Копія фрагменту.				Оцінювання
9	<u>Класика Франції.</u> "Село Версаль" - архітектура Версальського Палацу. Кольори античних міфів — творчість Ніколя Пуссена.	2	-	2	Опитування
10	<u>Легковажне Рококо.</u> Елегантні дами і кавалери - творчість Антуана Ватто.	2	-	2	Опитування
11	<u>Живопис Англії.</u> "Дама в блакитному" - творчість Томаса Гейнсборо.	2	-	2	Опитування
12	<u>Живопис Іспанії.</u> "Оголена маха" - творчість Франциско Гойя.	2	-	2	Опитування
13	<u>Живопис Франції.</u> Апофіоз революційного романтизму - Жак Луї Давід, Теодор Жеріко і Ежен Делакруа. Сумні і чудові пейзажі Каміля Коро. Барбізонська школа. Каменяри Густава Курбе.	4	-	4	Опитування
14	<u>Новітні напрямки мистецтва</u> "Брама пекла" - творчість Огюста Родена. "Сніданок на траві" - творчість Едуарда Мане. "Імпресіон" - творчість художників імпресіоністів: Клод Моне, Огюст Ренуар, Едгар Дега. "Місяць і монета" - творчість художників Поля Сезана, Вінцента Ван Гога, Поля Гогена, Тулуза Лотрека. Розкіш кольору - творчість Анрі Матіса. "Авіньонські діви" - творчість Пабло Пікассо. Неприховані сні сюрреалізму - творчість Сальвадора Далі.	12	-	4	Опитування
15	Творча робота в одному із сучасних напрямків.	-	2	2	Оцінювання
16	Залік.	2	-	2	Співбесіда
Всього на рік 108		55	17	36	

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИЩИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		Теорія	Практ.	Інд.	
1.	<u>Мистецтво України</u> Мистецтво прадавньої України. Слов'янська міфологія. Трипілля. Копія орнаменту глечика і одягу.	2	4	2	Опитування Оцінювання
2.	<u>Мистецтво Київської Русі</u> Заснування та архітектура міст. Софія Київська.	2	-	2	Опитування
3.	Український середньовічний іконопис. Мініатюра ("Київський псалтир", "Остромирове Євангеліє"). Копія мініатюри.	2	2	2	Опитування Оцінювання
4.	Ренесанс м. Львова. Архітектура площі Ринок. Екскурсія. Книгодрукарство. Мініатюра. Начерки старого міста.	2	2	2	Опитування Оцінювання
5.	Дерев'яне зодчество на Україні.	2	-	2	Опитування
6.	<u>Українське Барокко</u> . Архітектура міст Києва і Львова. Живописний портрет XVII століття. Копія з оригіналів.	3	3	2	Опитування Оцінювання
7.	Розвиток іконостаса XVII століття на Україні. Дерев'яна скульптура, настінний розпис.	2	-	2	Опитування
8.	<u>Український живопис XVIII століття</u> . Творчість Левицького, Боровиковського, Мокрицького.	4	-	2	Опитування
9	Живопис і графіка Т. Г. Шевченка.	4	-	2	Опитування
10	<u>Український живопис II половини XIX століття</u> . Творчість Трутовського, Пимоненка. Творчість Васильківського, Світославського. Творчість Мурашка.	8	-	4	Опитування
11	Музеї міста Львова. Екскурсії.	6	-	4	Бесіда
12	<u>Художнє життя України 20-30-х рр. XX ст.</u> Мистецькі об'єднання Києва, Львова. Реферати: школа Бойчука; творчість Нарбута, Жука, Кульчицької; творчість Труша, Новаківського, Манастирського.	14	-	4	Зарахування
13	Творчість сучасних художників: Сельського, Яблонської, Медвідя.	2	-	2	Опитування
14	Декоративний живопис М. Приймаченко і П. Хоми. Копія декоративного живопису.	2	2	2	Опитування Оцінювання
15	Огляд виставок.	2	-	2	Бесіда
16	Залік.	2	-	2	Співбесіда
Всього на рік 108		59	13	36	

Прогнозований результат

Протягом навчального процесу учні повинні набути певних теоретичних і практичних знань.

I рік навчання

Учні орієнтуються в історії мистецтва Стародавнього світу,

- обізнані з міфологією різних країн,
- знають назви відомих шедеврів мистецтва і „Сім чудес" Стародавнього світу,
- орієнтуються в ордерній системі грецької архітектури, стилях церковно - європейської архітектури.

На практичних заняттях опанували:

- графічний канон і палітру Стародавнього Єгипту і критських фресок,
- орнамент античної Греції і Риму,
- техніку мозаїки та особливості іконопису, техніку виконання мініатюри і вітражу.

Ознайомлені з архітектурними пам'ятками середньовічного Львова.

II рік навчання

Учні орієнтуються в історії західноєвропейського мистецтва,

- знають імена і твори великих художників,
- орієнтуються в стилях і течіях європейського мистецтва,
- розуміють філософію картини.

На практичних заняттях опанували техніку фрески, темперного і олійного живопису, шукають стиль виконання художнього образу, що відповідає їх особистості.

III рік навчання

Учні обізнані з:

- слов'янською міфологією і пам'ятками прадавньої України, Київської Русі,
- українською дерев'яною архітектурою і скульптурою.
- орієнтуються в особливостях українського Ренесансу і Барокко.
- пам'ятками архітектури і музеями м. Львова,
- з творчістю українських художників і художніх об'єднань.
- навчилися користуватись відповідною літературою та іншими джерелами інформації, написавши реферат про творчий доробок одного з українських сучасних художників.
- творчістю митців Львова.

На практичних заняттях опанували орнамент Трипілля та національного одягу, особливості українського середньовічного іконопису, особливості українського барочного живопису, народного декоративного живопису, намалювавши копії зразків мистецтва.

Бібліографія

1. Біблія.
2. Вазарі Дж. Життєписи найславніших живописців, скульпторів та архітекторів. Київ. 1970.
3. Гуревич А. Я. Культура і суспільство середньовічної Європи очима сучасників. Москва. 1989.
4. Дмитрієва Н. А., Н. А. Виноградова Мистецтво Стародавнього світу. 1986 р.
5. Енциклопедія для дітей "Я пізнаю світ". Томи "Міфологія", " Чудеса світу". Видавництво "Школа". Київ. 2001.
6. Енциклопедія для дітей. Розділ "Мистецтво". Томи 7,8. Видавництво "Аванта". Москва, 2002.
7. Замаровський В. Сім чудес світу. Київ. 1972.
8. Збірка журналів. Великі художники", Київ. 2001.
9. Кодлубай І., Нога О. Прадавня Україна. Львів. 2004.
10. Мельник Б. В. Вулицями стародавнього Львова. Видавництво "Світ", Львів. 2002.
11. Овсійчук В. А. Українське мистецтво II пол. XVI - I пол. XVII ст.. Київ. 1985.
12. Уманцев Ф. С. Мистецтво Давньої України. Видавництво "Либідь". Київ. 2002.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з предмета «Художнє ткацтво»

відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка О.І. Ващак

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ткацтво – це стародавній вид ужиткового мистецтва. Народне килимарство, тканий одяг та рушники минулих століть міцно увійшли в нашу культуру, стали основою розвитку сучасного текстилю. Вивчення здобутків народного ткацтва минулого і досягнень сучасного декоративного мистецтва має важливе значення у вихованні дітей.

Можливість створити своїми руками красиву річ виховує у дітей любов до прекрасного і заохочує їх до творчої діяльності, розвиває їх художні здібності.

Програма розрахована на три роки навчання. В гуртку навчаються діти віком від 6 до 18 років.

Програма складається з теоретичних і практичних занять. Діти вивчатимуть узорне і килимове ткацтво, аплікацію, розпис на тканині, об'ємно-просторові композиції.

На теоретичних заняттях учні вивчатимуть історію розвитку національного декоративно-ужиткового мистецтва, основи композиції та кольорознавства, основи матеріалознавства тощо.

У ході практичних занять учні набуватимуть уміння виготовляти художні вироби за допомогою різноманітних можливостей ткацтва.

Програма розрахована на основний рівень позашкільної освіти: перший рік - 144 групових год., другий рік – 216 групових год., третій рік – 216 групових год.

Програма складена з урахування вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях «Мистецтво», «Людина і світ», спрямована на формування в учнів творчого мислення та загально-культурного розвитку. На кожен рік навчання даються індивідуальні години (від 1 до 3).

Завданням гуртка I року навчання є:

- вивчити схему і заправлення настільного станочка;
- вимірювати і нарізати основу для станочка;
- намотувати човники для ткання;
- заправляти і завершувати нитку перетику;
- перев'язувати вузлики.

Завданням гуртка II року навчання є:

- вивчити килимову техніку;
- навчити дітей композиції побудови килимка;
- навчити дітей різних технік: «ворсова», «косичка», «петльована», «вічка» та ін.

Завданням гуртка III року навчання є:

- оволодіти складними, змішаними техніками;
- навчити дітей виконувати складні композиції, створювати гобелени, виконувати за власними орнаментами на станках ремісні вироби (рушник, доріжка, серветка);
- організація конкурсів, виставок.
- Для проведення занять потрібний ілюстративний матеріал: фотографії, таблиці, взірці, зразки робіт учнів минулих років. При створенні узорів чи гобеленів діти виконують складні операції. Протягом одного заняття діти можуть виткати лише 3-5 см, в цьому полягає складність роботи. Тому чисельність групи має бути невеликою 10 чоловік. Форма роботи може бути колективною та індивідуальною.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Вступне заняття. Техніка безпеки. Ознайомлення з програмою.	2	-	4	опитування
2	Ткацтво – один із видів декоративно-ужиткового мистецтва.	2	-	4	опитування
3	Основи технологічного процесу ткацтва	2	-	4	оцінювання робіт
4	Механізми ткацького процесу на 4-х ремізному станку.	2	2	4	опитування
5	Механізми ткацького процесу на настільних станочках	2	2	4	опитування, оцінювання навиків
6	Прості види переплетень	2	4	4	оцінювання практичної роботи
7	Композиція «Веретка»	2	2	4	оцінювання практичної роботи
8	Закладка	2	6	4	оцінювання робіт
9	Панно «Віночок»	-	12	4	оцінювання робіт
10	Косметичка	-	12	4	оцінювання робіт
11	Ритм у композиції доріжки	2	-	4	опитування
12	Доріжка	-	12	4	оцінювання робіт
13	Серветка	-	14	4	оцінювання робіт
14	Сумочка	-	8	4	оцінювання робіт
15	Механізми ткацького процесу на рамі	2	2	4	опитування, оцінювання робіт
16	Килимова техніка	-	4	4	оцінювання робіт
17	Підготовка робіт до виставки	-	12	4	оцінювання робіт
18	Екскурсії в музеї	-	12	4	обговорення
Всього на рік 216		20	124	72	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ (I-й –РІК)

1. Вступне заняття.

Правила техніки безпеки, санітарно-гігієнічні вимоги, правила поведінки. Ознайомлення дітей з планом роботи. Знайомство з гуртківцями.

2. Ткацтво – один із видів декоративно-ужиткового мистецтва.

Показ робіт минулих навчальних робіт. Різноманітність текстильних виробів: серветка, одяг, килим, гобелен і ін. Осередки художнього ткацтва на Львівщині.

3. Основи технологічного процесу ткацтва.

Термінологія ткацького ремесла. Принципи роботи на різному обладнанні. Необхідні матеріали (нитки для основи, нитки для перетику, ножгиці, гребінці).

4. Механізми ткацького процесу на 4-х ремізному станку.

Принципи снування основи на вал, специфіка ткацького обладнання (барабан, моталка, шпулі). Принцип роботи ремізок і педалей, тощо.

5. Механізми ткацького процесу на настільних станочках.

Види настільних станочків, принципи їх роботи, характерні відмінності у схемі побудови цих станків та їх використання. Заправка станочків, підбір ниток, їх якість, щільність заправки основи, тощо.

6. Прості види переплетень.

Різноманітності тканих переплетень, їх структура. Запуск і закінчення перетику. Зав'язування вузликів.

7. Композиція «веретка».

Виконання композиційних завдань із застосуванням рапорту у лінійному трактуванні типу «веретка» у чорнобілому та кольоровому рішенні.

8. Закладка.

Виконання на настільному станочку невеликих смугастих закладок із використанням 2-3 кольорів. Розрахунок ниток основи, закріплення ниток, намотування човників. Показ взірців.

9. Панно «віночок».

Скручування шнурів із різних кольорових ниток, використання кутасів, тощо. Використання круглого обруча для створення декоративного панно «Віночок». Виготовлення виробу.

10. Косметичка.

Розрахунок і нарізання ниток основи. Заправляння станочків. Виконання виробу. Кручення шнурів. Моделювання виробу. Показ взірців.

11. Ритм у композиції доріжки.

Розробка ескізів. Рапор у композиції доріжки. Кольорове вирішення композиції.

12. Доріжка.

Заправлення станків. Заготовка човників. Створення простого узору за допомогою перебірної палички. Виконання та завершення робіт.

13. Серветка.

Нарізання і розрахунок ниток основи. Заправлення станків. Кольорове та композиційне вирішення виробу. Виконання френзлів. Показ взірців.

14. Сумочка.

Заправка станків. Моделювання викройки. Кольорове та композиційне вирішення. Виконання та завершення виробу.

15. Механізми ткацького процесу на рамі.

Підготовка рам для індивідуальної роботи. Заправлення основи. Заготовка ниток.

16. Килимова техніка.

Технологія килимової техніки. Горизонтальне ткання. Ткання по діагоналі. З'єднування перетику по вертикалі.

17. Підготовка робіт до виставки.

Підготовка рамок для оформлення робіт. Способи оформлення робіт.

18. Екскурсії.

Проведення різноманітних екскурсій у музеї м. Львова.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		Теор.	Практ.	Інд.	
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	3	-	3	опитування
2	Повторення схеми і заправлення станка.	3	-	3	опитування
3	Рушничок	3	30	10	оцінювання робіт
4	Декоративний килимок	3	24	7	оцінювання робіт
5	Візерункове ткацтво	3	33	7	оцінювання робіт
6	Технологія фактури	-	12	7	оцінювання робіт
7	Технологія гобеленової техніки	-	12	7	оцінювання робіт
8	Тематичний килимок	-	51	7	оцінювання робіт
9	Композиційні завдання	3	12	7	оцінювання робіт
10	Підготовка робіт до виставки	-	12	14	оцінювання робіт
11	Екскурсії	-	12		обговорення
Всього на рік 288		18	198	72	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ (II-й –РІК)

1. Вступне заняття.

Дотримання дітьми правил техніки безпеки, дорожнього руху, санітарно-гігієнічних вимог. Ознайомлення дітей з планом роботи.

2. Повторення схеми і заправлення станка.

Підготовка основи до заправлення станків. Намотування ниток на човники. Заправлення станків.

3. Рушничок.

Розробка ескізів. Композиційне та кольорове рішення. Орнаментика рушників. Вивчення закладної та перебірної техніки. Виконання виробу.

4. Декоративний килимок.

Проста композиційна побудова килимка. Основи композиції та кольорознавства. Розробка ескізів. Підготовка рамок, підбір ниток для основи та перетику. Вивчення техніки «ворсова», «петльована», «косички». Роль фактури у вирішенні композиційної побудови килимка. Виконання робіт.

5. Візерункове ткацтво.

Класифікація народних виробів, їх характерні особливості. Народні звичаї та традиції, пов'язані з тканими виробами. Підготовка станків до роботи, заготовка човників, виконання узорного вибору. Творчий задум дітей.

6. Технологія фактури.

Вивчення і ознайомлення дітей із способами та різноманітними засобами створення фактури. Застосування допоміжних матеріалів (кераміка, дерево тощо).

7. Технологія гобеленової техніки.

Вивчення технології ткання по хвилястій лінії. Змішування ниток (меланж).

8. Тематичний килимок.

Традиції сучасного гобелену. Техніка виконання гобеленів: гребінкова, вічка, на межеву нитку. Вибір тематики, композиційної побудови, розроблення ескізів. Підготовка рам, заправляння основи, підбір кольорових ниток. Виконання та оформлення робіт.

9. Композиційні завдання.

Композиція в теплій та холодній гамі. Змішування кольорів. Створення ефекту відтінку (вальори).

10. Підготовка робіт до виставки.

Підготовка рамок для робіт. Оформлення килимків на рейку.

11. Екскурсії.

Проведення різноманітних екскурсій у музеї м. Львова.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ТРЕТІЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		Теор.	Практ.	Інд.	
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	3	-	-	опитування
2	Сучасні напрямки гобелену.	6	-	9	опитування, обговорення
3	Кольорознавство і композиція	6	12	9	обговорення, опитування
4	Декоративний килимок	3	36	9	оцінювання робіт
5	Тематичний килимок	3	48	9	оцінювання робіт
6	Композиція у писанкарстві	3	30	9	Опитування, оцінювання робіт
7	Орнаментальна доріжка	3	39	9	оцінювання робіт
8	Оформлення виставок	-	12	9	оцінювання робіт
9	Екскурсії	-	12	9	опитування
Всього на рік 288		27	189	72	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ (III-й –РІК)

1. Вступне заняття.

Дотримання дітьми правил техніки безпеки, дорожнього руху, санітарно-гігієнічних вимог.

Огляд дитячих робіт, виконаних під час канікул.

2. Сучасні напрямки гобелену.

Сучасна текстильна пластика: рельєфні та контрельєфні композиції, об'ємно-просторові. Провідні майстри сучасного гобелену.

3. Кольорознавство і композиція.

Характерні особливості композиційної побудови килимів з рослинними та геометричними мотивами. Відмінні особливості сюжетно-тематичних гобеленів від килимів. Основні методи композиційної побудови тематичних робіт. Символіка кольорів у вирішенні композиції.

4. Декоративне панно.

Методи виконання декоративного панно із застосуванням змішаної техніки: аплікації, вишивки, рельєфної текстильної пластики. Досягнення художнього образу шляхом поєднання різних текстильних матеріалів та техніки.

5. Тематичний килимок.

Осередки килимарства на Україні. Характерні особливості гуцульських килимів. Орнаментальні мотиви килимів, їх технологія. Розробка ескізів килимів за власною інтерпретацією. Підготовка матеріалів, підбір кольорових ниток, виконання та завершення робіт.

6. Композиція у писанкарстві.

Писанка – як символ-оберіг народу. Українські звичаї та обряди, пов'язані з писанкарством. Технологія розпису писанок. Символіка писанки. Побудова композиції із застосуванням традиційних мотивів української писанки. Виконання та завершення робіт.

7. Орнаментальна доріжка.

Класифікація тканих виробів одягового та інтер'єрного призначення. Традиційні ткані вироби та їх локальні назви, що побутують в окремих регіонах країни. Створення за власними узорами композиції орнаментальної доріжки. Підготовка роботи на станках. Виконання та завершення робіт.

8. Екскурсії.

Проведення різноманітних екскурсій у музеї м. Львова.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати і вміти:

- назви ткацького обладнання;
- вміти користуватися необхідними матеріалами;
- вміти підбирати нитки для основи і для перетику;
- вміти прості види переплетень;
- вміти заправляти основу на настільні станочки та рами;

- знати і освоїти технологію ткання на різному обладнанні;
- знати композицію серветки, доріжки, декоративного килимка, гобелена;
- знати і освоїти технологію виконання фактури.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бутник – Сіверський Б.С. Михайло Білас. Київ. 1972.
2. Жук А.К. Сучасні українські народні тканини. Київ. 1985.
3. Матейко К.І. Український народний одяг. Київ. 1977.
4. Никорак О.І. Сучасні художні тканини Українських Карпат. Київ. 1989.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА **з предмета „Художня обробка шкіри”** **відділу образотворчого та ужиткового мистецтва**

Автор: керівник гуртка Л. Тєптяєва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Художня обробка шкіри - один з найдавніших та найпоширеніших видів ужиткового мистецтва, що специфічними прийомами формотворення й оздоблення утворює чимало естетичних побутових виробів: шкіргалантерейних, взуття, одягу, різноманітних аксесуарів тощо. Основним матеріалом є натуральна шкіра, а з ХХ ст. широко використовується штучна. Десятки різноманітних гатунків шкіри вирізняються фізико-технологічними й естетичними якостями. Натуральну шкіру дістають шляхом механічної й хімічної обробки шкір тварин. Вона стійка й міцна щодо стискування, розтягування, стирання, гнучка й еластична, має добре виражену фактуру, рівномірно фарбується, податлива до зшивання, вишивання, тиснення, інкрустації, аплікації, плетіння тощо, що уможливило велику кількість різноманітних художніх класичних, оригінальних та ексклюзивних технік.

Програма створена на 1 рік основного рівня позашкільної освіти з розрахунком подальшої її розробки та удосконалення. Окрім основних годин допускаються індивідуальні години (36 годин на рік).

Заняття гуртка проводяться по 3 години двічі на тиждень (216 годин в рік). Склад групи – 10-12 осіб. Невелика кількість учнів пов'язана зі специфікою даного виду ужиткового мистецтва, його складністю та великою різноманітністю технік художньої обробки шкіри.

Навчаються діти віком від 8 до 15 років.

Навчальна програма складається з теоретичних та практичних занять. Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях „Мистецтво” та „Людина і світ”, спрямована на виховання учнів у руслі етнокультури, зацікавлення традиційним ремеслом,

народними звичаями, формування в молоді художнього смаку, естетичного світосприйняття.

Теоретичні заняття передбачають ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитком традиції художньої обробки шкіри на Україні та у світі загалом, регіональними традиціями художньої обробки шкіри, різноманітністю технік та прийомів художньої обробки шкіри. Особлива увага звертається на велике розмаїття українських орнаментальних мотивів та їхнє значення. Для кращого засвоєння матеріалу передбачається проведення екскурсій у Музеї етнографії та художнього промислу та Музеї українського мистецтва.

Практичні заняття передбачають безпосереднє вивчення технік та прийомів художньої обробки шкіри, використання матеріалів та інструментів для даного ремесла, також виконання окремих зразків, створення невеликих шкіргалантерейних виробів, біжутерії та різноманітних аксесуарів одягу. У процесі навчання учні можуть виконувати роботи, синтезуючи попередньо вивчені техніки або обираючи такі, що найбільш імпонують. Метою цього є ширша реалізація творчого потенціалу учнів, вироблення ними індивідуального художнього стилю.

Кожне теоретичне заняття передбачає використання ілюстративного матеріалу, фотографій та безпосередньо зразків художньої обробки шкіри. Учням рекомендується замальовувати найхарактерніші зразки українського орнаменту та стилізації, створюючи на їхній основі власні орнаментальні мотиви та композиції, зафіксувати схеми основних технік.

Кожне практичне заняття включає використання матеріальних засобів для створення ескізу (кольоровий папір, олівці, лінійки тощо) та роботи в матеріалі (шкіра та шкірозамінник, ніж, ножиці, пуансони, пробійники, долота, різці, клеї, металева фурнітура, нитки, бісер тощо).

Перевірка і оцінювання знань та умінь учнів здійснюються під час проведення практичних занять. Результат навчання – експонування творчих робіт учнів на виставках.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	Інд	
1.	Вступне заняття. Художня обробка шкіри: історія виникнення та сучасність. Засоби композиції та основні мотиви українського народного орнаменту в художніх виробах зі шкіри.	3	-	-	Опитування
2.	Види шкіри, матеріали та інструменти для художньої обробки шкіри. Класифікація виробів зі шкіри. Виготовлення брелока для ключів.	3	3	3	Опитування Оцінювання
3.	Розкрій шкіри, з'єднування деталей, обробка країв виробу. Виготовлення жіночих прикрас та біжутерії.	3	6	3	Опитування Оцінювання
4.	Техніка аплікації та ажурне вирізування. Виготовлення закладки та рамки.	3	12	3	Опитування Оцінювання
5.	Виготовлення шклянки, підстанника та вази.	3	18	3	Опитування Оцінювання
6.	Вишивка на шкірі. Використання металевої фурнітури та допоміжних матеріалів. Декорування одягу, сумки.	3	24	3	Опитування Оцінювання
7.	Техніка штампування, сліпий та гарячий друк, випалювання. Виготовлення гаманця або косметички.	3	24	3	Опитування Оцінювання
8.	Гравірування та види тиснення: набивне, високе та рельєфне.	3	15	3	Опитування Оцінювання
9.	Техніка обдирання, різьба та інтарсія. Виготовлення шкатулки або футляра для олівців та ручок.	6	15	3	Опитування Оцінювання
10.	Техніка гофрування та термообробка. Способи фарбування шкіри.	6	15	3	Опитування Оцінювання
11.	Виготовлення декоративного панно.	6	21	3	Опитування Оцінювання
12.	Екскурсії.	-	12	3	
13.	Оформлення виставок.	-	9	3	Обговорення Обговорення
Всього на рік 242		42	174	36	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття.

Ознайомлення учнів з технікою безпеки, санітарно-гігієнічними вимогами, правилами поведінки, навчальним планом та необхідними матеріальними засобами.

2. Художня обробка шкіри: історія виникнення та сучасність. Засоби композиції та основні мотиви українського народного орнаменту в художніх виробках зі шкіри.

Ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитку традицій художньої обробки шкіри у світі та Україні, зокрема карпатського регіону; композиційними особливостями та основними орнаментальними мотивами народних та сучасних художніх виробів зі шкіри. Замальовування учнями типових орнаментальних мотивів та створення на їхній основі власних композиційних розробок та орнаментів.

3. Види шкіри, матеріали та інструменти для художньої обробки шкіри. Класифікація виробів зі шкіри. Виготовлення брелока для ключів.

Ознайомлення учнів з основними видами шкіри, їхнім поділом за технологією дублення та фарбування. Показ учням зразків різних видів шкіри, демонстрування їх відмінностей та особливих властивостей. Ознайомлення учнів з інструментами та допоміжними матеріалами в художній обробці шкіри, їхнім застосуванням у різних виробках. Закріплення набутих знань та вмінь у практичній роботі над виготовленням брелока для ключів.

4. Розкрій шкіри, з'єднування деталей, обробка країв виробу. Виготовлення жіночих прикрас та біжутерії.

Ознайомлення учнів з основними прийомами розкрою шкіри та з'єднування деталей: за допомогою фурнітури, клею, машинного та ручного шиття, за допомогою плетіння та обкидки. Показ учням класичних прийомів обробки краю виробу: в обрізку, в загин, в обрізку з замальовуванням краю, за допомогою обкидки, за допомогою фурнітури. Демонстрування учням способів обкидки та перфорації для неї. Ознайомлення із зразками жіночих прикрас та біжутерії зі шкіри. Створення учнями власних розробок прикрас та біжутерії. Закріплення набутих знань та вмінь у практичній роботі над браслетом, приколькою до волосся, брошки, сережками, нашийною прикрасою.

5. Техніка аплікації та ажурне вирізування. Виготовлення закладки та рамки.

Вивчення учнями техніки аплікації та техніки ажурного вирізування за допомогою замальовування схем їх виконання та безпосереднього практичного виконання зразків під наглядом керівника. Показ учням зразків виробів з використанням цих технік. Застосування набутих знань і вмінь у створенні декоративної закладки та рамки для фото. Створення ескізу та виготовлення шаблонів для роботи затвердженого ескізу. Виконання завдання в матеріалі в цих техніках.

6. Виготовлення шклянки, підставки для шклянки та вази.

Ознайомлення учнів із зразками подібних завдань у матеріалі, у вже відомих учням техніках. Учні створюють ескіз конструкції виробу, обирають техніку, яка найбільше подобається, або поєднують кілька способів для виконання в матеріалі, виготовляють шаблони за затвердженим ескізом. Виконують завдання в матеріалі під наглядом керівника.

7. Вишивка на шкірі. Використання металевої фурнітури та допоміжних матеріалів. Декорування одягу.

Ознайомлення учнів з традиційною вишивкою по шкірі за зразками народних та сучасних художніх виробів зі шкіри. Ознайомлення зі зразками гуцульських ташек, тобівок та поясів, в яких використовувалась металева фурнітура. Ознайомлення учнів з необхідними інструментами та матеріалами для цієї техніки. Розгляд та аналіз з учнями допоміжних матеріалів у художній обробці шкіри, їхні функції та особливе використання. Розробка учнями ескізів декоративного оформлення вже готового одягу, галантерейного виробу або аксесуару. Виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом і перенесення малюнка на шкіру. Вивчення учнями способів перенесення малюнка на матеріал виготовлення. Розкрій шкіри за шаблоном, оформлення виробу за ескізом у вибраній учнем техніці, монтування деталей. Використання учнем допоміжних елементів декору: гудзики, бісер, позлітки, золота нитка, бусини, шкляні, дерев'яні та керамічні декоративні деталі.

8. Техніка штампування, сліпий та гарячий друк, випалювання. Виготовлення гаманця або косметички.

Ознайомлення учнів з необхідними інструментами та матеріалами для цих технік. Вивчення техніки штампування, сліпого і гарячого друку та випалювання, практично виконуючи зразки в матеріалі під наглядом керівника. Створення учнем ескізу гаманця або косметички, розробка конструкції, виготовлення шаблонів, вибір техніки, або поєднання цих технік, розкрій за шаблонами шкіри для виробу, монтування деталей, декорування.

9. Гравірування та види тиснення: набивне, високе та рельєфне.

Вивчення учнями історії виникнення цих технік і їхня видозміна в технології сучасної художньої обробки шкіри. Розгляд зразків цих технік в українських художніх виробах зі шкіри. Ознайомлення учнів з видами шкіри та необхідними інструментами і матеріалами для цих технік. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем виконання та практичного виконання зразків під наглядом керівника.

10. Техніка обдирки, різьба та інтарсія. Виготовлення шкатулки або футляра для олівців та ручок.

Вивчення учнями історії виникнення цих технік. Ознайомлення учнів з видами шкіри та необхідними інструментами і матеріалами для цих технік. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем виконання технік та практичного виконання шкатулки або футляра

для олівців та ручок. Створення учнями ескізу, розробка конструкції виробу, виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом, вибір техніки і робота з нею при виконанні завдання, розкрій шкіри, монтування деталей.

11. Техніка гофрування та термообробка. Способи фарбування шкіри. Виготовлення декоративного панно.

Ознайомлення учнів із зразками подібних завдань у матеріалі, необхідними інструментами та матеріалами для цієї техніки. Закріплення нових знань та умінь за допомогою замальовування схем виконання технік та практичного виготовлення декоративного панно. Створення учнями ескізу, розробка конструкції виробу, виготовлення шаблонів за затвердженим ескізом, робота з техніками при виконанні завдання, розкрій шкіри, зафарбовування необхідних елементів, монтування деталей, оформлення виробу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У процесі навчання учні повинні:

- ознайомитись з історією виникнення та розвитку європейської та української художньої обробки шкіри;
- отримати відомості про її характерні особливості, орнаментальні схеми та обрядово-сміслову навантаженість художніх виробів зі шкіри, зокрема карпатського регіону;
- ознайомитись із зразками художньої обробки шкіри у музеях Львова, Коломиї та Косова;
- навчитися користуватися інструментами для обробки шкіри, готувати інструменти до роботи;
- вивчити та освоїти на практиці основні техніки художньої обробки шкіри;
- навчитися проектувати майбутні вироби;
- виконати ряд творчих робіт на різні теми та у різних техніках художньої обробки шкіри;
- навчитися використовувати у власних творчих роботах традиційні елементи композицій, колористики та орнаментики українського мистецтва та створювати нові сучасні твори;
- знайти улюблену техніку виконання та виробити власний художній стиль.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1992. – 261 с.
2. Доберман А.Н. Искусство гуцулов.–М.: Советский художник, 1980.–165 с.
3. Козлова Т.В. Основы художественного проектирования изделий из кожи: Учебное пособие для вузов. – Москва: Легпромбытиздат, 1987. – 232 с.

4. Курилич М. Гуцульський орнамент / упорядкувала Довга Л.М. – Київ: ЛК Мейкер, УВЦ, 2001. – 126 с.
5. Львівська академія мистецтв. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: «Сучасне народне мистецтво України: Теорія і реальність». - Львів: Українські технології, 2002. – 80 с.
6. Пушкіна В.З. Кожа. – М.: Эксмо, 2003. – 248 с.
7. Чекризова Е.Е. Кожа. Техника. Приемы. Изделия. – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004. – 168 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА з предмета „Фітодизайн”

відділу образотворчого та декоративно - ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка С. Б. Роміна

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Національне виховання загалом та художнє виховання зокрема в нашій державі має бути спрямоване на плекання почуття любові і шани до оточуючої нас природи, країни з її традиціями та звичаями. Виходячи з цього, головною метою навчання класу фітодизайну є:

- виявити та розвивати художній смак за допомогою мови квітів;
- навчити складати цікаві композиції з живих та сухих квітів;
- передавати свої почуття, настрої, помічати прекрасне в простому;
- побачити красу в кожній рослині.

Програма розрахована на три роки навчання - початковий рівень перший рік навчання, основний рівень перший та другий рік навчання. Окрім основних годин в школі допускаються індивідуальні години навчання з навантаженням 36 год. в рік. Заняття проводяться по 3 години 2 рази на тиждень (216 годин в рік). Склад класу нараховує дві навчальні групи. Діти комплектуються в групи від 9 років. Склад групи 10 чоловік.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях „Мистецтво”, „Людина і світ”.

ЗАВДАННЯ РОБОТИ КЛАСУ „ФІТОДИЗАЙН”

1. Колектив має художньо-ужиткове скерування, тобто в творчих роботах учнів композиційні рішення пов'язані з народними традиціями нашої країни.
2. В роботі увага приділяється вмінню складати цікаві композиції, за допомогою мови квітів і теоретичних знань з основ аранжування. Тут розвивається любов до природи. Діти у своїх творах передають свої почуття, гармонійно підбирають кольори.
3. Під час творчого процесу робиться акцент на розвиток творчих здібностей учнів, для цього діти беруть участь у виставках, конкурсах.

4. Творча робота будується на основі практичних занять: збирання рослин, вивчення їх назв, легенд, національних свят. Результатом є практичні роботи, творчі виставки, звіти.

Певна роль надається вивченню теоретичних основ з наданням відповідних практичних навичок. У процесі творчої роботи застосовуються різноманітні засоби навчання: творчі журнали з фітодизайну, теоретичні посібники, технічні засоби навчання.

Програма передбачає використання різних методів навчання: бесіда, розповідь, пояснення, відвідування виставок та інші методи. Перевірка та оцінка знань і навичок учнів здійснюється в процесі проведення їхніх виставок, конкурсів та інших мистецьких заходів.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ КЛАСУ „ФІТОДИЗАЙН”

Основою вивчення фітодизайну є ознайомлення з програмою, навчання, збір трав, рослин, методи їх засушування, правила групувань рослин у композиціях: форма, гармонія, лінія, пропорція елементів композиції. Вибір тем композицій: „Різдво”, „Пасха” та інших народних свят, тематичні плоскі композиції, викладені на картоні на теми творів Т. Шевченка, Л. Українки, Ів. Франка та історичних подій нашої держави.

Пошуком композиційного рішення є практична робота над конкретним матеріалом із сухих або живих квітів.

Участь у виставках. Звіти. Пошуки ідейно-тематичного задуму, komponування матеріалу із сухих рослин.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

1. Вступне заняття. Учні ознайомлюються з технікою безпеки та поведінки дітей.
2. Методи засушування рослин. Заздалегідь готуються листи ватману, картону, папір для засушування рослин. Створюємо гербарій. Вивчаємо правила аранжування.
3. Тематичні композиції. Вивчаємо пропорції, стилі, симетрію-асиметрію.
4. Діти ескізують на задані теми природи. З живого матеріалу (квіти, гілочки, листочки) діти складають композиції для оформлення класів, конкурсів своєї школи.
5. Мініатюрні композиції. Заздалегідь зібраний природний матеріал і ескізування на папері та створення композиції з каштанів, жолудів, мохів, гілочок та аксесуарів до них. Необхідний допоміжний матеріал для створення композицій: ножиці, клей, картон, ватман.
6. Осінні, зимові букети. Композиції в рамочках. Необхідний допоміжний матеріал: гілочки, засушені квіти, рамочки, нитки, клей ПВА, ножиці, кольорові стрічки, ялинкові іграшки, вази, кошики, флора, декоративне кашпо, тарілки і тд.

7. Об'ємні роботи в рамках. Композиції із різного допоміжного матеріалу: засушені листочки, квіти, кора, цікаві корінці кущів та інших рослин, нитки, фарби. Натягується нитки в цікавих напрямках на рамочку, композиція фіксується за допомогою клею, ниток. Можливі варіанти композицій на папері.
8. Весняні композиції. Графічні зарисовки.
9. Натюрморт сухих і живих квітів. Після ескізування композицій (гуаш, олівець, акварель) учні створюють власні композиції і замальовують на ватмані (формат А-3). Твір виконують в акварелі (або іншими фарбами)
10. Композиції на площині (картон), підвісні (кашпо) та інші композиції, де потрібні листи картону, ватману, фарби, об'єми для живих або сухих рослин (вази, кашпо). Оформляються класи підвісними композиціями.
11. Виставки. Фото. Оформляються роботи в паспарту (картон білий або кольоровий). Фотографуємо, обговорюємо, оцінюємо, кращі роботи відзначаємо призами, виготовленими дітьми інших класів (наприклад в класі кераміки).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема занять	кількість год.		Контроль
		теорет.	практ.	
1	Вступне заняття. Вивчення правил техніки безпеки.	3	3	опитування
2	Збір та методи засушування рослин. Правила аранжування композицій: лінія, форма.	12	6	опитування
3	Тематичні композиції: стилі, пропорція, симетрія.	12	18	Оцінка практичної роботи
4	Мініатюрні композиції, ескізи – практичні заняття.	6	18	Оцінка практичної роботи
5	Осінні, зимові букети – композиції в рамках.	18	9	Оцінка практичної роботи
6	Тематичні роботи на площині: об'ємні роботи в рамках.	12	18	Оцінка практичної роботи
7	Весняні композиції: легенди, графіка	18	9	Оцінка практичної роботи

8	Натюрморт з сухих і живих квітів	3	15	Оцінка практичної роботи
9	Підвісні, плаваючі композиції, твори на площині. Ескізи, виставкові роботи		15	Оцінка практичної роботи
10	Фотографії кращих робіт, оформлення виставок, творчих робіт учнів	3	15	Оцінка практичної роботи
Всього на рік 216		90	126	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

1. теоретичні питання з техніки безпеки;
2. самостійно вибирати теми для створення композицій;
3. правила групування композицій.

Учні повинні вміти:

1. засушувати квіти;
2. збирати гербарій;
3. закріплювати рослини.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ПЕРШІЙ РІК НАВЧАННЯ

1. Правила техніки безпеки, як поводитись з допоміжними предметами (ножиці, секатор). Гербарій: в картонні, планшети, коробки та папір діти розміщують свої рослини, підписують їх назви, розповідають про рослини, обмінюються журналами („Квітництво", „Аранжування"). Необхідні матеріали: вата, папір, картон, нитки.
2. Тематичні композиції. З історичної літератури, художніх творів діти вибирають кращі теми для викладання композиції на папері. Попереднє ескізування олівцем на ватмані. Допоміжні матеріали: клей, ножиці, картон.
3. Стилi. Вивчаємо літературу з оранжування рослин, закріплюємо прочитаний матеріал, ескізуємо в натурі, використовуючи гілочки, квіти.
4. Кріплення композицій. Необхідний матеріал: дротики, нитки, кольорові стрічки, флора чи кензана для фіксування рослин, заготовлений сухий матеріал, цвяшки, допоміжні аксесуари.
5. Зберігання рослин. В заздалегідь придбані коробки акуратно викладаємо рослини. Фіксуємо ватою, нитками, сортуємо.
6. Фітодизайн на шклі, в рамочках. Вибравши модуль рамочок, шкла, картону готуємо для майбутніх художніх робіт. Матеріали: фарби, пензлики, клеї, маркери.
7. Тематичні композиції. Після зібраного матеріалу формуємо каркаси об'ємних складніших композицій. Ці композиції можуть відповідати

національним святam і прикрашати клас, зал. Матеріал: зібрані корені дерев, гілки, шишки, сухі квіти (лунарія, фізаліс, плоди кущів, дерев).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема занять	Кількість годин			Контроль
		Теор.	Практ.	Інд.	
1	Правила техніки безпеки. Підготовка рослин для навчального року. Гербарій	6	6	-	Опитування Оцінка практичної роботи
2	Композиції тематичні, центрові, симетричні та асиметричні	6	6	6	Опитування Оцінка практичної роботи
3	Стилi (європейський, стиль - дизайн, скульптурний стиль)	6	14	6	Опитування роботи
4	Кріплення рослин. Букет. Новорічні композиції. Бонзай.	6	14	6	Опитування Оцінка практичної роботи
5	Збирання зрізаних рослин. Засушування методом гліцерування.	6	14	6	Опитування Оцінка практичної роботи
6	Фітодизайн на шклі, в рамках, на площині, із сухих рослин.	6	14	6	Опитування практичної роботи
7	Тематичні композиції до творів Г. Шевченка, Л. Українки, Ів. Франка, на історичні теми до національних свят.	6	6	6	Опитування Оцінка роботи
Всього на рік 152		42	74	36	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

1. теоретичні питання з техніки безпеки.
2. основи створення композиції.

3. правила групування композиції, підбирати рослини за кольорами, формами.
4. як зробити композицію з живих та сухих рослин.

Учні повинні вміти:

1. аналізувати творчі роботи.
2. самостійно оформити клас, сцену, вміло зробити композицію, що відповіла б святам весни, Нового Року та інших свят.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

1. Підготовка до навчального року. Засушування рослин у піску, ваті, сухих крупах. Допоміжний матеріал: коробки, папір.
2. Тематичні композиції. Діти підбирають цікаві теми для створення композицій панно з різноманітних рослин.
3. Аранжування. Підбір літератури з аранжування дає можливість учням формувати цікаві композиції. Необхідний матеріал: вази, ножиці, флора, допоміжні аксесуари.
4. Варіанти ікебани. Вивчаючи з зарубіжної літератури характеристики різних стилів аранжування, відтворюються набуті знання.
5. Варіанти ікебани. Вивчаємо літературу, ескізуємо і відтворюємо різні форми.
6. Методи покриття сучасного матеріалу. Для цього заздалегідь підготовлена кухонна сіль, пінопласт, гуашеві фарби, керамзит, мармурова крошка, декоративні камінці, клей.
7. Новорічні композиції. Необхідний матеріал: гілки ялинки, сосни, шишки, флора, допоміжні аксесуари, соломка.
8. Мотиви рослинного характеру втілюємо на тканину, розписуємо акварельними фарбами в техніці „батик”. Для цього необхідні: писачки, тканина, віск, фарба для розпису по тканині.
9. Пейзажні композиції. Діти виконують ескізи і на картонній основі втілюють свої задуми за допомогою засушеного матеріалу флори. Необхідний матеріал: клей, ватман, картон.
10. Квіти-вогники. Заздалегідь придбаний матеріал: дротики, клей, тонкий папір, гуашеві фарби. Для акценту в композиціях використовуються великі квіти, які можна виробити з матеріалу (кольорова тканина, гафрований папір). Оформлення робіт в паспарту для виставки. Кращі роботи відзначаються призами.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема занять	Кількість год.			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Техніка безпеки. Підготовка до навчального року. Методи засушування рослин у ваті, піску.	9	41	4	Опитування Оцінка практичної роботи
2	Тематичні композиції на етнічні теми.	9	12	3	Опитування Оцінка практичної роботи
3	Японська школа аранжування. Ескізування.	9	3	3	Опитування Оцінка практичної роботи
4	Варіанти, уроки та заповіді ікебани	6	6	3	Опитування Оцінка практичної роботи
5	Характеристика різних європейських шкіл аранжування. Ескізування.	3	9	4	Опитування Оцінка практичної роботи
6	Метод покриття рослин сіллю.	6	6	3	Опитування Оцінка практичної роботи
7	Свято Нового Року. Дідух. Композиції з шишок, гілок ялинки. Аксесуари.	3	9	4	Опитування Оцінка практичної роботи
8	Мотиви рослинного характеру. Батик. Техніка розпису по тканині.	3	9	4	Оцінка практичної роботи
9	Пейзажні композиції.	9	41	4	Оцінка практичної роботи
10	Квіти з матеріалу, паперу (вогники). Оформлення виставок-звітів	3	20	4	Оцінка практичної роботи
Всього на рік 252		60	156	36	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

1. теоретичні питання по техніці безпеки;
2. основи створення композиції;
3. правила групування композиції, підбирати рослини за кольорами, формами;
4. як грамотно зробити композицію з живих та сухих рослин.

Учні повинні вміти:

1. аналізувати творчі роботи;
2. самостійно оформити клас, сцену, вміло зробити композицію, що відповідала б святам весни, Нового Року та інших свят.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бунін В.О. Квітникарство. Видавництво „Світ”. Київ. 1994.
2. Корнієнко Г. Добруцький І. Мистецтво квітів. Київ. 2001.
3. Рейнгарт Хен. Азбука квітів. 1971.
4. Слайди, фотографії композицій, виконаних вітчизняними зарубіжними флористами.
5. Смірнов А.Є. Естетика квітів. Київ. 2001.
6. Табунщиков Н.П. Аранжування квітів. Київ. 1991.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з предмета „Українська народна вишивка”
відділу образотворчого та декоративно - ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка Н. С. Янішевська

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вишивка – один з найдавніших та найпоширеніших видів ужиткового мистецтва, в якому візерунок та зображення виконуються ручним або машинним способом на різних тканинах, шкірі, повсті та інших матеріалах льняними, бавовняними, шовковими, вовняними нитками, а також стрічками, шнурами, бісером, перлами, коштовним камінням, лелітками та ін.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях „Мистецтво” та „Людина і світ”, спрямована на виховання учнів на традиціях етнокультури, зацікавлення традиційним ремеслом, народними звичаями, формування в молоді художнього смаку, естетичного світосприйняття.

Програма складена на основний рівень 2 рік навчання з розрахунком подальшої її розробки та удосконалення. Заняття проводяться по 2 години один раз на тиждень (72 години в рік). Окрім основних годин допускаються й індивідуальні години з розрахунку 1 год. тижневого навантаження (36 на рік).

Вік дітей – 9-12 років.

Навчальна програма складається з теоретичних та практичних занять. Теоретичні заняття передбачають ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитком традиції вишивання на Україні та у світі загалом, регіональними особливостями української вишивки, широким застосуванням вишиваного орнаменту у побуті, різноманітністю технік та прийомів вишивання. Особлива увага звертається на тісний зв'язок народної вишивки з віруваннями та обрядами українців, символіку та семантику орнаментальних мотивів. Для кращого засвоєння матеріалу передбачається проведення екскурсій у Музеї етнографії та художнього промислу та Музеї українського мистецтва.

Практичні заняття передбачають безпосереднє вивчення вишивальних технік та прийомів, виконання окремих зразків, створення декоративних панно, аплікацій з використанням різноманітних технік та матеріалів. У процесі навчання учні можуть виконувати роботи, синтезуючи попередньо вивчені техніки або обираючи такі, що найбільш їм імпонують. Метою цього є ширша реалізація творчого потенціалу учнів, вироблення індивідуального художнього стилю.

Кожне теоретичне заняття передбачає використання ілюстративного матеріалу, фотографій та безпосередньо зразків вишивок. Учням рекомендується замальовувати найхарактерніші зразки українського орнаменту та схеми основних технік.

Кожне практичне заняття включає використання ряду матеріальних засобів для створення ескізу (кольоровий папір, фарби, олівці тощо) та роботи в матеріалі (тканини, п'яльця, ножиці, голки, нитки, стрічки, бісер тощо).

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття.

Ознайомлення учнів з технікою безпеки, санітарно-гігієнічними вимогами, правилами поведінки, навчальним планом та необхідними матеріальними засобами.

2. Українська вишивка: історія та сучасність. Основні мотиви українського орнаменту.

Ознайомлення учнів з історією виникнення та розвитку традиції вишивання у світі та Україні зокрема, регіональними особливостями української вишивки, основними орнаментальними мотивами, застосуванням вишиваного орнаменту в побуті, зв'язок народної вишивки з віруваннями та обрядами українців, сучасним станом вишивальної традиції. Замальовування учнями типових орнаментів.

3. Початкові шви: стебнівка, затяганка, низинка, кривулька, ланцюжок, верхоплут.

Вивчення найпростіших вишивальних технік за допомогою замальовування схем їх виконання та практичного виконання зразків під наглядом керівника. Показ учням такого типу швів на вже існуючих зразках вишивок.

4. Декоративне композиція "вазон" за мотивами полтавської вишивки.

Ознайомлення учнів з особливостями вишивки Центральної України, замальовування найхарактернішого мотиву полтавської вишивки – вазону і подальшої його інтерпретації для створення ескізу композиції, перенесення розробленого рисунку на тканину та безпосереднє виконання у попередньо вивчених техніках.

5. Хрестик: косий, прямий, подвійний, розсипний. Виконання серветки з геометричним орнаментом.

Ознайомлення учнів з регіональним поширенням техніки хрестика, його особливостями та різновидами. Замальовування послідовності виконання техніки та створення учнями зразків. Розробка ескізів та закріплення вивченого матеріалу з теми «хрестик» у процесі виконання серветки у цій техніці.

6. Лиштва і гладь.

Ознайомлення учнів з регіональним поширенням технік лиштви і гладі, їх різновидами, замальовування послідовності виконання вишивки та створення зразків.

7. Створення серветки із використанням вивчених технік.

Учні створюють ескіз та обирають техніку, що найбільше подобається, або поєднують декілька способів для її виконання.

8. Техніка аплікації.

Ознайомлення учнів зі способами створення аплікацій, виконання декількох зразків.

9. Вишивка бісером.

Ознайомлення учнів з технікою вишивки бісером, замальовування схеми та виконання зразка.

10. Декоративне панно на тему „Стародавній Львів”.

Створення ескізів на задану тему і виконання панно у будь-якій з вивчених технік або шляхом поєднання багатьох технік, за допомогою різноманітних шнурів, стрічок, бісеру, намистин, гудзиків тощо.

11. Мережки.

Ознайомлення учнів з різноманітністю технік мережки, замальовування схем та створення зразків.

12. Рушникові шви.

Ознайомлення учнів із зразками рушників, характерними особливостями рушникових двобічних швів, замальовування схем виконання та створення зразків.

13. Екскурсії.

Передбачається проведення екскурсій у Музеї етнографії та художнього промислу, Музеї українського мистецтва та Музеї народної архітектури та побуту.

14. Оформлення виставки.

Експозиція створених учнями робіт.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/ п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Вступне заняття.	2			Опитування
2	Українська вишивка: історія та сучасність. Основні мотиви українського народного орнаменту.	2	2	2	Опитування
3	Початкові шви: стебнівка, зягання, низинка, кривулька, ланцюжок, верхоплут.	2	2	2	Опитування Оцінювання
4	Композиція „Вазон”.	2	6	2	Оцінювання

5	Хрестик: косий, прямий, подвійний, розсипний.	2	4	2	Опитування
6	Виконання серветки з геометричним орнаментом.	2	2	2	Опитування
7	Лиштва і гладь. Створення серветки із використанням вивчених технік.	2	4	2	Оцінювання
8	Техніка аплікації.	2	2		Опитування
9	Вишивка бісером.	2	2	2	Опитування
10	Декоративне панно на тему „Стародавній Львів”.	2	4	2	Оцінювання
11	Мережки.	2	2	2	Опитування
12	Рушникові шви	2	2	2	Опитування
13	Екскурсії		2	2	Обговорення
14	Оформлення виставки		2	2	Обговорення
Всього на рік 84		24	36	24	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У процесі навчання учні повинні:

- ознайомитись з історією виникнення та розвитку української вишивки;
- отримати відомості про її характерні особливості, орнаментальні схеми та обрядово-сміслові навантаження;
- ознайомитись із зразками народної вишивки у музеях Львова.
- вивчити та освоїти на практиці основні техніки вишивки;
- навчитись проектувати майбутні вироби;
- виконати ряд творчих робіт на різні теми та у різних техніках вишивки;
- навчитись використовувати у власних творчих роботах традиційні елементи композицій, колористики та орнаментів українського мистецтва та створювати нові сучасні твори;

Бібліографія

1. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: Етнографічний аспект. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2005.
2. Гасюк О.О., Степан М.Г. Художнє вишивання. Альбом. – Київ: „Вища школа”, 1986.
3. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник. І т. Київ. 1987.
4. Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українська вишивка. – Київ: „Либідь”, 2002.
5. Китова С. Полотняний літопис України. Семантика орнаменту. Видання друге, доповнене. – Черкаси: Брама, 2003.
6. Маслова Г.С. Орнамент русской народной вышивки как историко-этнографический источник. – Москва: Наука, 1978.
7. Чорноморець А.Д. Ажурная вышивка и игольное кружево. – Киев: „Час”, 1992.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА **з предмета «МАЛЯРСТВО НА ШКЛІ»** **відділу образотворчого та ужиткового мистецтва**

Автор: керівник гуртка В.Д. Івашко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З давніх - давен серед народу побутував малюнок на шклі. На Україні він поширився в ХІХ ст. Переважно в західних регіонах, зокрема на Буковині, Галичині, Гуцульщині, Закарпатті. Живопис українських майстрів адаптувався і набув самобутніх рис. Ікони на шклі, написані без дотримання церковних приписів, пов'язувались не тільки з релігією, а й з народним побутом і призначалися для інтер'єрів сільських хат.

Малярство на шклі несе багаті мистецькі традиції нашого народу і має повне право посісти поряд з іншими видами декоративного мистецтва в додатковій освіті школярів.

Живопис на шклі міг би бути легко опанованим і цікавим видом художніх робіт для дітей середнього шкільного віку. Перевагою цього виду мистецтва є те, що основний матеріал - скло, недорогий і доступний. Олійні чи темперні фарби - нескладне обладнання.

Малярству можуть навчитися як дівчата, так і хлопці. Рекомендований вік - 10-15 років, однак у такому гуртку можуть працювати учні різного віку. Складність роботи зі школярами початкових класів полягає у тому, що їм одразу важко графічно - точно повторити характер контурних і детальних ліній, акуратно заповнювати кольором площину, їм хочеться як можна швидше побачити результат своєї роботи. Однак, якщо старанність і наполегливість переможуть, то успіх буде забезпечений.

Кількісний склад учнів у групі не має перевищувати 10-12 дітей першого і послідуючих років навчання. Програма розрахована на 1 рік навчання. Протягом року діти вивчають основи загальної та спеціальної композиції, знайомляться з техніками виконання малярства на шклі, а також історію виникнення цього виду мистецтва, виконують тематично - практичні та навчальні завдання. Діти знайомляться з оригінальними творами народних майстрів, відвідуючи музеї та виставкові зали міста, відтворюють певні твори у копіях. Набувши певних практичних навиків, вчать експериментувати, знаходити нові методи техніки виконання рисунку і живопису на шклі.

Програма розроблена на основний рівень першого року навчання (72 год. в рік). Окрім основних годин допускаються індивідуальні години (36 год. в рік).

Приміщення має бути просторим з хорошим денним і вечірнім освітленням. Учбові місця слід організувати таким чином, щоб діти сиділи вільно і не заважали один одному.

Основною метою програми являється розвиток художньо - творчих здібностей учнів, формування інтересу до витоків і традицій народу. На основі здобутих знань і навиків вдосконалювати техніку письма та сприяти розвитку сучасного малярства на шклі, привчати дітей працювати самостійно, розвивати зорове сприйняття навколишнього середовища, чуття кольору, характерні особливості предметного світу.

З дітьми особливо обдарованими, які хочуть знати і працювати більше, необхідно займатись по 2 години один раз на тиждень індивідуально. Ціль цих індивідуальних занять буде зводитись до засвоєння певних теоретичних знань на практиці, удосконалюючись при виконанні складніших тематичних робіт.

Починаючи практичні заняття, керівник має ознайомити дітей з правилами техніки безпеки і провести інструктаж.

Для проведення занять знадобляться зразки малярства на шклі, які допоможуть дітям при виконанні практичних робіт.

Підсумком роботи учнів можуть бути виставки, з яких починається і закінчується навчальний рік, святкові виставки, що експонуються в музеях міста, виставки-продажі, грошові надходження від яких можуть бути використані на потреби групи, а саме: придбання інструментів, матеріалів, літератури і проведення екскурсій.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях “Мистецтво”, “Людина і світ”, та розрахована на 1 рік навчання з подальшим удосконаленням.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ І РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		практ.	теор.	інд.	
1	Вступне заняття. Історія виникнення живопису на шклі в Україні.	2	-	-	Опитування
2	Матеріали та інструменти, що використовуються в малярстві на шклі.	2	2	2	Опитування
3	Відвідування музеїв: історичного, етнографії та художніх промислів.	4	-	4	Опитування
4	Копії старих побутових ікон.	-	4	4	Оцінювання
5	Знайомство з основами кольорознавства.	2	2	2	Опитування
6	Знайомство з орнаментом та основами композиції.	2	2	2	Оцінювання
7	Поетапність роботи малярства на шклі. I. Підготовчий період	2	6	4	Оцінювання
8	II. Живопис на шклі	2	6	4	Оцінювання
9	III. Завершення роботи	-	4	4	Оцінювання
10	Виконання композиції у вивченій техніці, на вільну уяву: - “Моя Україна, рідна земля, я з нею повязую долю свою” - Святкова композиція “Ой, хто, хто Миколая любить” - Вправи з уяви “Золота осінь”, “Прийшла зима”, “Новорічна ніч”, “Мої зимові зимові канікули”	2	8	6	Оцінювання
11	Підсумкове заняття: підсумок роботи за період навчального року	-	2	4	Оцінювання
Всього на рік 108		54	18	36	

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Протягом усього навчального процесу учні повинні набути певних теоретичних і практичних знань.

Учні повинні знати:

- правила техніки безпеки при виконанні художніх робіт;
- санітарно - гігієнічні правила;
- історію виникнення живопису на шклі, технологію виконання і застосування;

- традиційні українські ікони на шклі;
- орнамент і колорит живопису на шклі;
- техніку і послідовність виконання роботи.

Учні повинні вміти:

- користуватись відповідною літературою та іншим методичним матеріалом;
- використовувати техніку малярства як олійними так і темперними фарбами.

Зміст програми

1. Вступ. Учні знайомляться з програмою навчання, історією виникнення живопису на шклі, творами відомих народних і професійних майстрів України.
2. Наочно розглядають роботи своїх попередників, що зберігаються у фонді класу.
3. Основний матеріал, що використовується в малярстві - скло. Олійні чи темперні фарби. Інструментом служать учнівські пера для обробки контуру тушшю і пензлі для фарб.
4. Екскурсії в музеї етнографії та художніх промислів, історичний, де учні нашої школи кожного року експонують свої роботи.
5. Навчально - практичне завдання - копії побутових ікон.
6. Діти знайомляться з основами кольорознавства. Хроматичні та ахроматичні кольори, колірне коло, теплі і холодні кольори, колірні відтінки.
7. Знайомство з орнаментом та основами композиції. Види орнаментів. Композиційні засоби та прийоми. Пейзажний жанр, освоєння глибини простору (плановості), статика та динаміка.
8. Етапи виконання живописної композиції на шклі:
Підготовчий етап - вибір теми та ескізні пошуки, виконання робочого ескізу, добір кольорової палітри, підготовка скла (вирізка скла, знежирення).
9. Другий етап - робота над живописною композицією:
Живопис на шклі - виконання контурного рисунка, нанесення елементів декору дрібних деталей, заповнення малюнка кольором, замальовка тла та збагачення роботи підкладками (фольгою, кольоровим папером).
10. Третій етап - завершення роботи та її оформлення:
 - вибір матеріалу для рамки;
 - виготовлення рамки, що підкреслює задум і надає роботі завершального вигляду;
 - робота над створенням експозиції.
11. Виконання композиції у вивченій техніці.
 - “Моя Україна, рідна земля, я з нею пов'язую долю свою”;

- Святкова композиція “Ой, хто, хто Миколая любить”;
- Вправи з уяви “Золота осінь”, “Прийшла зима”, “Новорічна ніч”, “Мої зимові канікули”.

12. Оцінювання навчальних досягнень учнів проходить у підсумковому занятті наприкінці кожного півріччя навчального року і передбачає перегляд виконаних художніх композицій в класі.

Основним критерієм підсумку роботи вчителя і учнів є виставка.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Виноградова Г. Малювання з натури. - К.: Рад. Школа, 1976. - 56 с.
2. Свид С., Проців В. Художні техніки. - К.: Рад. Школа, 1977. - 78 с.
3. Шейко О. Чарівний світ живопису на шклі - дітям // Мистецтво та освіта. - 2002. - №3. - С. 22-26 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА з гуртка „Черпаний папір” відділу образотворчого та ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка В. Хаджинов

Пояснювальна записка

„Черпаний папір” – це саморобний папір власного виготовлення для художньо-ужиткового та оздоблювального користування.

Досить часто окремо рахується як витвір сучасного мистецтва.

Дітям на уроках надається можливість вивчити історію та теорію предмета, засоби виготовлення паперу та матеріали.

Теоретичні знання і практичні прийоми повинні забезпечити професійний підхід до задуманого твору.

У своїх творчих роботах учні передають свої мрії, настрої, почуття. Їх кращі роботи беруть участь у виставках.

Етапи роботи з виготовлення „черпаного паперу” складаються:

- Ескіз.
- Виготовлення паперової маси.
- Черпання маси та нанесення її на основу.
- Змішування та нанесення різнокольорової маси на основу для втілення задуманої композиції.
- Сушіння витвору.

Мета навчання:

- Виховання творчої особистості;
- Розвиток творчого потенціалу дитини;

- Розвиток художнього смаку;
- Розвиток фантазії учня;
- Опанування техніки черпання паперової маси;
- Використання „Саморобного паперу” як декоративно - оздоблювального матеріалу.

Програма розрахована на основний рівень першого року навчання, заняття проводяться один раз на тиждень по 3 групі години (108 годин в рік). Окрім основних занять в школі допускаються індивідуальні години від 1-3 год. тижневого навантаження (36-108 год. на рік). Вік дітей 8-15 років. Склад групи 10 осіб.

Програма складена із урахуванням вимог Державного стандарту початкової державної освіти в галузях „Мистецтво”, „Людина і світ”.

Для проведення занять використовується:

- Олівець, гумка, папір, клей;
- Фарби;
- Паперова маса;
- Сітка черпання, основа;
- Інші матеріали для поєднання з паперовою масою.

Зміст програми гуртка „Черпаний папір”

1. Вступна лекція. Техніка безпеки.
2. Правила з техніки безпеки. Ознайомлення учнів з необхідними матеріалами та завданнями.
3. Історія винайдення паперу.
4. Показ та демонстрація матеріалів з історії виготовлення паперу.
5. Орнамент, силует.
6. Виконання композиційних завдань з використанням плям, ліній та силуету. Поняття про силует.
7. Холодна та тепла гама в композиції.
8. Розкриття поняття холодних та теплих кольорів, розробка композиційних ескізів з їх використанням.
9. Використання контрастів у композиції. Поняття про контраст. Види, типи контрастів. Виконання композиційних завдань.
10. Злиття паперу з іншими матеріалами. Застосування різної фактури (нитки, шнурок) у композиційних рішеннях.
11. Складні геометричні форми.
12. Виконання декоративної композиції з застосуванням різних видів геометричних форм.
13. Технологія виготовлення паперової маси.
14. Намочування сировини в воді до набухання. Збирання її на сітку. Накладання на основу. Сушка.

15. Простий натюрморт на площині.
16. Виконання простого натюрмрту в техніці „коллаж”.
17. Стилiзацiя композицiйних елементiв.
18. Виконання композицiй з використанням рослинних мотивiв.
19. Тема: „Свiт навколо мене”.
20. Виконання робiт за допомогою стилiзацiї i фактури.
21. Оформлення робiт до виставки.
22. Виклеювання робiт на картон.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТА „Черпаний папір” ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ 1-Й РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		теорія	практ.	інд.	
1.	Вступна лекція. Техніка безпеки.	3	-	-	Опитування
2.	Історія винайдення та технологія виготовлення паперу.	6	6	15	Оцінювання
3.	Орнамент. Силует.	3	6	9	Оцінювання
4.	Холодна та тепла гама в композиції.	3	3	6	Оцінювання
5.	Використання контрастів у композиції.	3	3	6	Оцінювання
6.	Злиття паперу з іншими матеріалами.	3	9	12	Оцінювання
7.	Складні геометричні композиційні форми.	3	6	9	Оцінювання
8.	Технологія виготовлення паперової маси.	6	6	12	Оцінювання
9.	Простий натюрморт на площині.	3	6	9	Оцінювання
10.	Стилiзацiя композицiйних елементiв.	6	6	12	Оцінювання
11.	Тема: „Свiт навколо мене”.	3	9	12	Оцінювання
12.	Оформлення робiт до виставки.	-	6	6	Оцінювання
Всього на рік 216		42	66	108	

Прогнозований результат

Учні повинні:

- Знати теорію предмета;
- Вміти користуватися знаряддями черпання та паперовою масою;
- Вміти користуватися фарбами та іншими матеріалами;
- Вміти користуватися загальними прийомами композиції;

- Розвивати уяву та творче мислення для утворення нових мистецьких форм.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аксенов Ю. Г. Рисунок и живопись в 2 т. Изд. «Искусство». Москва. 1963.
2. Аксенов Ю. Г. Рисунок и живопись. Изд. «Искусство». Москва. 1963.
3. Глинская И. П. Изобразительное искусство. Издательство «Радянська школа». Киев. 1981.
4. Горбенко А. А. Акварельная живопись для архитекторов. Издательство «Будівельник». Киев. 1982.
5. Киплик Д. И. Техника живописи. Изд. «Сварот и К» Москва. 2002.
6. Кузин В.С. Основы обучения изобразительному искусству в школе. Изд. «Просвещение». Москва. 1977.
7. Серова А. М. Рисунок. Изд. «Просвещение». Москва. 1975.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з предмета «Витинанка»

відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка А. В. Лаврів – Ковальчук

Пояснювальна записка

Витинанка – це один із видів народного декоративного мистецтва, який потребує техніки і фантазії та базується на композиційних засадах.

Основна мета – ножицями передати найглибші нюанси думки, красу оточуючого світу, збагатити світогляд учня, розширити його знання та кругозір.

Тематика витинанки дуже різноманітна: релігійна, національно-патріотична, зооморфна, рослинні мотиви, декоративний натюрморт, які переплетені з орнаментом.

Орнамент у витинанці зустрічається у вигляді фризів, рапортів, стрічкових, поличкових, фіранкових форм. Завданням є навчити учнів витинати орнаментальні композиції, прищепити любов до народного декоративного мистецтва. Дослідити сучасні прийоми у витинанці.

Заняття проводяться на початковому рівні у перший рік навчання по 3 год. два рази в тиждень (216 год. в рік). Окрім основних годин допускаються індивідуальні години, кількість яких становить 36 на рік.

Вік дітей 8-15 років. Склад групи 10-12 осіб.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової державної освіти в галузях “Мистецтво”, “Людина і світ”.

Мета навчання:

- Навчити дітей працювати з папером та ножицями;
- виховувати творчу особистість;

- розвивати творчий потенціал дитини;
- розвинути художній смак;
- розвинути фантазію учня;

Для проведення занять використовується:

- папір
- картон
- ножиці
- клей
- олівець, гумка

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ГУРТКА „ВИТИНАНКА” ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ 1-Й РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Вступ, техніка безпеки.	3	-	-	Опитування
2	Вправи на розуміння .	6	9	2	Оцінювання
3	Композиційні прийоми.	3	3	2	Оцінювання
4	Вправи на мислення.	6	9	2	Оцінювання
5	Зооморфні зображення.	3	6	2	Оцінювання
6	Вправи із геометричних предметів.	6	6	2	Оцінювання
7	Сюжетні композиції.	6	9	2	Оцінювання
8	Декоративні прийоми.	6	6	2	Оцінювання
9	Ескізування.	3	12	3	Оцінювання
10	Моя мрія.	6	3	2	Опитування
11	Морське дно.	3	3	2	Оцінювання
12	Натюрморт.	3	9	2	Оцінювання
13	Геометричний орнам.	6	9	2	Оцінювання
14	Валентинка	3	9	2	Оцінювання
15	Аплікація.	6	9	2	Оцінювання
16	Моя сім'я.	3	12	2	Оцінювання
17	Аплікаційна писанка.	6	9	3	Оцінювання
18	Великдень.	3	12	2	Оцінювання
Всього на рік 242		81	135	36	

Зміст програми початкового рівня

1. У вступі розповідається про правила безпеки, ознайомлення дітей із можливостями матеріалу та ознайомлення із програмою навчання.
2. Вправи передбачають розвиток мислення.
3. У вправах із зображенням декоративних квітів учні вивчають декор предметів та їх колір. Вчать компоувати предмети у заданому форматі, працювати із контрастами.
4. У практичній роботі при допомозі вчителя учень показує всі здобуті знання та навики на матеріалі. Самостійно опрацьовує предмети, їх декор.
5. Тематика витинанки дає змогу опрацьовати натуралістичне зображення на ескізі досконало, що розвиває мислення та фантазію учня.
6. Вивчивши композиційні прийоми у витинанці, учні досконало можуть володіти ножицями та папером і збагачувати народне мистецтво.
7. Вправи із геометричними формами дозволяють проявити точність учня і його математичні здібності, кмітливість.
8. Сюжетні композиції спонукають учня і вчать досягати точності, копіювати предмет.
9. Декоративні прийоми оздоблюють витинанку.
10. Ескізування постійно присутнє у роботі з витинанкою.
11. Тема “Моя мрія” спонукає роздумувати над майбутнім.
12. Тема “Морське дно” дуже добре передає і розкриває фантазію учня.
13. Натюрморт – це компоування на папері предметів, а потім перетворення їх у витинанці.
14. Геометричний орнамент – це періодичне повторення певних геометричних елементів.
15. Аплікація дає ширші можливості у витинанці і розширює кругозір учня.
16. Тема “Моя сім’я”, де змальовується побут і звичаї, розкриває індивідуальність учня.
17. Тема “Аплікаційна писанка” знайомить учня із національними традиціями України.
18. Тема “Великдень” – це підсумкова робота із самостійним трактуванням теми, де є зображення людей, пейзажу, натюрморту та ін.

Прогнозований результат

Учні повинні:

- знати теорію предмета
- вміти користуватися фарбами
- вміти витинати папір
- вміти витинати замкнуту композицію в кольорі
- розвинути уяву та творче мислення
- вивчити кольорові співвідношення та кольорові контрасти

Бібліографія.

1. Л. Процик Витинанки. Видавничий відділ “Свічадо”. Львів. 1999.
2. М.Станкевич Українські витинанки. Видавництво “Наукова думка” К., 1986.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з предмета «Батик»

відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка А. В. Лаврів - Ковальчук

Пояснювальна записка

Батик - це ручний художній розпис на тканині. На уроці діти вивчають теорію предмета, способи фарбування, інструменти і матеріали, резервуючі суміші, фарби для холодного і гарячого батіку.

В основу розпису покладена акварельна техніка. Фарби наносяться на попередньо зволожену тканину або фарби дуже рідкої консистенції. Можна працювати лесировками (накладанням шарів фарби від світлішого до темнішого); працювати насиченою фарбою без води; залишати затікання фарби що створює контраст і мінімальну живописну графіку.

Графічно працює на глядача і резервуюча суміш, яка наноситься контурними лініями, аби вони затримували колір і не давали йому розтікатися. Лінії малюють писачком із воском і парафіном (гарячий батик) або резервом із сумішшю гумового клею та бензину (холодний батик).

З тканин використовують переважно шовк, шифон, крепдешин на натуральній основі, бо часом на штучну тканину не завжди лягає фарба. Для батіку використовують анілінові барвники або спеціальні фарби для батіку, які не потребують закріплення над парою.

Теоретичні знання і практичні прийоми повинні забезпечити професійний підхід до задуманої роботи.

Етапи роботи художнього розпису складаються:

1. ескіз;
2. приготування робочого приладдя та натягнення тканини на рамку;
3. перенесення малюнка;
4. опрацювання його резервом;
5. розмальовування фарбами;
6. нанесення воску та його зняття.

Основним завданням викладача є розвинути художній смак учня, навчити його передавати свій внутрішній світ на тканині, оздобивши композицію кольором, орнаментом, лінією та плямою.

У своїх творчих роботах учні передають свої мрії, настрої, почуття.

Програма укладена для початкового рівня навчання. Заняття проводяться один раз в тиждень по 2-год. (всього 72 год. в рік).

Форма заняття – групова та індивідуальна. Вік дітей 8-12 років. Кількісний склад – 10-12 осіб.

Заняття проводяться на середній рівень навчання по 3 год. два рази на тиждень (216 год. в рік).

Вік дітей 8-15 років. Склад групи 10 осіб.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової державної освіти в галузях "Мистецтво", "Людина і світ".

Мета навчання:

- виховання творчої особистості;
- розвиток творчого потенціалу дитини;
- розвиток художнього смаку;
- навчання розпису тканин способом батик (гарячий і холодний);
- опанування нових технік;
- розвиток фантазії учня.

Для проведення занять використовується:

- підрамник;
- тканина;
- писачок;
- олівець, гумка, папір;
- фарби;
- віск, свічка;
- парафін.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ГУРТКА „БАТИК” ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ 1 – Й РІК НАВЧАННЯ

№	Тема	Кількість		Контроль
		теор.	практ.	
1	Вступ, техніка безпеки.	1	1	Опитування
2	Ескізування.	4	8	Оцінювання
3	Вправи із зображенням декор, квітів.	2	4	Оцінювання
4	Гарячий батик на лінію. Декоративні прийоми. Зооморфні зображення.	5	11	Оцінювання
5	Техніка вільного розпису.	2	4	Оцінювання

6	Резерв. Практична робота. Композиційні прийоми	8	16	Оцінювання
7	Змішана техніка.	2	4	Оцінювання
Всього на рік 72		26	46	

Зміст програми предмета „Батик” Початковий рівень

1. Вступ. Ознайомлення з предметом. Правила техніки безпеки
2. Теорія предмета. Ескізування; поняття ескізу; Практична робота.
Теми: «Весна», «Спогади про літо», «Моя сім'я».
3. Вивчення основних видів техніки розпису. Вправи із зображенням квітів.
Теоретичне і практичне застосування знань і навиків.
4. Гарячий батик на лінію. У техніці гарячий батик вивчаються способи розпису резервуючим матеріалом (віск і парафін) та писачком, яким притаманні зооморфні мотиви, пейзаж, натюрморт із декоративними прийомами. В кінці роботи знімається віск або закріплюється над парою та оформляється робота. Робота триває в живописній манері.
5. Техніка вільного розпису вивчає можливість без будь-якого резервуючого засобу зробити розпис на тканині .Тема: «Петриківський розпис».
6. Резерв. Практична робота. У техніці холодний батик вивчаються способи розпису резервуючим матеріалом (бензин і гумовий клей) та трубочкою. Оздоблення декоративними прийомами та яскраво білий контур охоплюють теми лінійно-конструктивного зображення деталей картини із графічною манерою виконання.
7. Змішана техніка. У змішаній техніці поєднуються дві манери (живописна та графічна) і вводяться додаткові матеріали: кольорові контури, прозорі контури, безконтурний розпис та ін. Переважно в такій техніці малюються теми, пов'язані з роздумами про красу життя, що дозволяє найкраще розкрити внутрішній світ художника.

Прогнозований результат

Учні повинні :

- знати теорію предмета
- вміти користуватися фарбами
- вміти натягувати тканину
- вміти малювати замкнуту композицію в кольорі
- розвинути уяву та творче мислення
- вивчити кольорові співвідношення та кольорові контрасти
- вміти розписувати тканини в техніці батик та вільний розпис

Бібліографія

1. Барбара Айзенбарт. Полный курс акварели для начинающих и студентов художественных вузов». Издательство «Астрель». 2002.
2. Давыдов С. Батик. Изд. «АСТ Пресс Книга». М. 2005.
3. Искусство батика для начинающих и студентов художественных вузов. Издательство «Астрель». 2003.
4. Малініна А.О., Малініна І.О. Основи розпису тканини. Изд. «Скорпіон». Х. 2005.
5. Семак З. М. Технологія художнього розпису. 2002.
6. Синеглазова М.О. Батик. Издательский Дом МСП. 2005.
7. Сузі Сток Батик. 2001.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з предмета «Вироби з бісеру»

відділу образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка О. Р. Стричак

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна мета студії «Гердан» (вироби з бісеру) – відродити традиційний вид українського мистецтва, залучити учнів до вивчення старовини, прищепити любов до традицій рідного краю.

У наш час, коли відбувається масова комп'ютеризація, індустріалізація, впровадження різноманітних нових технологій, важливо не втратити і не забути цей давній і надзвичайно цікавий вид рукоділля, що дійшов до нас із давнини, який люди старанно передавали із покоління в покоління.

На основі методичного матеріалу, літературних джерел, різноманітних зразків учні поступово оволодіватимуть цим видом мистецтва. У програмі є достатня кількість тем і завдань для поглибленого вивчення роботи з бісером, вивчення технік: нанизування, силяння, ткання, сплітання, вишивання та ін. Всі традиційні і сучасні прикраси завжди створювались з урахуванням інших елементів одягу його колористичними, традиційними, регіональними, обрядовими елементами, що дало змогу творчому самовиявленню, а в цілому і народності майстра. Тому історія світового бісероплетіння дуже розмаїта і цікава. Багато країн світу пишаються своїми майстрами, які створювали чудові вироби притаманні для їх місцевості, їх культури і часу.

Ця програма укладена так, що найбільше тем і завдань відведено на вивчення нашого українського мистецтва бісерування для того, що гуртківці могли зрозуміти, яка багата мистецька спадщина нашого народу: кризи, гердани, силянки, драбинки, ланцюжки, вишивані елементи одягу. Учні будуть вивчати назви, символіку знаків і кольорів, які використовували на традиційних виробках. У тематичному плані враховані вікові можливості дітей, їх кругозір та інтереси. Зміст плану укладений з поступовим наростанням складності завдань (від найпростіших до найскладніших), а

вивчення основ композиції та кольорознавства допоможе виконувати випускні авторську роботу учня.

Головним завданням є зацікавити дітей народним мистецтвом, привчати учнів самостійно створювати різноманітні композиції, розвивати пошану до праці, виховувати потяг до естетики, розвивати високий мистецький смак. Навчаючись, учні повинні вміло використовувати різні види орнаментів, збагачувати їх новими елементами та цікавими композиційними задумками. Створюючи нові вироби за народними мотивами, вони зберігатимуть багатовікові традиції народної орнаментики, використовуючи кольорове поєднання і техніки виконання, притаманні окремим регіонам України.

Робота з бісером дисциплінує дітей, виховує працелюбність, посидючість, акуратність, старанність, розширює кругозір і збагачує знання.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях: «Мистецтво», «Людина і світ», спрямована на формування сучасної багатогранної особистості. Навчання проводиться за основним рівнем (вік від 8 до 18 років). Програма розрахована на 4 роки: початковий рівень 1-2 рік, основний рівень 1-2 рік навчання. Діти навчаються два рази на тиждень по 3 години, що складає 216 год. на рік. Загальна наповнюваність у групі 10-12 дітей. Окрім основних годин допускаються індивідуальні години.

Робота з бісером складна, прецизійна, вимагає високої точності і великої зорової віддачі. Цей вид рукоділля вимагає індивідуального підходу до кожного учня, тому програма доповнена 3 індивідуальними годинами на тиждень на одну групу, що складає 108 год. на рік. Навчально-тематичний план індивідуальних занять співпадає з основним навчальним планом і сприяє закріпленню знань і навиків отриманих на попередніх заняттях.

Після закінчення I року навчання учні повинні знати:

- техніку безпеки при роботі з бісером;
- санітарно-гігієнічні вимоги;
- матеріали, інструменти та пристрої;
- походження бісеру;
- історію бісероплетіння в Україні;
- символіку та колорит народних прикрас.

Повинні вміти:

- всилити нитку в голку;
- виконувати прикраси на дротах;
- виготовляти ланцюжки, браслети та найпростіші силянки;
- виконувати замальовки народних орнаментів та вміти працювати з бісером по схемі запропонованій вчителем.

Після закінчення II року навчання учні повинні знати:

- техніку безпеки при роботі з бісером;
- вправи для зору, рук, хребта;
- основи кольорознавства;

- основи композиції;
- способи виготовлення прикрас.

Повинні вміти:

- виконувати вироби за схемами;
- виготовляти вироби способом: силяння, мозаїка, паралельне нанизування, об'ємне плетіння та ін.;
- виконувати вправи з кольорознавства та композиції.

Після закінчення III року навчання учні повинні знати:

- техніку безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги;
- українські вироби з бісеру та інші традиційні прикраси.

Повинні вміти:

- виготовляти вироби за поданими схемами;
- виконувати ажурні комірці та пояси з бісеру;
- вміти виконувати техніки: силяння, драбинка, соти, ромб та ін.;
- ткати на станку гerdани з квадратним, п'ятикутним та шестикутним медальйонами;
- виконувати сучасні бісерні прикраси.

Після закінчення IV року навчання учні повинні знати:

- техніку безпеки та санітарно-гігієнічні вимоги;
- історію виникнення мистецько-ремісницьких шкіл, майстерень, артільей;
- літературу та інші джерела інформації для роботи з бісером.

Повинні вміти:

- самостійно створювати різноманітні фантазійні композиції;
- розробляти власні схеми виробів;
- виконувати авторські роботи технікою: силяння, нанизування, сплітання, ткання та вишивання;
- виготовити випускную роботу (сумочка, гаманець, міні гобелен).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин		Контроль
		теор.	практ.	
1	Організаційно-методична робота. Формування групи.		12	
2	Вступне заняття. Ознайомлення з розкладом, програмою. Техніка безпеки. Правила поведінки.	3	-	опитування
3	Історія розвитку бісерного	3	-	опитування

	мистецтва.			
4	Матеріали, інструменти, присторої для роботи з бісером	3	-	опитування
5	Санітарно-гігієнічні вимоги. вправи для зору, рук, хребта	3	-	опитування
6	Бісерні прикраси на дротах: ■ квітка; ■ метелик ■ стрикоза ■ жар-птиця ■ павук ■ рибка ■ гном ■ довільне завдання	1 1 1 1 1 1 1 1	2 2 2 2 2 2 2 2	оцінювання
7	Силянка-сіточка	1	8	оцінювання
8	Ланцюжки: ■ квіточки ■ ромашки ■ трикутники ■ пупчики	1 1 1 1	5 5 5 5	оцінювання
9	Символіка та колорит народних прикрас	3	-	опитування
10	Силянка (мотив «хрестатий»)	2	10	оцінювання
11	Силянка (мотив «купчистий»)	1	20	оцінювання
12	Силянка (мотив «кавулистий»)	1	17	оцінювання
14	Комірець «зубок»	1	20	оцінювання
15	Силянка «святкова»	1	17	оцінювання
16	Довільна тема	1	8	оцінювання
17	Екскурсії та інші заходи	6	-	загальний огляд
18	Робота з літературою	2	1	опитування
19	Звітна виставка або відкритий урок	3	-	
20	Завдання на літо	1	2	опитування
Всього на рік 216		48	168	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційно-методична робота.

Підготовка кабінету, методичної літератури, роздаткового матеріалу, матеріальної бази. Формування групи.

2. Вступне заняття.

Ознайомлення з розкладом, програмою на рік, правилами поведінки, технікою безпеки. Інші організаційні питання.

3. Історія розвитку бісерного мистецтва.

Походження бісеру, технологія виробництва, основні осередки виготовлення бісеру.

4. Матеріали, інструменти, пристрої,

що використовують в бісероплетінні. Підготовка робочого місця, підбір голок, ниток, кораликів, склярусу.

5. Санітарно-гігієнічні вимоги.

Вправи для зору, рук, хребта. Корисні поради.

6. Бісерні прикраси, виконані на дротах.

Способом паралельного з'єднання, сприяють фантазійному та об'ємно-просторовому мисленню дітей.

7. Силянка «сіточка».

Виконується однією голкою з бісеру та склярусу. Схема виробу є базовою для подальшого вивчення більш складних виробів з решітчастою (ромбовидною) основою.

8. Ланцюжки.

Замальовування схем різноманітних ланцюжків. Виконання практичного завдання однією голкою.

9. Символіка та колорит народних прикрас.

Вивчається на основі музейних експонатів та зразків, запропонованих вчителем.

10. Силянка мотив «хрестатий».

Виконується однією голкою за ромбовидною схемою. Кількість кольорів 4-5. Взірець взятий з Львівського національного музею. Фондовий номер 17680/11МНС-45/.

11. Силянка мотив «купчистий».

Виконується однією голкою за ромбовидною схемою. Кількість кольорів 5. Взірець взятий з Львівського національного музею. Фондовий номер 17680/9МНС-43/.

12. Силянка мотив «кавулистий».

Взірець взятий з Львівського національного музею. Фондовий номер 17680/6МНС-40/.

13. Силянка «народна».

Взірець взятий з Львівського національного музею. Фондовий номер 24975/19МНС-85/.

14. Комірець «зубок».

Техніка виконання решітчаста з поступовим набиранням ромбів, що створюють трикутник. Виконується однією голкою. Кількість кольорів 3-4.

15. Силянка «святкова».

Виконується однією або двома голками з використанням бісеру різних розмірів та склярусу. Кількість кольорів 4-5.

16. Довільна тема.

Спрямована на закріплення вивчених технік та розвиток фантазійно-конструктивного мислення.

17. Екскурсії.

У виставковий зал Центру творчості дітей та юнацтва Галичини, музей народної архітектури та побуту, Львівський національний музей.

18. Ознайомлення з літературою.

Методичними матеріалами, необхідними для роботи з бісером.

19. Звітна виставка.

За рік або відкритий урок з присутністю адміністрації ЦТДЮГ та батьків.

20. Завдання на літо.

Запропоноване вчителем з методично-роздаткового матеріалу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПОЧАТКОВИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин		Контроль
		теор.	практ.	
1	Організаційно-методична робота. Формування групи.	-	12	
2	Вступне заняття. Ознайомлення з розкладом, програмою. Техніка безпеки. Правила поведінки.	3	-	опитування
3	Вироби з бісеру народів світу.	3		опитування
4	Повторення вивчених тем.	2	1	опитування
5	Основи кольорознавства.	1	2	опитування
6	Основи композиції.	1	5	опитування
7	Силянка за народним орнаментом.	1	17	оцінювання
8	Об'ємні плетінки.	1	17	оцінювання
9	Сучасна прикраса «іній».	1	23	оцінювання
10	Основи композиції.	1	5	оцінювання
11	Круглий комірець.	2	25	оцінювання
12	Силяний гердан з медальйоном.	2	28	оцінювання
13	Довільна тема.	3	36	оцінювання
14	Основи композиції	1	5	оцінювання
15	Екскурсії та інші заходи.	9	-	загальний огляд
16	Звітна виставка або відкритий урок	3	-	
17	Завдання на літо, повторення вивченого	3	3	
Всього на рік 216		37	179	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційно-методична робота.

Підготовка кабінету, методичної літератури, роздаткового матеріалу, матеріальної бази. Формування групи.

2. Вступне заняття.

Ознайомлення з розкладом, програмою на рік, правилами поведінки, технікою безпеки, інші організаційні питання.

3. Вироби з бісеру народів світу.

Бісерування в Росії, Білорусії, Чехії, Єгипті, Америці.

4. Повторення тем:

Силяння однією і двома голками.

5. Основи кольорознавства.

Особливості поєднання кольорів у бісерних прикрасах. Практичне завдання.

6. Основи композиції. Фриз.

Закони побудови фризу, різні види фризу, розробка ескізів.

7. Силянка за народним орнаментом.

Фондовий номер Львівського національного музею 24975/7МНС-73.

8. Об'ємна плетінка

Виконана з бісеру однією голкою з бісеру, а також з склярусу та бісеру. Народна назва виробу «спіраль» або «хробак».

9. Сучасна прикраса «іній».

Виконується однією голкою. Кількість кольорів 1-2, кількість технік – 2 (ланцюжок трикутники, вертикальне нанизування в поєднанні з технікою «пупчики»).

10. Основи композиції. Рапорт.

Закони побудови рапорту. Розробка ескізів.

11. Круглий комірець «ніжний».

Техніки виконання: ланцюжок «мозаїка», силяння «решітки». Кількість кольорів – 3.

12. Силяний гердан з медальйоном.

Виконується на 2-х або 3-х голках. Взір – «косячок». Кількість кольорів 3-4.

13. Довільна тема.

Закріплення вивченого матеріалу.

14. Основи композиції. Орнамент.

Орнамент і його види. Виконання ескізів в орнаменті в теплій, холодній і мішаній гамах.

15. Екскурсії, інші заходи.

Екскурсія у Львівський музей етнографії. Участь у конкурсах, виставках, фестивалях

16. Відкритий урок.

Показ учнівських робіт виконаних протягом навчального року.

17. Завдання на літо.

Виконання творчих прикрас.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№п /п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Організаційно-методична робота. Формування групи.		12	-	
2	Вступне заняття. Ознайомлення з розкладом, програмою. Техніка безпеки. Правила поведінки.	3		6	опитування
3	Українські вироби з бісеру.	2	1	6	опитування
4	Силянка «сучасна».	1	20	9	оцінювання
5	Комплект «вечірній».	3	27	9	оцінювання
6	Прикраса за ескізом учня	3	27	6	оцінювання
7	Сучасні бісерні вироби в поєднанні з іншими матеріалами.	3	21	6	оцінювання
8	Вправи з композиції та кольорознавства	1	5	6	оцінювання
9	Вивчення схем народних прикрас.	1	5	6	загальний огляд
10	Вивчення схем сучасних прикрас.	1	5	6	загальний огляд
11	Ажурний або тканий пояс.	3	42	24	оцінювання
12	Довільна тема.	1	17	6	оцінювання
13	Екскурсії та інші заходи.	6		6	загальний огляд
14	Звітна виставка або відкритий урок	2	1	6	загальний огляд
15	Завдання на літо, повторення вивченого	3		6	
Всього на рік 324		33	183	108	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційно-методична робота.

Підготовка кабінету, методичної літератури, роздаткового матеріалу, матеріальної бази. Формування групи.

2. Вступне заняття.

Ознайомлення з розкладом, програмою на рік, правилами поведінки, технікою безпеки, інші організаційні питання.

3. Українські вироби з бісеру.

Об'ємні плетінки, ланцюжки, силянки, гердани, кризи. Замальовування схем виробів.

4. Силянка «сучасна».

Сучасна прикраса з використанням кораликів та склярусу різноманітних розмірів. Кількість кольорів 2-3.

5. Комплект «вечірній».

Фантазійна прикраса з використанням різноманітних напівдорогоцінних камінців. Техніка виконання довільна.

6. Прикраса за ескізом учня.

Розроблена учнем під керівництвом вчителя.

7. Сучасна прикраса.

Бісер у поєднанні з шкірою, ланцюжками, стрічками, камінцями.

8. Вправи з композиції та кольорознавства.

Тема «Пори року».

9. Вивчення схем народних прикрас.

Перемальовування схем народних прикрас (силянки, кризи, гердани).

10. Вивчення схем сучасних прикрас.

Перемальовування схем виконаних на дротах.

11. Ажурний або тканий пояс.

Орнамент і техніка виконання довільні.

12. Довільна тема.

Спрямована на закріплення вивчених технік та розвиток фантазійно-просторового мислення.

13. Екскурсії.

Відвідування красознавчих музеїв Львова та виставок сучасних майстрів.

14. Звітна виставка учнів.

Показ виконаних робіт протягом навчального року.

15. Завдання на літо.

Вправи з композиції та кольорознавства на літню тематику.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ ДРУГИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Організаційно-методична робота. Формування групи.	-	12	-	
2	Вступне заняття. Ознайомлення з розкладом, програмою. Техніка безпеки. Правила поведінки.	3	-	-	опитування
3	Перемальовування традиційних орнаментів у музеях міста.	1	5	9	оцінювання
4	Тканий гердан. Види тканих герданів.	2	34	9	оцінювання
5	Ескіз гердана за народним орнаментом.	1	2	9	загальний огляд
6	Український тканий гердан з геометричним орнаментом.	1	29	9	оцінювання
7	Український тканий гердан з рослинним орнаментом.	2	28	9	оцінювання
8	Взаємозв'язок орнаментів і	3	-	9	опитування

	кольорів в українських вишивках та прикрасах.				
9	Авторська розробка учня сумочки або гаманця.	1	5	9	оцінювання
10	Практичне виконання авторської розробки.	1	32	9	оцінювання
11	Авторська розробка учня міні гобелену. Практичне виконання.	6	39	18	оцінювання
12	Випускна виставка учнів.	3	-	9	загальний огляд
13	Екскурсії та інші заходи.	6	-	9	загальний огляд
Всього на рік 324		30	186	108	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційно-методична робота.

Підготовка кабінету, методичної літератури, роздаткового матеріалу, матеріальної бази. Формування групи.

2. Вступне заняття.

Ознайомлення з розкладом, програмою на рік, правилами поведінки, технікою безпеки, інші організаційні питання.

3. Українські вироби з бісеру.

Перемальовування орнаментів з фондів Львівського національного музею.

4. Тканий гердан.

Ознайомлення учнів з видами тканих герданів та їх регіональними ознаками. Станки та пристрої для ткання герданів. Практична робота.

5-6. Гердан за народними орнаментами.

Із збірок музеїв Львова:

- композиційна розробка виробу;
- графічна побудова;
- кольорове рішення;
- виконання виробу на станку.

7. Тканий гердан з рослинним орнаментом.

- композиційна розробка виробу;
- графічна побудова;
- кольорове рішення;
- виконання виробу на станку.

8. Взаємозв'язок орнаментів і кольорів в українських вишивках.

Лекція на тему «Колористична взаємодія в українських орнаментах».

9-10. Сумочка або гаманець.

Авторська розробка учня під керівництвом вчителя. Техніка виконання довільна:

- підготовка зібраного матеріалу;
- композиційна розробка виробу;
- графічна побудова;
- кольорове рішення;
- виконання виробу.

11. Міні гобелен або інший творчий виріб за ескізом учня.

- композиційна розробка виробу;
- графічна побудова;
- кольорове рішення;
- виконання виробу.

12. Випускна виставка.

Виставка показує роботу вчителя та учнів протягом 4-х років.

13. Екскурсії.

Конкурси та інші заходи.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Протягом всього навчального процесу учня повинні набути певних теоретичних і практичних знань та навиків.

Учні повинні знати:

- правила техніки безпеки;
- санітарно-гігієнічні правила;
- історію походження бісеру, його виробництво та застосування;
- традиційні бісерні прикраси України;
- історію виникнення майстерень, артілей, шкіл;
- орнамент, колорит та символіку українських прикрас;
- різноманітні техніки і послідовність виконання прикрас.

Учні повинні вміти:

- користуватись відповідною літературою та іншими джерелами інформації;
- виконувати різноманітні техніки бісероплетіння;
- розробляти в ескізі авторські композиції і самостійно їх виконувати.

Теоретичні знання учнів перевіряються за допомогою опитування, а практичні – за допомогою конкурсів, виставок та показів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Литвинець Е.М. Чарівні візерунки. – Київ, «Радянська школа», 1985р.
2. Литвинець Е.М. Шийте - вишивайте. – Київ, «Веселка», 1983р.
3. Литвинець Е.М. Голки, нитки, намистинки. – Київ, «Веселка», 1989р.
4. Колотило К. Альбом. Автор-упорядник Богданова Д.І. – Київ, «Мистецтво», 1992р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з предмета «ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ДЕРЕВА»
відділу образотворчого та ужиткового мистецтва

Автор: керівник гуртка В.Д. Івашко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Художня обробка дерева» - один з поширених видів декоративно-прикладного мистецтва. Дуже доступна дітям і при правильній постановці навчання має велике виховне значення.

Основною метою навчання в класі є розвиток і виховання дітей з творчим нахилом до праці, як однієї з важливих ознак виховання людини, а також підготовка школярів у середні та вищі навчальні заклади. Робота в матеріалі прищеплює дітям трудові навички, технічно правильні прийоми обробки дерева: стругати, пиляти, випилювати, шліфувати і ін., а також навчає дітей технічно-правильному прийому різьблення, інтарсії, токарної справи.

Завдання керівника – зацікавити дітей художньою обробкою дерева, показати багатство цього виду мистецтва на кращих зразках народної творчості і музейних роботах прищепити дітям художній смак, розвивати творчі якості, фантазію, розуміння, естетику.

Основним завданням, що стоїть перед викладанням предмету «художня обробка дерева» є і такий важливий момент, як привчити їх працювати творчо, самостійно, розвивати творчу ініціативу в створенні художніх виробів, виховувати в дітей любов до прекрасного –сприяти всебічному розвитку дитини.

На уроках діти знайомляться з основами композиції, загальної і спеціальної, вивчають породи дерев і їх властивості, знайомляться з інструментом, а також технічним обладнанням обробки дерева, деревообробними станками.

Програмою передбачено виготовлення виробів побутового, сувенірнього, декоративного та декоративно-ужиткового характеру. У класі можуть навчатися діти середнього та старшого шкільного віку.

Програма розрахована на вищий рівень першого року навчання в школі „Арт дизайн” (72 год. в рік). Окрім основних годин допускаються індивідуальні години (36 год. в рік). Програма у гуртку розрахована на основний рівень 1 та 2 року навчання (216 гурткових год. в рік), окрім цього допускаються індивідуальні години (72 год. в рік).

У перший рік навчання діти вивчають технологію художньої обробки дерева, а саме: техніку випилювання та випалювання, різьблення по дереву, його види та підвиди, малюють з натури.

На другий рік навчання діти продовжують удосконалювати техніку тригранно-виїмкової різьби, вивчають токарну справу, інкрустацію та інтарсію, малюють з натури.

Для занять по ХОД повинно бути два малих або одне велике просторе приміщення з хорошим денним та вечірнім освітленням, яке ділиться на навчальний клас (композиційний) і майстерню (машинний цех), обладнані деревообробними станками для початкової механічної обробки деревини.

Учбові місця слід організувати таким чином, щоб діти сиділи вільно і не заважали один одному. Враховуючи специфіку роботи з ріжучими та механічними інструментами, максимальна кількість дітей в одній групі I-го року навчання не повинна перевищувати 10 учнів і 10 дітей в наступних групах кожного року навчання зокрема.

З дітьми особливо обдарованими, які хочуть працювати більше, необхідно працювати один раз на тиждень індивідуально. Ціль індивідуальних занять буде зводитись до найбільш складних виробів.

Для проведення уроків керівнику необхідно мати зразки виробів художньої обробки дерева, які допоможуть дітям при виконанні навчальних та індивідуальних завдань.

Підсумком роботи учнів можуть бути виставки робіт, виконаних у майстерні. Учні постійно беруть участь у святах-виставках, виставках-продажах, грошові надходження від яких можуть бути використані на потреби класу, а саме: придбання інструментів, матеріалів, літератури і проведення екскурсій.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової державної освіти в галузях “Мистецтво”, “Людина і світ”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИЩИЙ РІВЕНЬ ПЕРШИЙ РІК НАВЧАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		теор.	практ.	інд.	
1	Організаційно-методична робота	2	2	2	оцінювання
2	Вступне заняття	2	-	2	опитування
3	Матеріали та інструменти, що використовуються в художній обробці дерева	2	2	2	оцінювання
4	Рисунок з натури	2	4	4	оцінювання
5	Технологія художньої обробки дерева	2	2	2	оцінювання
6	Знайомство з орнаментом, композицією та кольором	2	-	2	опитування
7	Техніка випилювання та випалювання	2	4	4	оцінювання
8	Різьблення по дереву та його види	2	4	4	оцінювання
9	Контурне та геометричне різьблення	2	4	4	оцінювання

10	Оздоблення різьблених дерев'яних виробів	2	2	2	оцінювання
11	Виконання індивідуальних композицій в техніці випилювання та випалювання, а також контурного та геометричного різьблення	-	24	6	оцінювання
12	Підсумкове заняття	2	2	2	оцінювання
Всього на рік 108		22	50	36	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Організаційно-методична робота.

Підготовка приміщення, методичної літератури, роздаткового матеріалу, матеріальної бази. Формування груп.

2. Вступне заняття.

Ознайомлення з програмою та розкладом занять. Правила поведінки учнів. Інструктаж з техніки безпеки.

3. Матеріали та інструменти, що використовуються в ХОД.

Дерево – прекрасний і доступний матеріал, який здавна використовують для різьби. Побудова дерева і його текстура. Породи дерев і їх властивість. Інструменти для різьби.

4. Рисунок з натури.

Організація і проведення уроків рисунку з натури. Зображення предметів плоских форм.

5. Технологія художньої обробки дерева.

Основні зрізи дерева.

6. Знайомство з орнаментом, композицією та кольором.

Види орнаментів. Основи загальної та спеціальної композиції. Хроматичні та ахроматичні кольори.

7. Техніка випилювання та випалювання.

Ажурне випилювання лобзиком з фанери. Основні способи техніки випалювання по дереву.

8. Різьба по дереву та її види.

Плоска, рельєфна і скульптурна різьба. Основні підвиди плоскої, рельєфної та скульптурної різьби.

9. Контурне та геометричне різьблення.

Технологія виконання контурного та геометричного різьблення.

10. Оздоблення різьблених дерев'яних виробів.

Підготовка виробу з різьбою до оздоблення. Підфарбовка деревини «надання тону». Вощення та лакування.

11. Виготовлення виробів індивідуальних композицій у вивчених техніках.

Випилювання та випалювання контурного та геометричного різьблення.

12. Підсумкове заняття.

Підсумок роботи за навчальний рік. Перегляд і оцінка готових виробів і оформлення виставки.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Протягом усього навчального процесу учні повинні набути певних теоретичних та практичних знань.

Учні повинні знати:

- правила техніки безпеки при виконанні художніх виробів із дерева;
- санітарно-гігієнічні правила;
- технічно правильні прийоми обробки деревини художнього різьблення;
- технологію виконання і застосування;
- породи дерев та їх властивість.

Учні повинні вміти:

- користуватись відповідною літературою;
- використовувати різні техніки виконання обробки деревини.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Абросімо А.А., Каплан Н.І., Мітлянська Т.Б. Художня різьба по дереву кості і рогу. 1987.
2. Легенький Ю.Г. Художня обробка дерева. Від ремесла до творчості» Збірник; Київ. 1990.
3. Матвєєва Г.А. Мозаїка і різьба по дереву. 1992.
4. Мелинсятин А.С. Юному любителю мозаїки. 1997.
5. Програма для позашкільних установ затверджена Управлінням позашкільних установ Міністерства освіти.

3. II розділ. Методичні рекомендації. «Педагогічний досвід роботи студії «Веретенце»

Автор: О.І. Ващак, керівник гуртка ткацтва

Анотація

У цій роботі подаються окремі етапи творчої професійної діяльності та педагогічного досвіду роботи з дітьми в галузі ткацтва, як одного із видів декоративного мистецтва.

Подається інформація про історію ткацтва, про матеріальну базу студії „Веретенце”, засоби необхідні для навчання дітей. Розкривається спосіб виконання тематичних килимків (гобеленів), зміст та організація змагань з початкового текстилю, як форми роботи з дітьми.

Рекомендації, подані у цій роботі, призначені для керівників гуртків позашкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, студій декоративно – ужиткового мистецтва.

I. Вступ

З досвіду роботи знаємо, що більшість дітей знайомляться з ткацтвом, одним із традиційних видів національного ужиткового мистецтва, у гуртках та студіях позашкільних навчальних закладів.

Ткацтво займає особливе місце серед видів народної творчості, художнього промислу. В народному мистецтві розвиваються нові художні форми, зокрема тематичні килими. Особливої уваги вимагають дитячі килимки чи доріжки, у роботі над якими діти знайомляться з світом мистецтва, народною спадщиною. Заняття ткацтвом має важливе значення у вихованні дітей. Вони вивчають традиції рідного краю, історію ткацтва, набувають майстерності, у них виховується естетичний смак та любов до творчої праці.

II. Основна частина

1. Про історію ткацтва

Ткацтво – це одне з найдавніших ремесел, це виготовлення різноманітних килимових виробів, що сполучають у собі всілякі техніки виконання, використовуючи дві системи переплетення ниток: основи і перетику (утоку).

Про стародавнє походження ткацтва можна судити за зразками, знайденими при археологічних розкопках. Так, під час розкопок в районі Алтая був знайдений килим, що добре зберігся і який відноситься до 5 ст. до н. е. Він знаходився в Ермітажі.

Ткацтво відігравало важливу роль у побуті українського народу. Ткані вироби використовували в оздобленні житла, а крім того, вони мали і ритуальне призначення. Тканиною зустрічає повитуха дитину, яка народжується, біле полотно тримають куми на хрестинах немовляти, з повагою староста несе коровай на рушнику до молодої на весілля, стелять рушник молодят на підлогу під ноги під час шлюбу і в останню путь людину проводжають теж з рушниками. Тканина є невід'ємною частиною нашого побуту.

Килимарство відоме з прадавніх часів і має цікаву історію. У наших давніх літописах є чимало вказівок на існування килимів в Україні вже за княжої доби. Найдавніша звітка належить до 997-го року, коли древлянського князя Олега, убитого в Овручі, положили на „ковер”. Ковер – термін найстаріший, ним зазначали тканини різної техніки: ворсові-стрижені, безворсові, двобічні, шовкові, золототкані. Він вживається в літописі з 10 ст. Килим – пізніша назва, що має початок з 12 ст.

Окремим регіонам властиві свої орнаментальні і колористичні вирішення килима. Так, для Київщини, Полтавщини характерне розміщення рослинного орнаменту по всьому полю килима, на Поділлі композицію

килима вирішено у вигляді стилізованих квітучих рослин у вазонах. У Карпатах – укрупнені мотиви геометричного орнаменту в поєднанні з гладенькими смугами.

1.

2.

3.

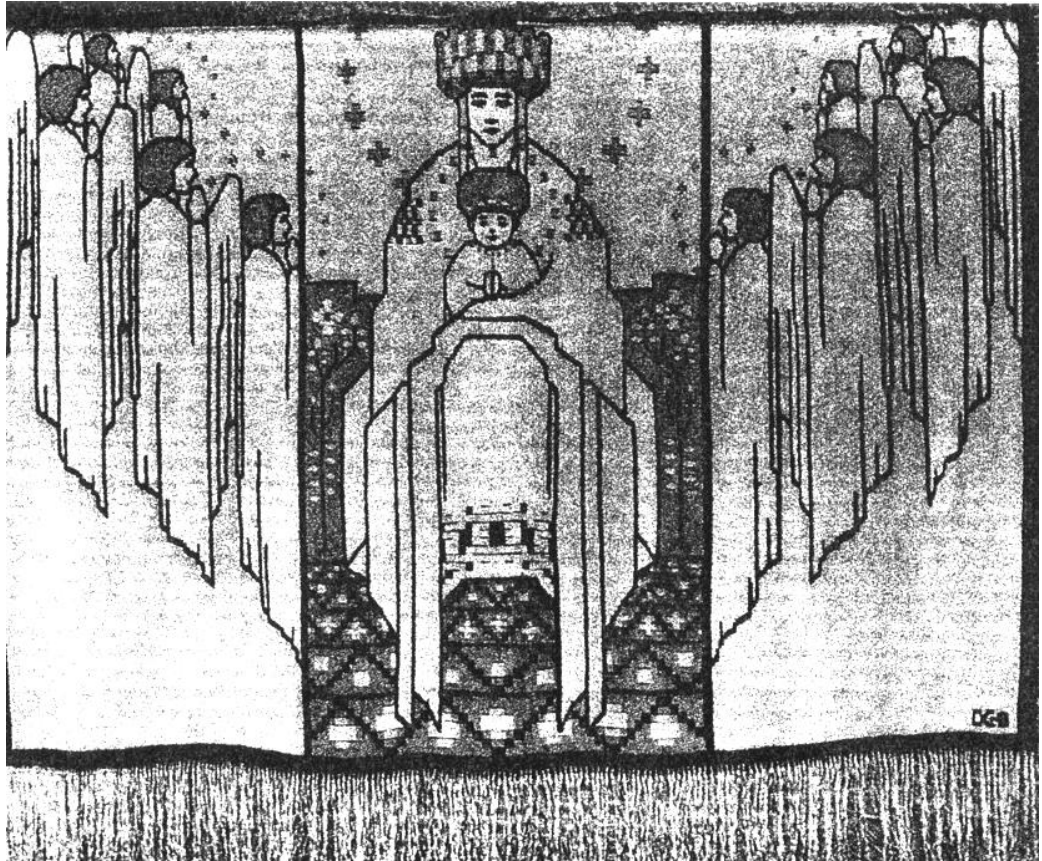
4.

Фрагменти килимів: 1. Полтавщина; 2. Київщина; 3. Гуцульщина; 4. Поділля.

Різновидом килима є гобелен. Гобелен (франц. Gobelin) – витканий ручним способом килим – картина, складний твір художнього ткацтва. Слово „гобелен” походить від назви родини Гобеленів, яка була власником французької королівської мануфактури фарбувальників ниток.

Подібні вироби також виконували майстри на Україні, їх називали опонами, диванами, коберцями. Назви були у кожній місцевості свої, ткали їх золотими, срібними, шовковими нитками. Давні гобелени, виткані на Україні, на відміну від західноєвропейських, відзначаються підвищеною декоративністю. У давні часи в Україну гобелени привозили із Західної Європи. Наприкінці 18ст. їх почали виготовляти в Галичині, на Бродівській мануфактурі, у Глинянах. Вагомий внесок у розвиток мистецтва українського гобелена зробили визначні художники початку 20ст.: Сергій Колос, Михайло Бойчук, визначна львівська художниця Олена Кульчицька, яка плідно

співпрацювала зі спілкою „Гуцульське мистецтво” у Косові, а також у Глинянах, де знаходимо її проекти тематичних килимів.

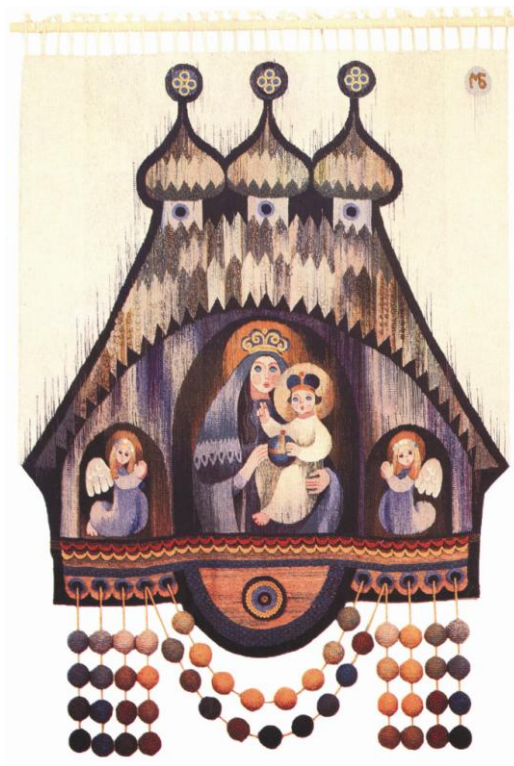

Олена Кульчицька „Богородиця з янголами”, 1923 р.

Серед засновників сучасного українського гобелена необхідно назвати Михайла Біласа, випускника Львівської академії мистецтв. Самобутність цього митця є унікальною та неповторною. Такою є коротка інформація про історію ткацтва та визначних майстрів.

Михайло Білас, гобелен „Бойківська Мадонна”.

Михайло Білас, гобелен „Вечірня молитва”.

2. Сировина для ткацтва

Нитки, які застосовуються у ткацтві, поділяються на 2 види: **основа** – це нитки, які заправляються у станок чи на раму, **піткання** (уток) – це нитки, якими виконується, власне, тканина.

Для основи підходить: бавовна, льон, ірис. Нитка для основи має бути міцна, не вузлувата, гладенька. Колись майстри шліхтували нитки для основи, тобто змочували їх спеціальним розчином з воском. Такі нитки були міцні і гладенькі, вони рідко обривались під час ткання.

Для піткання беруть різні кольорові нитки, відповідно до творчого задуму: вовну, льон, бавовну, сизаль, синтетику, люрекс та ін.

В сучасному текстилю майстри крім традиційної пряжі застосовують також найрізноманітніші матеріали для піткання: плівку, метал, соломку, різноманітні шнури, тощо, що дає їм необмежені можливості для творчого пошуку та яскравішого вираження свого творчого задуму.

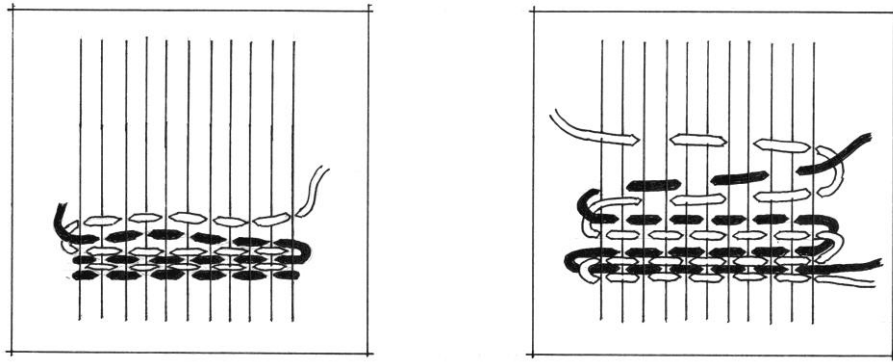
Прядіння ниток ручним способом.

3. Робота в студії „Веретенце”

Я, Оксана Ващак, працюю керівником ткацтва понад 20 років, мною створена Навчальна програма (додаток), із задоволенням допомагаю молодим педагогам у створенні їхніх програм. Розумію, що ткацтво, це наша національна культура, яку потрібно відроджувати, це засіб у вихованні дітей, їхніх моральних, творчих і вольових якостей.

Килими здавна виготовляли на горизонтальних верстатах, які були майже в кожній сільській хаті. На них ткали рушники, полотно, крайки, торби, запаски, плахти, покривала, хідники, доріжки, верети, тощо. Для виготовлення килимів, гобеленів потрібно таке обладнання: горизонтальний або вертикальний верстат, рама, дерев'яний молоточок або гребінець для прибивання перетику. Сучасні майстри працюють на спрощених верстатах. Сплітаючи мимовільно різні за якістю нитки вони створюють різну фактуру, а також виконують піткання не лише горизонтально, але й в різних напрямках. Це дає можливість посилити свій творчий задум, застосувати фактурні ефекти. Можливо, завдяки цьому юні майстри найбільше люблять ткати гобелени, декоративні килимки.

В гуртку є настільні дитячі станочки, з яких і розпочинається навчання. Діти ознайомлюються з системою ткання ниток основи і піткання. Вони виконують різні закладочки у вигляді кольорових смуг. Пізніше, вивчивши прості узори: „зубчики”, „перебори”, які виконуються за допомогою піткання двох кольорів, діти виконують невеличкі серветки, торбинки.

Послідовність прокладання ниток двох кольорів п'яткання для виконання орнаменту „зубчики”.

Серветки з використанням орнаменту „зубчики”.

В студії є 4-х ремізні горизонтальні верстати, на котрих діти тчуть доріжки, серветки, рушники. За допомогою підніжок на ремізках піднімаються нитки основи, завдяки цьому створюється різне переплетення. Дітям цікаво працювати на цих верстатах, бо змінюючи ремізки, через котрі проходить нитка основи, закладаючи кольорові нитки п'яткання, створюється цікавий взір. Виконуючи такі роботи учні ознайомлюються з народним мистецтвом, його характерними особливостями.

На простих рамах учні вивчають килимову техніку: „за межеву нитку”, „на косу” лінію, різні заокруглені лінії. На рамах вони виконують свої декоративні килимки та гобелени. Діти дуже люблять виконувати такі роботи, бо це їм цікаво. Тут не має системи порівнювання, а є творче самовираження. В творчості легше спрямувати дитину на самореалізацію, бо це процес виявлення душі, а не розумових знань. Така робота дає можливість учням проявити свої здібності, фантазію, своє світобачення. Діти самі оцінюють свої роботи між собою, з'являється здорова конкуренція, прагнення до вдосконалення своєї праці.

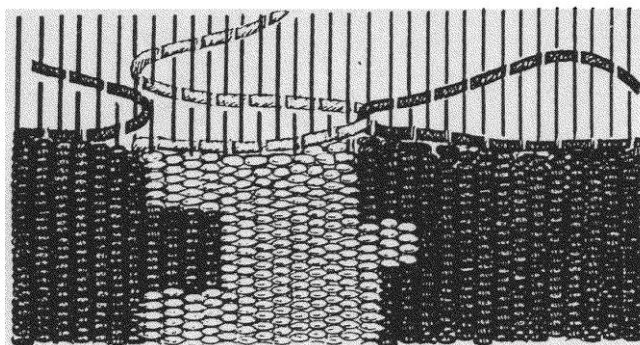
4. Тематичний килимок

На це завдання дається 27 годин (в залежності від розмірів роботи). Ця тема є основною у роботі студії „Веретенце”. Враховується, що учні володіють певними знаннями композиції та навиками техніки ткання.

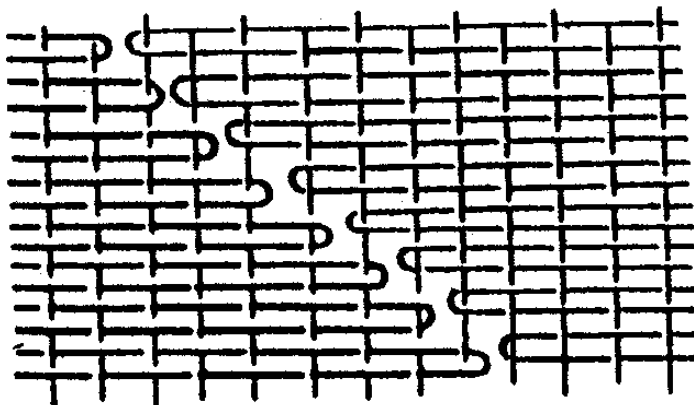
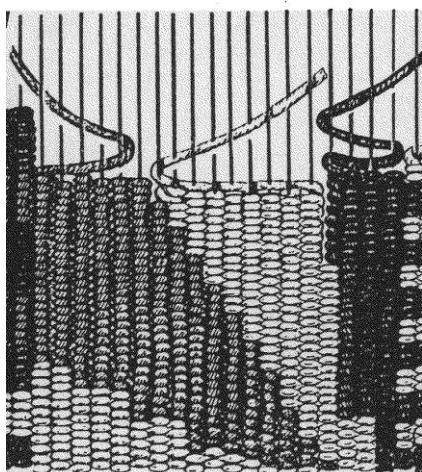
Мета: ознайомити дітей з традиціями львівського гобелену, навчити техніки виконання, розвивати любов до творчості у художньому ткацтві.

Хід роботи:

- 1) Ознайомити учнів з ілюстративним матеріалом, розповісти про відомих художників сучасного текстилю, показати роботи попередніх вихованців студії.
- 2) Повторити способи ткання на скісну та вертикальну лінію.

З'єднання кольорового п'яткання „через раз” на одній спільній нитці основи на „межеву нитку”.

Спосіб виконання скісних ліній.

- 3) Проводиться робота над ескізами. Це дуже складний процес, бо не просто викласти свої думки олівцем на папері, знайти відповідні мотиви, виразити творчу ідею. Крім цього потрібно грамотно побудувати композицію твору, котра б відповідала технології ткання, тобто, рішення композиції має носити не реалістичний, а декоративний характер.

Велика робота ведеться над кольоровим рішенням ескізу, підбором кольорової гами ниток для реалізації твору. Роботи учнів студії „Веретенце” мають характерну особливість – меланжування ниток. Якщо використовувати нитки різного кольору, не підсилюючи їх відтінками, то така робота носить локальний декоративний характер. Такі завдання діти виконують у перших своїх килимках. В умовах студії немає можливості для фарбування ниток у різні тони. Щоб досягнути розтяжки кольору від темного до світлого, чи створити кольоровий нюанс у своїх гобеленах, учні меланжують нитки, тобто змішують по декілька різних кольорових ниток, подібно, як змішують фарби. Саме завдяки цьому створюється неповторний колорит, підсилюється індивідуальність кожної роботи зокрема. Для вираження своїх творчих задумів діти виконують декілька ескізів. Вибирається найбільш вдалий.

1.

Зразки, виконані олівцем.

2.

3.

4.

Килимок „Натюрморт”, Таня Войтович, 14 років.,

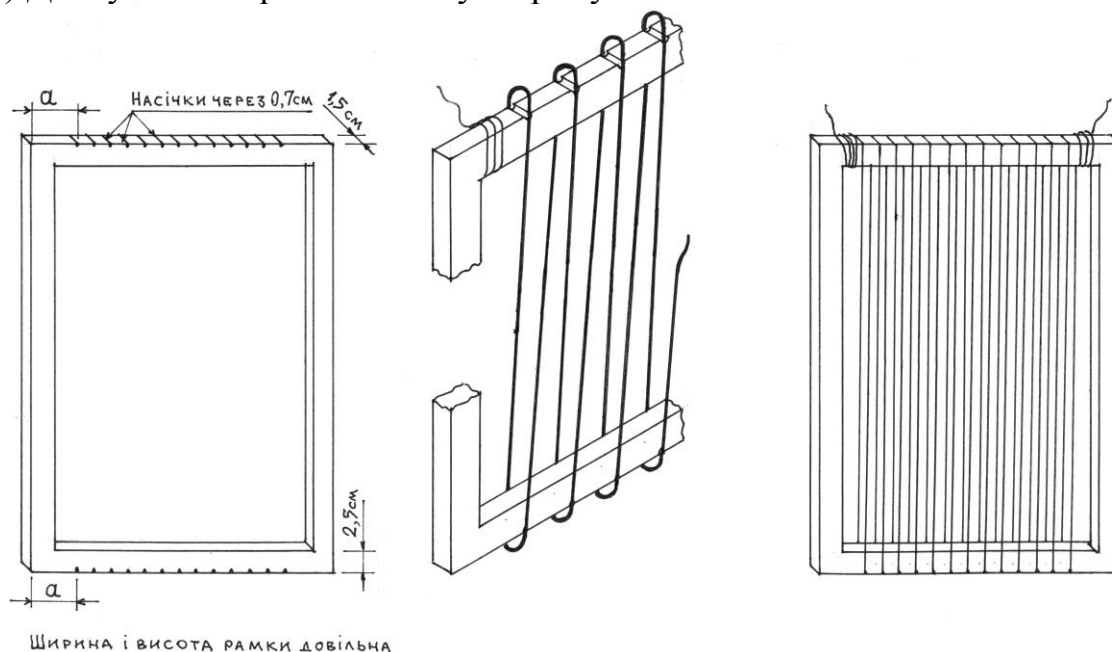
4) Далі проводиться робота в матеріалі. Коли ескіз вже вибраний, його потрібно виконати у масштабі 1:1 за розмірами готової роботи. Такий рисунок називається картон.

Виконання тематичного килимка, Таня Войнович, Ірина Пашковська, наймолодша – Ірина Гула, керівник Оксана Ващак (друга зліва), 2005 р.

Потім підбирається рама за відповідними розмірами, яка по висоті має бути більша від картону приблизно на 30см, для того, щоб було можливо завершити роботу.

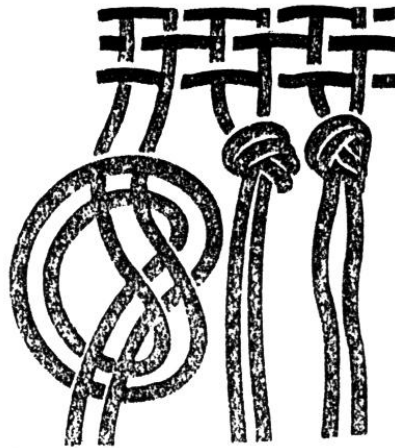
5) Далі учні набирають основу на раму.

Спосіб набирання основи на дерев'яну раму.

Переважно застосовуються рами з насічками по 0,7см, хоча для дуже великих рам ми робимо насічки по 1см для закладання основи. Розміри рам є довільні, відповідно до малюнка, в основному 40X60см. Після цього як на раму

намотали основу, учні виконують свої гобелени. Після завершення роботи, її необхідно зрізати і перев'язати всі нитки основи у вузлики.

Закріплення кінців ниток основи зв'язуванням вузлом.

5. Методичні рекомендації для проведення змагань з початкового текстилю

Мета: Зацікавити дітей ткацтвом, залучити їх до занять в гуртку, розвинути їх здібності, навчити виконувати прості композиції.

Для підготовки та проведення змагань необхідно:

- 1) скласти і затвердити „Положення про змагання”,
- 2) затвердити склад журі,
- 3) заготувати призи і грамоти,
- 4) підготувати учасників змагання,
- 5) підготувати приміщення, усі необхідні матеріали,
- 6) забезпечити асистентів для проведення змагань,
- 7) підготувати музичні паузи.

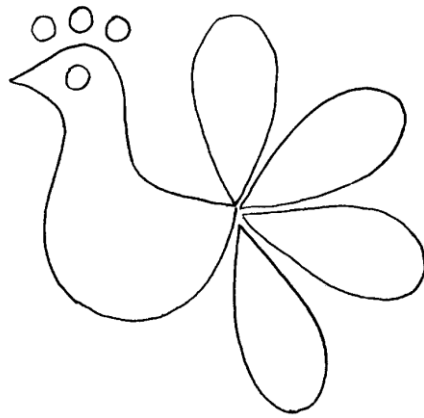
*Урочисте відкриття змагань „Ткацтво і ми”, 1998 р.
Колектив „Дивоцвіт”, молодша група, керівник М. Помірча.*

Хід проведення змагань

Після урочистого відкриття оголошується список учасників змагань. Асистенти роздають кожному учаснику номерок, розміщують за віковими категоріями їх на місця. На таблиці оцінювання виставляються такі ж номери, тобто номерок кожного учасника повинен відповідати такому ж самому номеру на таблиці підсумовування балів. Перед кожним завданням задається час для його виконання, асистенти роздають необхідні матеріали.

Завдання: „Аплікація”

Ця техніка загальновідома, у школах діти виконують аплікацію, тому для них це не є складним. Для того, щоб журі оцінило роботу дітей на швидкість та якість виконання, потрібно роздати кожному учаснику однакові деталі для виклеювання робіт. Аплікацію діти виконують на тканині, кожен отримує однаковий за розмірами клаптик тканини, лекала, трафарет для виклеювання композиції і набір різнокольорових клаптиків тканин.

Трафарет пташки та готова аплікація.

Коли підготовка матеріалів завершена, показується дітям аплікація, яку учасники повинні виконати.

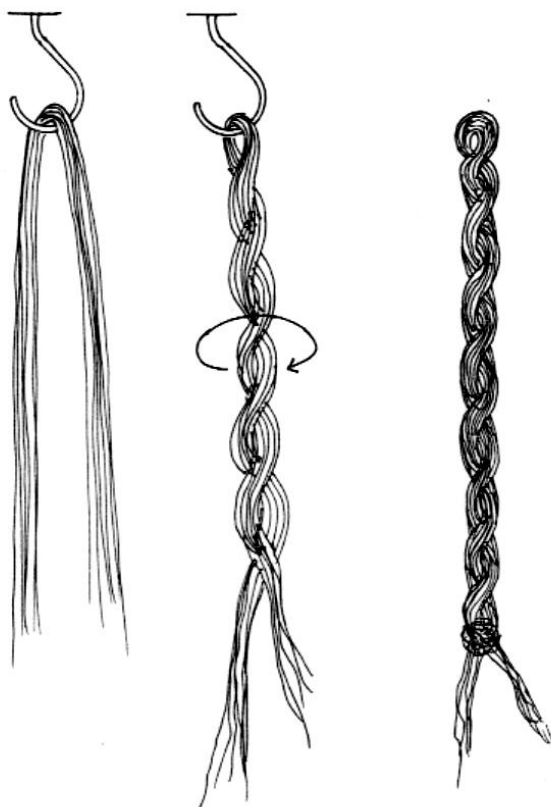

Виконання завдання „Аплікація”.

Після закінчення заданого часу діти складають роботи під свій номерок. Журі оцінює роботи, а діти відпочивають. Цей час можна заповнити музичним виступом гуртківців Центру творчості.

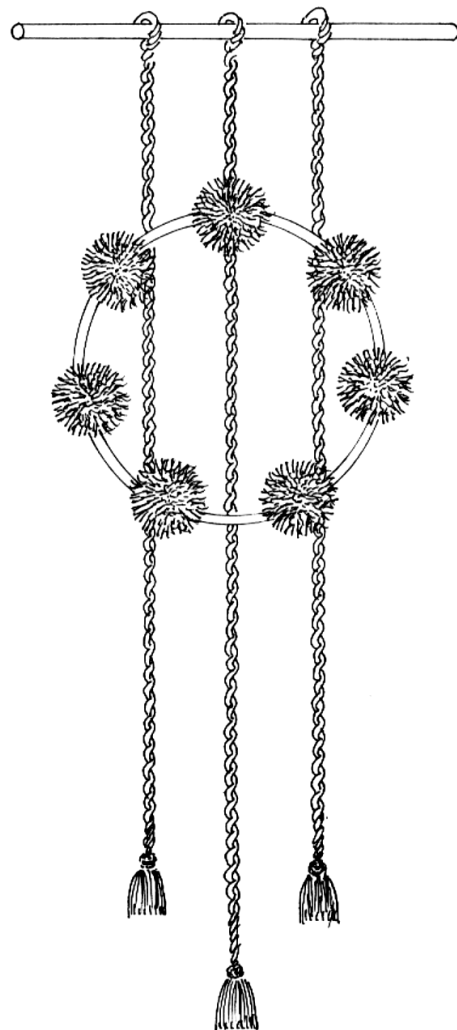
Завдання: „Скручений шнур”

Учням роздаються кольорові нитки відповідної довжини. Керівник демонструє спосіб виготовлення шнура, після чого діти розпочинають роботу

Спосіб виготовлення шнура.

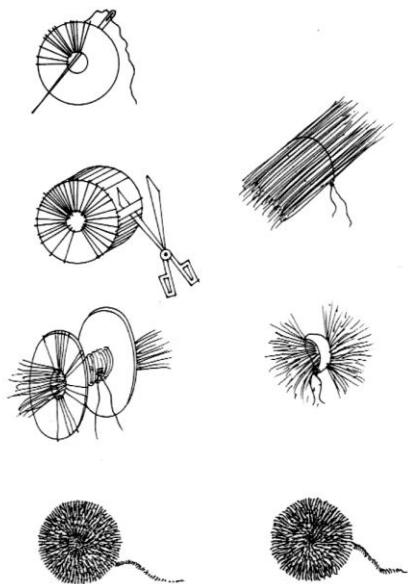
Це завдання оцінюється на швидкість. Після завершення завдання діти знову кладуть виконану роботу під свій номер. Поки працює журі, дітям показують панно „Віночок”, де застосовується шнур, як декоративний елемент.

Спосіб виготовлення композиції „Віночок”.

Завдання: „Бомбони”

Ознайомившись з готовим виробом панно „Віночок”, в композиції якого застосовуються шнури та бомбони, діти вже мають уяву про завдання. Після того, як учасникам роздали необхідні матеріали і показали як виконуються бомбони, вони розпочинають роботу.

Спосіб виготовлення бомбону.

Оцінювання робіт

Робота оцінюється за двома критеріями: швидкість і якість виконання, (вдало підібраними кольорами, насиченістю та об'ємом бомбонів). Журі ставить найвищий бал тим, хто перший здав роботу, але якщо робота виконана неякісно, то бал буде нижчим. Також враховується вік дитини за кожною віковою категорією учасників. Отже, кожний з учасників змагань виборює першість у своїй команді. Після закінчення змагань відбувається урочисте нагородження переможців грамотами та призами.

Нагородження переможниці змагань – Юлії Гвоздь.

Методологічні рекомендації з організації проведення змагань з початкового текстилю є корисними для керівників гуртків позашкільних навчальних закладів. До таких змагань можуть залучатися діти різних шкіл з метою зацікавлення їх декоративним мистецтвом.

III. Висновки

В цій роботі показано роботу студії „Веретенце”, роль мистецтва ткацтва у вихованні дітей, формування їх національної свідомості, любові до рідної спадщини свого народу. Найкращим стимулом для формування творчої особистості - участь в конкурсах та виставках. Учні ЦТДЮГ на обласному конкурсі „Таланти твої, Україно!” завжди посідають призові місця. В мистецькому конкурсі, який проводився недавно в Палаці мистецтв під патронатом партії „Наша Україна”, присвяченому 750-річчю м. Львова, учні здобули: 1 золоту, 2 срібні, 2 бронзові медалі.

Конкурс „Таланти твої, Україно!”, 2004 р., робота журі: Л. Герус, Н. Боренько, О. Ващак, З. Краковецька.

Переможці конкурсу „Таланти твої, Україно!”, 2005 р.: Таня Войнович, Ірина Пашковська, наймолодша Ірина Бачина, керівник О. Ващак.

Література

1. Антонович Є. А., Захарчук Р. В., Станкевич М. С. Декоративно - прикладне мистецтво. Видавництво „Світ”. Львів. 1992.
2. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. Видавництво „Школяр”. Київ. 1999.
3. Жук Д. К. Український радянський килим. Видавництво „Наукова думка”. Київ. 1995.
4. Запаско Я. П. Нарис з історії зарубіжного декоративно-ужиткового мистецтва. Видавництво „Наукова думка”. Київ. 1995.
5. Запаско Я. П. Українське народне килимарство. Видавництво „Мистецтво”. 1973.
6. Луковська О. Ткацька майстерня Львівського художньо-виробничого комбінату (1960-80-х рр.). (Народознавчі зошити, 2004 №1-2).
7. Никорак О. І. Сучасні художні тканини українських Карпат. Видавництво „Наукова думка”. Київ. 1988.
8. Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. Видавництво „Наукова думка”. Київ. 1979.
9. Шульга З. Мистецтво текстилю, методи творення. Видавництво „Гердан”. Львів. 2005.

3.2. Методичні рекомендації. Виготовлення тканих прикрас з бісеру

Автор: Стричак Оксана,
керівник студії „Гердан”

Мета цієї роботи – надати методичну та практичну допомогу керівникам гуртків відповідного профілю, вчителям загальноосвітніх шкіл з метою використання на уроках обслуговуючої праці.

Передмова

Позашкільна освіта вирішує одночасно дві важливі проблеми: педагогічну та професійну. Вона допомагає розширити кругозір, збагатити знання, а також впливає на гармонійний розвиток особистості.

Одним із варіантів зацікавлення дітей в позаурочний час є художнє бісерування, яке поєднує знання елементів ремесла та творче самовиявлення кожної дитини. У програмі бісерування передбачене ткання різноманітних виробів: герданів, гаманців, торбинок, поясів, міні-гобеленів та інше. Такі завдання сприяють розвитку технологічних навиків, просторовому баченню, естетичному сприйняттю форми та кольору, розширюють знання з народознавства.

Під час виконання тканих прикрас потрібно систематично закріплювати знання з геометрії, креслення, композиції, кольорознавства,

повторювати різноманітні техніки бісероплетіння. На уроках учні повинні вміло користуватись схемами, вибирати коралики потрібного кольору та розміру, безпомилково виконувати лічильні техніки, естетично закріплювати нитки, грамотно завершувати виріб.

Одним з важливих завдань педагогів є підвищення методики викладання, що сприяє ефективності навчального процесу.

Ця робота містить інформацію про методику викладання у бісероплетінні розділу „Ткані прикраси з бісеру” на 3, 4 році навчання, а також буде корисною викладачам при вивченні розділу „Українські вироби з бісеру” та „Матеріали та інструменти”.

В роботі наведено інформацію з досвіду практичної роботи, світлини готових учнівських робіт, схеми тканих виробів.

Українські вироби з бісеру

Мистецтво бісероплетіння має цікаву і давню біографію, бо батьківщиною його вважають Древній Єгипет, хоча існує легенда про те, що технологію виробництва скляних кораликів винайшли фінікійці. Бісером користувались в античному світі та Візантії. В середні віки виробництво бісеру найбільшого розквіту набуло в Венеції. Але вже наприкінці XVII сторіччя бісер почали виготовляти в інших містах Італії, а також в Німеччині та Франції.

Складні історичні події у світі розширили географію бісерного виробництва, і з часом цей вид рукоділля став відомим в Україні.

Археологічні знахідки на території України засвідчують раннє знайомство наших предків із скляними прикрасами. До перших письмових згадок про побутування прикрас з бісеру можна віднести спогади арабського письменника початку X століття Ахмеда Ібн-Фадлана. Мандруючи через Бухару та Хорезм на Волгу в Болгар (921-922 р. р.) , стародавній автор у своїх спогадах відзначив у „русів” як цікаве явище, прикраси із зеленого бісеру. Низки бісеру, особливо зеленого кольору, були улюбленою прикрасою руських жінок, „чоловіки яких лишались статків, платячи нерідко по дір гему – від 15 до 20 копійок сріблом за кожну бісеринку”.

З археологічних розкопок та рукописних джерел відомо, що бісер на Русі використовувався для прикрашання одягу вищого духовенства, аристократії та предметів культу.

Технологічні та художні властивості бісеру були вивчені, опрацьовані і доповнені народними майстрами в Україні так, що привозні скляні коралики „зріднились” з українським традиційним костюмом, бо на них зазвучали елементи нашої народності: традиційна символіка, стилізовані геометричні та анімалістичні мотиви.

Передаючи із покоління в покоління дивовижний і яскравий вид художнього ремесла, попередні покоління українців залишили нам багату спадщину виробів з бісеру різних за призначенням, формою та орнаментом. Найрозповсюдженішою була техніка „нанизування”, рідше „ткання” і „плетення”.

Українські прикраси з бісеру мають певну класифікацію і поділяються на такі типи:

- „силянка”, „сильованка”, „плетінка”, „перепаска”, „гердан”, „решітка”, „лучка”, „ланка” – це стрічки різної довжини та ширини;

- „басма”, „ліци”, „шлейки”, „висьорки” - петлеподібно з’єднані стрічки з бісеру завдовжки 60 – 70 см і шириною 3 – 5 см, які носили з’єднаними кінцями на грудях, а виготовляли на Бойківщині, Буковині, Гуцульщині;
- прикраси у вигляді круглого комірця, виготовлені у техніці нанизування з розрідженою ажурною фактурою, просвіти в сітчатому плетеві зростали від верхнього до нижнього ряду;

- великі круглі коміри від шиї до грудей називали „кризи” (Лемківщина, Бойківщина, Поділля). Вони склалися із зшитих між собою двох – трьох орнаментальних частин. Завершувалась криза різноколірними торочками, китичками, петельками;
- „ланцки”, „бруштини” - круглий об'ємний ажурний шнур що носилися на зразок ланцюжка.

Вироби з бісеру надійно ввійшли в культуру і побут сучасних українців. В наш час з бісеру виготовляють не тільки прикраси, ним обшивають народний та сучасний одяг, взуття, виготовляють різноманітні торбинки, гаманці, міні-гобелени, сувеніри та інше.

Застосування бісеру для виготовлення тканих герданів

Бісер, склярус, коралики можна використовувати для ткання різноманітних виробів, зокрема нашійних прикрас – герданів та смужок.

Мета роботи:

навчальна – навчити дітей самостійно створювати ескізи герданів, використовуючи традиційні народні взори, безпомилково розробляти схеми тканих виробів;

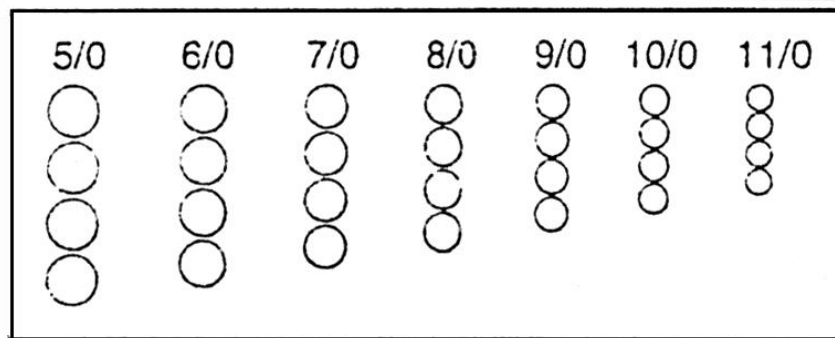
виховна – виховувати у дітей естетичний смак, терпіння, наполегливість, вміння доводити розпочату справу до завершення;

розвиваюча – розвивати схематичне та колористичне бачення, знання про властивості кораликів, логічне мислення.

Інструменти та матеріали

Бісер, склярус, коралики різних розмірів, голка №0, нитки капронові або нейлонові, ножиці, верстат, тарілочка, зошит в клітинку, кольорові олівці, лінійка, гумка.

Бісер – це круглі або гранчасті різноколіорові скляні, металеві, пластмасові, дерев'яні кульки з очком, переважно розміром від пів до п'яти міліметрів у діаметрі. Найкращим за якістю є чеський (богемський) бісер та склярус. В залежності від діаметру нумераційна шкала бісеру поділяється від 12 до 5 номерів (більшому номеру відповідає дрібніший бісер).

Мал. 1. Нумераційна шкала бісеру.

Іншим видом матеріалу є **склярус** - скляні різнокольорові прямі та звивисті трубочки довжиною від 5 до 15 міліметрів. Склярус поділяється на різаний круглий та різаний із скрученою поверхнею.

Чеський бісер відзначається величезною кольоровою палітрою, він легкий в роботі, майже відсутні криві намистинки, вони в діаметрі відповідають своєму розмірові. Є дві основні групи технологічного виготовлення бісеру: бісер виготовлений з кольорового скла та бісер із звичайного з внутрішнім або поверхневим нанесенням кольорового пласту. Бісер з кольорового скла буває прозорим, непрозорим або матовим. Такий бісер не боїться випробування часом. Всі інші сорти бісеру порівняно швидко втрачають свій початковий вигляд.

Голки.

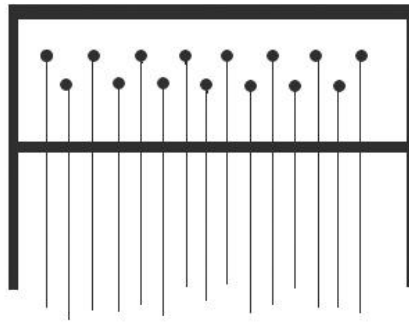
Для роботи з бісером та склярусом використовують дуже тонкі голки, які називають „нулівкою”. Вони бувають короткі і довгі з видовженим вушком. Їх виготовляють в Англії, Японії, Канаді, Німеччині. Для того, щоб краще протягувати нитку в тоненьке вушко треба кінець нитки обпалити та приплюснути пальцями. А потім ножицями обрізати кінчик так, щоб він став голкоподібним.

Нитки.

Для роботи з бісером потрібні тонкі, але міцні нитки. Бісер найкраще нанизувати на капронові, нейлонові нитки. Також для роботи є придатними нитки з лавсановою основою. Капроною жилкою бажано не користуватись, бо вироби виконані нею мають штибний і негнучкий вигляд.

Верстати.

Верстати для ткання герданів бувають різні за величиною та формою: рамкоподібні, лінійкоподібні, а також розсувні, що нагадують логарифмічну лінійку (див. Додаток 3, 4, 5, 6). Одним із найпростіших верстатів є дерев'яна дошка завдовжки 60 – 120 см, завширшки 10-20 см. Для виготовлення коротких шийних прикрас достатня довжина верстата 60 см. По краях дошки прибивають два дерев'яних бруски завтовшки до 5 см. На кожному бруску креслять олівцем лінії, по яких у шахматному порядку забивають цвяшки.

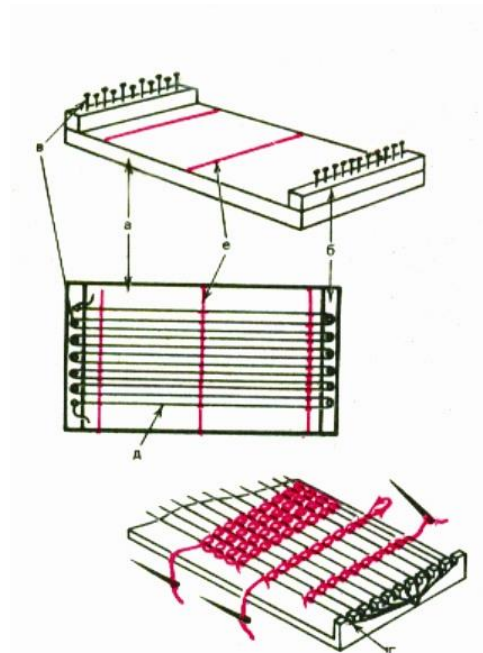

Мал. 2. Схема розташування цвяшків на станку.

Віддаль між цвяшками не повинна перевищувати 3 мм.

На кожний цвях правого бруска зав'язують нитку основи, натягують її і зав'язують на відповідний цвях протилежного лівого бруска. Ниток основи повинно бути на одну більше, ніж бісеринок орнаменту.

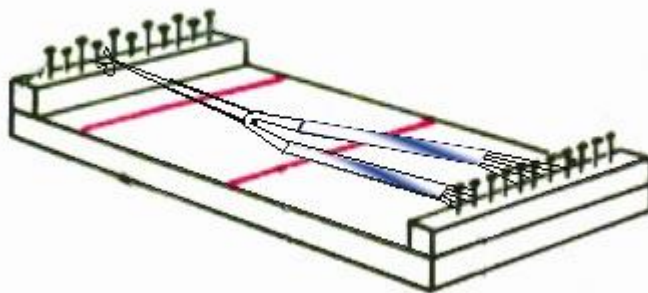
Верстат встановлюють перед виконавцем на столі з невеликим похилом ліворуч так, щоб зручно було працювати обома руками. Тчуть зверху вниз. Починають ткати на віддалі 20 см від цвяшків. До крайньої нитки основи прив'язують нитку завдовжки приблизно 100 см так, щоб кінець її звисав приблизно на 3-4 см. Потім укладають цей кінець уздовж нитки основи і в процесі роботи його вшивають у тканин. На другий кінець цієї нитки насаджують голку. На голку набирають таку кількість кольорових бісеринок, яка відповідає кількості клітинок орнаменту на рисунку. Голку з набраними на нитку бісеринками вводять під низ основи. Бісеринки протягують з-під низу вказівним пальцем лівої руки поміж нитки основи, витягують нитку до упору, а тоді протискають голку через усі бісеринки поверх основи і знову витягують до упору.

Мал. 3. Станок для ткання: а – дошка; б – бруски; в – цвяхи; г – прорізи; д – нитки основи; е – лінії позначення середини і кінців виробу.

Слідкуючи за орнаментом, повторюють рядки до кінця роботи. Довжина виробу становить 72-75 см.

Досягнувши потрібної довжини, знімають нитки основи з цвяшків правого боку верстата. Потім складають гердан навпіл так, щоб кінці виробу рівномірно зійшлися і зав'язують кінці ниток основи на цвяшках з лівого боку верстата поруч з тими, які вже там були закріплені. Через утворену петлю із складеного гердана протягують шнур, добре його натягують і зав'язують на цвяхи лівого боку верстата.

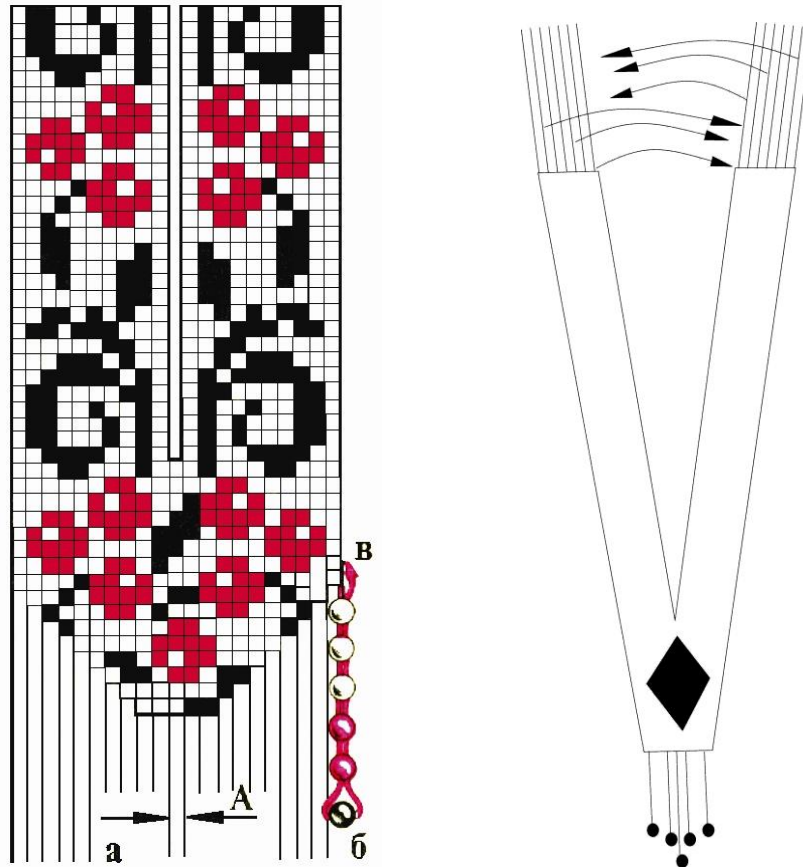

Мал. 4. Вигляд виробу перед початком ткання медальйону.

Далі продовжуємо ткати виріб вже на всю ширину основи. Закінчують гердан френзлями з бісеру. На кінці кожної нитки френзля роблять декілька вузликів, а кінчик що залишився, підпалюють. Нитка оплавляється і таким чином закріплюється.

Є схожою до цього спосіб ткання герданів. Він полягає у тому, що початок і кінець смужки, які складають медальйон повинні мати однаковий взір, тому потрібно уважно виконувати орнамент від середини виробу в зворотному напрямку. Починають смужку з початку медальйону, а від середини смужки повторюють його в зворотному напрямку. Закінчивши ткання смужки, треба зрізати нитки основи біля брусків, складаємо смужку петлеподібно і з'єднуємо її кінці вручну, набираючи бісеринки по взору середньої смуги медальйона (див. мал. френзлі). Робочу нитку пропускаємо через нанизані бісеринки кінців смужки зліва і справа. Потім прикрашаємо медальйон френзлями з бісера, набираючи його на кожну нитку основи. Голку з ниткою пропускаємо в передостанню, четверту або шосту намистинку від кінця ряду, протягуємо нитку через весь ряд кораликів і закріплюємо френзлі.

Можна виготовити гердан на короткому станку, починаючи ткання знизу вгору, попередньо набравши намистинки для френзлів на складені вдвоє нитки основи. Середини петель надягаємо на цвяшок внизу станочка, а кінці її закріплюємо на двох цвяшках протилежного кінця станка. Весь процес нанизування повторює виготовлення тканної смужки від медальйона (по всій його ширині) і бокових смужок до середини виробу. Зрізані вгорі нитки пропускають через нанизані ряди бісеринок на протилежних кінцях бокових смужок.

Мал. 5. Гердан тканий (взірець wzору): а – нитки основи; б-г – закріплення френзлів.

Післямова

Розділ „Ткані прикраси з бісеру” є невід’ємною складовою частиною у програмі бісероплетіння на III, IV р. навчання у ЦТДЮГ ще з 1993 року. Учні виконують їх з великим задоволенням, використовуючи різні види орнаментів, створюють власні ескізи, збагативши їх новими елементами та цікавими композиційними задумками. Маючи в наявності великий вибір бісеру, склярусу, кораликів різного кольору та розміру, учні розуміють, що новий час диктує нову стилізацію одягу, тому вироби з бісеру повинні гармонійно поєднуватись з різними типами моделей, створюючи єдиний стиль.

Учениці студії „Гердан” неодноразово представляли свої ткані вироби на різноманітних виставках як в Україні, так і за кордоном (Польща, Франція, Німеччина), брали участь у Всеукраїнських фестивалях традиційних народних промислів та ремесел. Наприклад, Потлова Роксолана - 1-ше місце (Дніпропетровськ, 1994 р.); Чеховська Оксана - 1-ше місце (Дніпропетровськ, 1996 р.). Переможцями обласного конкурсу школярів „Таланти твої, Україно!” стали Дудко Ірина – 1-ше місце (1995 р.), Михаленич Ганна – 2-ге місце (1998 р.), Сірант Марта – 2-ге місце (2002 р.), Бачина Ольга – 1-ше місце (2004 р.)

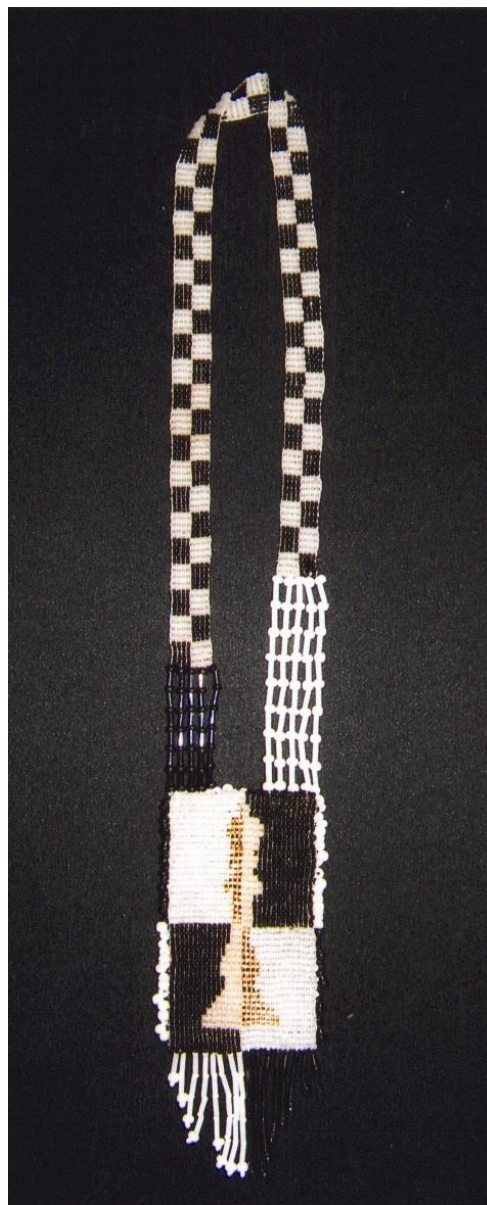
Ткана нашийна смужка

Тканий ґердан „Квіти”

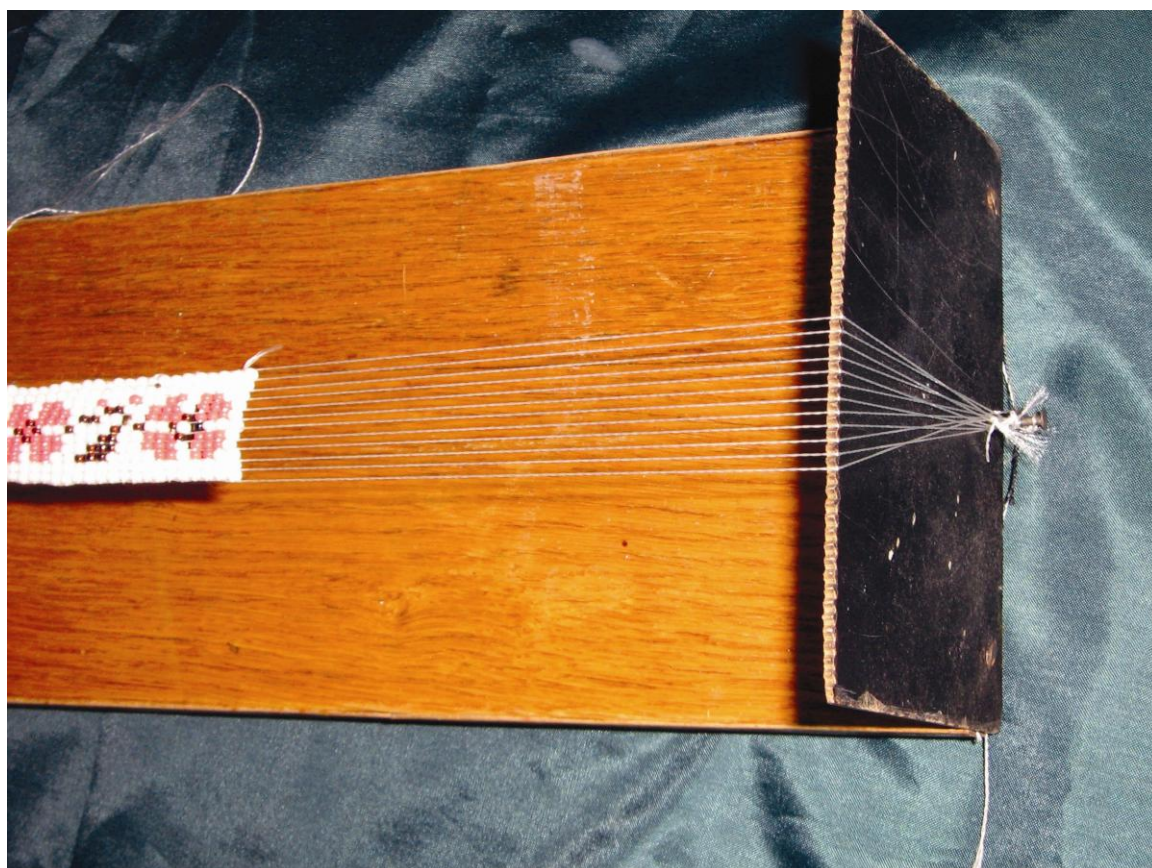
Ткані гердани

Ткана нашийна прикраса

Лінійкоподібний станок з поперечними брусками

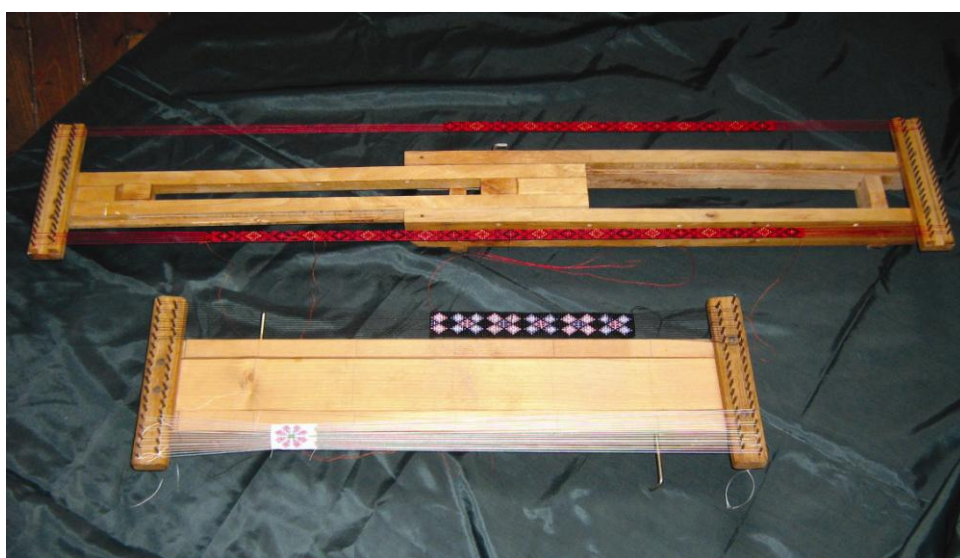
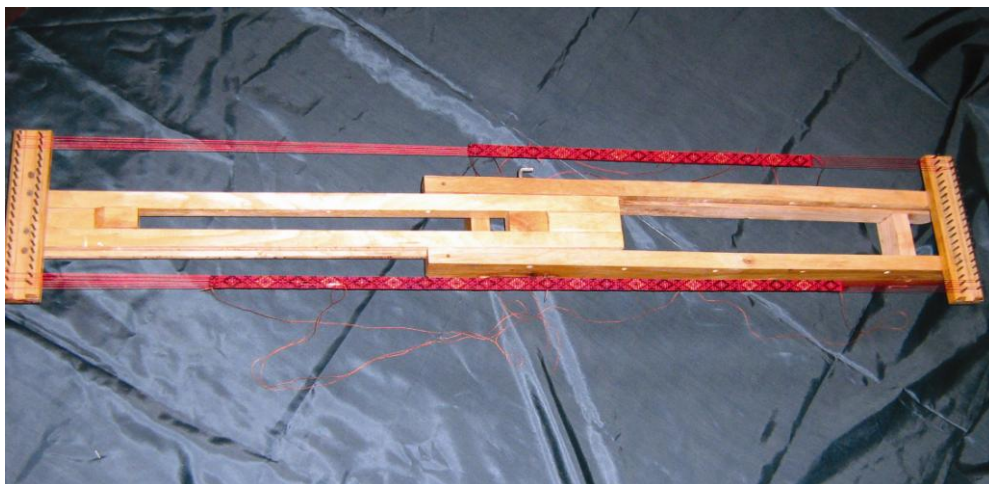
Лінійкоподібний станок з зубчастими поперечками

Лінійкоподібний станок з пересувною поперечкою

Рамкоподібний станок

Розсувний станок (за принципом логарифмічної лінійки)

Список використаної літератури

1. Закон України „Про позашкільну освіту”. – ВВР.2001. - № - 46.
2. Лихота С. О., Корнієнко В. Г., Дмитренко Н. Л. Рекомендації щодо підготовки та оформлення методичних розробок. К.: УДЦПО, 2005.
3. Литвинець Е. М. Чарівні візерунки. К.: Радянська школа, 1985.
4. Литвинець Е. М. Голки, нитки, намистинки. – К.: Веселка, 1989.

ОРІЄНТОВНА ПРОГРАМА
гуртка образотворчого мистецтва
Дитячої школи народних мистецтв

**Автори: Коломийчук Т.В., Квасниця Л.М.,
педагоги Дитячої школи народних мистецтв
Сихівського району м. Львова**

Пояснювальна записка

У системі естетичного виховання гуртківців позашкільного навчального закладу вагоме місце посідає образотворче мистецтво як один із найдоступніших і захоплюючих для дітей видів мистецтва. Навчаючись у гуртку образотворчого мистецтва, гуртківець не просто відтворює те, що засвоює, але й зберігаючи свою унікальність та неповторність, він разом з педагогом поглиблює свої мистецькі знання та практичні уміння, одержані на уроках образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі, в результаті чого забезпечується його безперервний художньо-естетичний розвиток. Відповідно гурток образотворчого мистецтва є однією із найважливіших ланок у позашкільній художньо-естетичній діяльності, а основою його занять – навчальна програма, що має передбачати систематичне і послідовне навчання дітей у цьому об'єднанні.

Запропонована програма гуртка розрахована на 2 роки початкового рівня навчання дітей віком 8-15 років (групи першого року навчання – 8-10 років, групи другого року – 11-15 років). Загальний обсяг та тривалість занять: 2 рази на тиждень по 2 години, всього протягом першого і другого років навчання – по 144 години.

Ця програма побудована на основі досвіду викладання цього предмета дитячій школі народних мистецтв Сихівського району міста Львова. Кожен керівник гуртка названого профілю може вносити зміни у зміст програми, розподіл часу на вивчення окремих тем, впроваджуючи свої напрацювання та цікаві творчі знахідки.

Складається програма з теоретичних і практичних занять, основна увага приділяється практичним заняттям.

Мета гуртка – надання дітям якісної художньо-естетичної позашкільної освіти з образотворчого мистецтва, що передбачає їхню художньо-естетичну освіченість та вихованість.

Основні завдання:

- формування засобами позашкільної художньо-естетичної освіти громадянина, будівничого Української держави;
- забезпечення доступу дітей до вивчення культурної спадщини народу як невичерпного джерела творчості, єдиної цілісної культурної та мистецької світової спадщини;
- розвиток здатності дитини до самовираження і творчості, позитивного сприйняття навколишнього середовища;
- формування художньо-естетичного світогляду, розвиток творчої особистості, підготовка до професійного самовизначення;

- розвиток художніх здібностей, обдаровань дітей і підлітків;
- поглиблення знань та практичних умінь з образотворчого мистецтва, одержаних гуртківцями на уроках з цього предмета у загальноосвітній школі;
- виховання у дітей цілісного сприймання дійсності за художньо-естетичними законами, розвиток зорової культури і творчої уяви, оволодіння різноманітними засобами створення художніх образів, вміння бачити та усвідомити красу явищ і об'єктів у природі і суспільному житті. Формування у дітей потреби в художньому відображенні світу;
- формування у гуртківців відчуття і розуміння художніх засобів виразності – колориту, форми, простору, композиції, засвоєння художніх технік, емоційного сприйняття та оцінки творів образотворчого мистецтва, розуміння образної мови, позитивної художньо-естетичної орієнтації щодо творів.

Концепцією викладання зазначеного предмету є забезпечення цілісної системи поєднання теоретичних знань з основ образотворчого мистецтва (рисунок, живопис, композиція) та практичних умінь, які охоплюють розумову, емоційну і вольові сфери діяльності дитини. Тому керівник гуртка основну увагу має приділяти вивченню дітьми саме таких базових дисциплін, як рисунок, живопис, композиція. Ці предмети діти вивчатимуть паралельно: щотижня на рисунок і живопис виділятиметься по 1 год., на композицію – по 2 години.

Вивчаючи предмет „Рисунок”, гуртківці першого року навчання будуть засвоювати такі теми, як: лінія в природі і мистецтві, форма і її характер, пляма і силует, тон у природі і мистецтві, фактура, як засіб збагачення плями; протягом другого року навчання: основи побудови предметів, світлотінь як засіб відтворення об'єму, лінійна і тональна перспективи, зображення фігури і голови людини тощо.

Працюючи над розкриттям основних тем предмета „Рисунок”, слід застосовувати різноманітні види дитячої творчості, активні методи організації занять, забезпечувати на кожному занятті гуртка сприятливий для дітей мікроклімат, використовувати наочний матеріал (репродукції, слайди, книжкові ілюстрації, музичні та літературні твори), поєднувати викладання образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтва (художнє слово, музика та інш.).

Засвоюючи предмет „Живопис”, гуртківці першого року навчання будуть вивчати теми: колір у природі й мистецтві, основні і похідні, хроматичні та ахроматичні, теплі, холодні кольори, експресивні якості кольорів та неповне оптичне їх змішування; протягом другого року навчання – теми щодо кольорового контрасту і нюансу, кольору і світла, побудова за допомогою кольору об'єму та простору.

Розкриваючи теми кольорознавства предмета „Живопис”, керівникам гуртків слід врахувати те, що кожен гуртківець має своє об'єктивне сприйняття кольору. Це дає можливість педагогу „не тиснути” на внутрішню

поетичну природу кольорового відчуття гуртківця, вирішувати проблеми вивчення законів кольору з єдиною метою – навчити дітей будь-які кольорові тенденції приводити у стан гармонійного синтезу кольорової композиції, що по суті є колоритом.

Не менш важливою проблемою при вивченні цього предмета є розкріпачення кольорових емоцій, адже колір – це елемент гри. Колір, настрої, образ; технічна свобода малярства у системі: колір, настрої, образ.

Вивчаючи предмет „Композиція”, гуртківці першого року навчання будуть ознайомлюватися з такими темами, як: організація площини картини, виразні засоби композиції, ритм у природі та мистецтві, організація площини через ритмову рівновагу, орнамент, мотив, рапорт, типи орнаментів, стилізація та інтерпретація природних мотивів і зразків народного мистецтва як основи орнаменту, симетрія та асиметрія; протягом другого року навчання діти вивчатимуть теми: контраст у природі і в мистецтві, нюанс – складова гармонійної композиції, рівновага композиції, домінанта в композиції, композиційний акцент.

Засвоюючи теоретичні знання з предмета „Композиція”, діти мають виконувати практичні завдання щодо створення композицій декоративно-площинного характеру, укласти власні орнаменти.

Водночас керівник гуртка має акцентувати увагу на розв’язанні 3-х проблем, які постійно пов’язані між собою:

- чуттєве сприйняття, творче начало;
- логічне пізнання;
- практичні уміння.

Вирішення першої (основної) проблеми сприяє розвитку в дітей творчого сприйняття світу, образного мислення, формує потребу у самовираженні через відображення етичних і духовних ідей; другої проблеми – засвоєння дітьми принципів композиції; третьої – виконання дітьми робіт різноманітними техніками, вивчення ними технологічних процесів, набуття майстерності реалізувати творчі ідеї.

Прогнозований результат

Вивчаючи предмет „Рисунок”,

гуртківці мають знати:

- закони побудови об’єму і простору на площині, закони лінійної перспективи;
- пропорції голови та фігури людини;
- графічні техніки.

гуртківці мають вміти:

- володіти різноманітними графічними техніками (олівець, туш-перо, пастель тощо);
- *передавати* :
- характер форми, силует;
- багатства відтінків тону;
- характер фактури поверхонь;

- об'єм і простір на папері.

Живопис

Гуртківці мають знати:

- основні і похідні кольори;
- кольори спектру;
- хроматичні і ахроматичні кольори;
- теплі і холодні кольори;
- експресивні якості кольорів;
- кольорове коло;
- споріднені кольори;
- контрастні кольори;
- як впливає світло на колір;
- теорію гармонійних поєднань кольорів;
- рух кольору на площині.

Гуртківці мають вміти:

- змішувати кольори, досягаючи задуманих (потрібних) відтінків;
- створювати за допомогою кольорових відношень враження об'єму і простору на площині;
- володіти різноманітними живописними техніками.

Композиція

Гуртківці мають знати:

- як організувати композицію на площині;
- композиційний центр, врівноважена композиція;
- розуміти і вміти визначити такі поняття: ритм, контраст, нюанс, домінанта, статика, динаміка, стилізація, інтерпретація, симетрія та асиметрія і т.д.

Гуртківці мають вміти:

- побудувати цільну композицію на певну тему на площині листа;
- використовувати для створення композицій різноманітні техніки за вибором:
 - аплікації з кольорового паперу, тканини, шкіри, природних матеріалів;
 - аплікації рельєфні;
 - витинанки;
 - розпис на тканині;
 - розпис на шклі;
 - ручне ткання;
 - композиції з природних матеріалів (фітодизайн);
 - паперова пластика;
 - бісероплетіння;
 - створення писанки;
 - створення композиції за напрямками різноманітних гуртків: кераміка, художня обробка дерева, лозоплетіння. Іграшка (народна, етнографічна).

Предмет «Рисунок»
Орієнтовний тематичний план занять
Початковий рівень. Перший рік навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	1		1
2.	Рисунок – універсальна мова людської цивілізації	1	4	5
3.	Лінія в природі й мистецтві	1	6	7
4.	Форма та її характер. Пляма і силует	1	7	8
5.	Тон в природі і мистецтві. Тональні градації, штрихове тонування.	1	7	8
6.	Фактура. Фактура, як засіб збагачення плями.	1	6	7
	Всього годин	6	30	36

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами, навчальною програмою гуртка. Організаційні питання щодо роботи об'єднання.

З історії розвитку світового та українського образотворчого мистецтва.

Огляд дітьми творчих робіт гуртківців, які завершили навчання в гуртку.

2. Рисунок – універсальна мова людської цивілізації

З історії виникнення та розвитку рисунку (демонстрація репродукцій, слайдів тощо). Рисунок в сучасному мистецтві. Різноманітні графічні техніки та матеріали, необхідні для виконання рисунку: олівці, перо, туш, соус, сангіна, вугілля тощо.

Завдання 1

Виконати за допомогою різноманітних матеріалів малюнки (на теми за вибором гуртківців).

Мета: Ознайомити дітей з матеріалами, необхідними для виконання рисунку.

3. Лінія в природі й мистецтві

Лінія – основа рисунку. Виразальні можливості лінії, її характер.

Завдання 1

Виконання вправ щодо ознайомлення дітей з різноманітним характером ліній і їх поєднань (хвилясті лінії, тонкі, пухнасті, колючі тощо).

Завдання 2

Зображення з натури однією лінією квітки, сухої гілки дерева. Стилізація зображення, виконання композиції на теми: „Фантастична квітка”, „Фантастичний птах” тощо (за вибором гуртківців).

Завдання 3

Натюрморт із 3-4-х багато декорованих предметів, їх виконання та

поєднання за допомогою ліній, контраст товщини як декоративні виразні елементи.

Мета: Сформувати у дітей вміння передати характер і образність форми, використовуючи пластичні виражальні можливості лінії.

4. Форма та її характер. Пляма і силует

Форма як система відношень точок, ліній, поверхонь, фігур, об'ємів тощо, які мають певну величину.

Завдання 1

Замальовки пензлем тварин, птахів, риб та ін.

Завдання 2

Зображення листків дерева, контрастних за формою і характером тощо.

Завдання 3

Натюрморт із 3-4 –х предметів, різних за формою, розташованих в один ряд на лінії горизонту.

Мета: Сформувати у дітей вміння передати характер форми, її силует лаконічними засобами.

5. Тон в природі і в мистецтві. Тональні градації. Штрихове тонування

Завдання 1

Вправа на різноманітність тональних градацій від чорного до білого: „Архітектурна мозаїка”.

Завдання 2

Композиція „День, сутінки, ніч”. Передати плавний перехід від світлої до темної тональності через зміну штрихового тону.

Завдання 3

Натюрморт із предметів, розташованих на фоні площини з плавним переходом від світлого до темного.

Мета: опанувати багатства відтінків тону.

6. Фактура. Фактура як засіб збагачення плями.

Використання різноманітних графічних матеріалів і технік (подряпування, штампування, друкування на сирому папері тощо) для виявлення фактурних характеристик природних матеріалів

Завдання 1

Зарисовки з природних матеріалів (кора, горіх, деревина, камінь тощо).

Завдання 2

Композиція „Мереживо дерев”, „Підземні печери”, у якій потрібно поєднати різноманітні фактури.

Мета: опанувати засоби передачі фактур різноманітних поверхонь.

Предмет «Живопис»
Орієнтовний тематичний план занять
Початковий рівень. Перший рік навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	1		1
2.	Колір в природі і мистецтві. Основні і похідні кольори	1	4	5
3.	Хроматичні і ахроматичні кольори	1	6	7
4.	Теплі кольори	1	5	6
5.	Холодні кольори	1	4	5
6.	Експресивні якості кольорів	1	7	8
7.	Неповне оптичне змішування кольорів	1	3	4
	Всього годин	7	29	36

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами. Організаційні питання щодо роботи гуртка.

2. Колір в природі і мистецтві. Основні і похідні кольори.

Фарби і кольори. Кольори хроматичні: основні, складові, похідні. Кольорове коло, кольоровий контраст.

Завдання 1

Кольорова мозаїка – декоративна композиція. Створити нові кольори шляхом змішування трьох основних кольорів.

Завдання 2

Декоративна композиція „Веселка”. Створити зображення трьома основними кольорами і їх сумішами.

Мета: Оволодіти навиками змішування фарб.

3. Хроматичні і ахроматичні кольори

Тональні (світлотіні) градації кольору.

Завдання 1

Вправа без сюжету з використанням чорної і білої фарб та їх сумішей.

Мета: Шляхом змішування отримати багатство тональних градацій від білої до чорної фарб.

Завдання 2

Композиція на теми: „Гармонія”, „Музика”, „Ритм” з використанням трьох кольорів: білого, чорного і одного з хроматичних.

Мета: Отримати якнайбільше тональних градацій одного кольору.

Завдання 3

Композиція декоративного характеру на теми: „Весна”, „Літо”, „Мозаїка” з використанням тільки хроматичних кольорів.

Мета: Отримати багатство кольорових відтінків.

4-5. Теплі і холодні кольори

Контраст холоду і тепла. Психологічна дія теплих і холодних кольорів.
Асоціативна дія кольору: теплі – вогонь, сонце, холодні – річка, лід, небо.

Завдання 1

Композиція на тему „Радість”. Передати зміст і настрій, використовуючи тільки теплу гаму кольорів.

Завдання 2

Композиція за уявою на теми: „Підводне царство”, „Снігова королева”, з використанням тільки холодної гами кольорів.

Завдання 3

Композиція „Місто – день і вечір” у двох варіантах: перший – всі кольори спектру зробити теплими – „потеплити”; другий – всі кольори спектру зробити холодними – „похолодити”.

Мета: Засвоїти поняття „Кольорова гама”, зрозуміти відносність понять „тепло”, „холод”.

6. Експресивні якості кольору

Психологічна дія висвітлення, затемнення і насиченості кольору.

Завдання 1

Вправи без сюжету. Три варіанти в порівнянні:

1. Композиція із спектральних насичених кольорів – фарби веселі.
2. Об’єднати спектральні кольори чорним – фарби похмурі.
3. Об’єднати спектральні кольори білим – фарби ніжні.

Завдання 2

Кольорова композиція на тему: „Ранок, день, вечір” або „Три царства”

Мета: Простежити, як змінюється настрій в залежності від висвітлення або затемнення кольорів.

7. Неповне оптичне змішування кольорів

Залежність емоційної дії кольору від характеру мазка. Ознайомлення дітей із репродукціями творів імпресіоністів.

Завдання: Пейзаж „Травень”, „Весна” тощо.

Мета: Створити багатство кольорових відтінків, використовуючи поєднання коротких мазків основних кольорів. Підсумок отриманих знань.

Предмет «Композиція»
Орієнтовний тематичний план занять
Початковий рівень. Перший рік навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	2		2
2.	Організація площини картини	1	11	12
3.	Ритм у природі та мистецтві. Організація площини через ритмову рівновагу.	1	13	14
4.	Орнамент, мотив, рапорт. Типи орнаментів.	1	15	16
5.	Стилізація та інтерпретація природних мотивів і зразків народного мистецтва як основа орнаменту	1	15	16
6.	Поняття симетрії та асиметрії	1	11	7
	Всього годин	5	65	72

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами. Організаційні питання щодо роботи гуртка.

2. Організація площини картини

Композиція як процес гармонізації форми такими виразними засобами як лінія, пляма, пропорції, ритм, колір тощо.

Завдання

Виконати 4-5 композицій декоративно-площинного характеру у різноманітних техніках: аплікація, туш і перо, гуашеві фарби тощо.

Мета: Ознайомити гуртківців з елементарними правилами композиції та різноманітними техніками її виконання.

3. Ритм в природі і мистецтві

Поняття ритму. Ритм у природі. Ритми регулярні і нерегулярні, просторові і структурні.

Завдання 1

Регулярний ритм (орнамент з полос, ліній).

Завдання 2

Нерегулярний ритм (замальовки гілля дерев, каміння, трави тощо).

Завдання 3

Структурний ритм.

Мета: Опанувати засоби побудови ритмічних композицій.

4. Орнамент, мотив і рапорт. Типи і види орнаментів

Поняття: мотив, орнамент, рапорт. Типи орнаментів: замкнений, незамкнений, рапортний.

Види орнаментів: рослинний, тваринний, геометричний тощо.

Завдання 1

Створити орнамент за мотивами писанок.

Завдання 2

Розробити власний орнамент, взявши за основу мотиви рослин, тварин, птахів, геометричних фігур.

Мета: Опанувати засоби орнаментування площини.

5. Стилiзацiя та iнтерпретацiя

Поняття: стилізація і інтерпретація, їх відмінності.

Завдання 1

Замалювати гілочку рослини, дерево, птаха з натури, метелика.

Завдання 2

Стилiзувати натурну замальовку, вiдкинувши зайве та акцентуючи увагу на найхарактернiших i виразних деталях. Створити декоративну композицiю або орнамент.

Завдання 3

iнтерпретувати зображення метелика у 2-3-х варiантах.

Мета: Опанувати засоби стилiзацiї та iнтерпретацiї форми.

6. Симетрiя та асиметрiя

Симетрiя та її типи. Асиметрiя як засiб виразностi художньої форми.

Завдання 1

Створити декоративну симетричну композицiю вiльного харктеру („Дерево життя”).

Завдання 2

Створити вiвноважену асиметричну композицiю (пiдсумкове заняття, тема за вибором керiвника гуртка).

Мета: Узагальнити одержанi дiтьми знання, умiння органiзовувати площину через вiвновагу зорових мас. Поняття про замкнену композицiю на противагу орнаменту, модулю тощо

Предмет «Рисунок»

Орієнтовний тематичний план занять

Початковий рівень. Другий рік навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	1		1
2.	Основи побудови предметів	1	4	5
3.	Світлотінь як засіб відтворення об'єму. Умовне відтворення об'єму.	1	5	6
4.	Лінійна перспектива	1	5	6
5.	Тональна перспектива	1	5	6
6.	Зображення фігури людини	1	5	6
7.	Зображення голови людини. Портрет	1	5	6
	Всього годин	7	29	36

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами. Організаційні питання щодо роботи гуртка.

1. Основи побудови предметів

Способи вимірювання пропорцій предметів.

Завдання 1

Натюрморт із 4-5-х предметів різної величини.

Мета: Вміти порівнювати один предмет з іншим і відносно площини листа паперу.

2. Світлотінь як засіб відтворення об'єму. Умовне відтворення об'єму

Світло, півтінь, тінь, рефлекс, падаюча тінь – засоби виявлення об'єму на площині.

Завдання 1

Натюрморт із 3-х предметів. Контрастне освітлення. Виконання в трьох тонах: білий, чорний, сірий.

Мета: Відтворити форми мінімальними засобами.

Завдання 2

Натюрморт із 3-4-х предметів. Бічне освітлення. Передати тональні співвідношення світла, тіні, півтіні, рефлексів, падаючої тіні.

Мета: Опанувати засоби передачі об'єму на папері.

3. Лінійна перспектива

Елементарні закономірності лінійної перспективи. Закони перспективної побудови квадрата і кола.

Завдання 1

Вправи з малювання квадрата, кола, куба, циліндра з урахуванням лінійної перспективи.

4. Тональна перспектива

Спад контрасту в глибину.

Завдання 1

Малюнок на теми: „В парку”, „Туман”, „Світанок”.

Мета: Передати враження простору графічними засобами ?

7. Зображення фігури людини.

Елементарні відомості про будову фігури людини, її пропорції, вікові особливості, „механіка” руху людини.

Завдання 1

Зарисовки з натури („від плями”), однією лінією.

Завдання 2

Силуетні зображення характерних фігур за уявою. Ці завдання виконуються за вибором.

Завдання 3

Зарисовки людей у русі.

8. Зображення голови людини. Портрет.

Характер голови. Основні пропорції голови.

Завдання 1

Виконати декілька профільних силуетних начерків з натури.

Завдання 2

Декілька зарисовок голови в різних поворотах.

Завдання 3

Портрет друга або уявного героя (малювання з натури або з пам'яті).

Ці три завдання виконуються за вибором.

Мета: Оволодіти навиками зображення голови людини, її портрету.

Предмет «Живопис»

Орієнтовний тематичний план занять

Початковий рівень. Другий рік навчання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	1		1
2.	Кольоровий контраст	1	5	6
3.	Кольоровий нюанс	1	4	5
4.	Колір і світло	1	14	15
5.	Побудова кольором об'єму та простору	1	8	9
	Всього годин	5	31	36

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами. Організаційні питання щодо роботи гуртка.

2. Кольоровий контраст

Кольорове коло – пари контрастних кольорів.

Завдання 1

Вправа без сюжету, поєднання контрастних кольорів: червоного і зеленого, жовтого і синього та їх відтінків.

Завдання 2

Натюрморт складений з предметів, контрастних за кольором.

Мета: Засвоїти поняття: „локальний колір”, „контрастні кольори”.

3. Кольоровий нюанс

Нюанс – як невелика відмінність кольору.

Завдання 1

Натюрморт з натури і з предметів, близьких за кольором, різних за тоном.

Мета: Побачити і передати багатство кольорових нюансів.

4. Колір і світло. Вплив світла на локальний колір. Температурний контраст.

Властивості денного (натурального) і електричного (штучного) освітлення.

Світлотінь. Контраст тепла і холоду.

Завдання 1.

Натюрморт при денному освітленні.

Завдання 2.

Натюрморт при електричному освітленні.

Мета: Підкреслити температурну різницю кольорів світла і тіні.

Мета: Сформувати у дітей відчуття гармонії кольорових відношень на основі закону про доповнюючі кольори.

Завдання 3

Натюрморт із запаленою свічкою.

Мета: Сформувати світлоколірний образ натюрморту.

5. Побудова кольором об'єму та простору, зміна кольорового тону в просторі

Відносність просторового враження, створеного кольором залежно від його тону.

Завдання 1

Довільна композиція декоративного характеру з різнокольорових плям.

Перший варіант – на білому фоні, другий – на чорному.

Завдання 2

Натюрморт – предмети на фоні білої і чорної великих смуг фону.

Мета: Виробити у дітей вміння аналізувати враження глибини, залежно від світлоти, кольорової плями та фону, на якому вона розташована.

Завдання 3

Натюрморт з предметів, розташованих у двох планах.

Мета: Навчити дітей створювати об'єм у середовищі, чітко сформувати плани за рахунок відповідних тональностей.

Підсумок отриманих знань.

Композиція

Орієнтовний тематичний план занять

Початковий рівень. Другий рік навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Разом
1.	Вступне заняття	2		2
2.	Контраст в природі і в мистецтві. Контраст як основний засіб художньої виразності	1	19	20
3.	Нюанс – складова гармонійної композиції	1	9	10
4.	Рівновага композиції: статична, динамічна	2	26	28
5.	Поняття домінанти в композиції, композиційний акцент	1	13	14
	Всього годин	7	67	74

Програма

1. Вступне заняття

Ознайомлення дітей з правилами техніки безпеки, дорожнього руху, правилами поведінки, санітарно-гігієнічними вимогами, навчальною програмою. Організаційні питання щодо роботи гуртка.

2. Контраст як основний засіб виразності

Контраст як різко вираженна протилежність. Види контрастів: за розміром, формою, тоном, кольором, фактурою, ритмом тощо.

Завдання 1

Контрастні персонажі за формою і величиною.

Завдання 2

Контраст за тоном „День” і „Ніч”

Завдання 3.

Тематична композиція, побудована на контрасті ритмів і фактур: „Місто комах”, „Пташиний базар”.

Мета: Навчити гуртківців створювати образну характеристику теми через контраст силуетів, ритмів, кольору, фактури.

3. Нюанс як ледь помітна відмінність форми, кольору, тону, ритму тощо.

Нюанс композиції

Завдання.

Тематичні композиції „Сутінки”, „В тумані”, „Заметіль” тощо

Мета: Створити образну характеристику теми через нюанс форми, тону, кольору тощо.

4. Закони рівноваги

Статична композиція. Статика – рівновага з відсутністю руху.

Завдання 1

Композиція декоративно-площинного характеру, побудована на статичній рівновазі „зорових мас” за допомогою техніки аплікації.

Завдання 2

Композиція пейзажного характеру на тему „Тиша”, „Зачароване місто”, яка має ідею спокою.

Мета: Опанувати основи статичної композиції.

Бесіда: Динамічна композиція. Динаміка – присутність руху в характері форми. Рух у характері й напрямі ліній, форм.

Завдання 1

Композиція декоративного характеру, що уособлює динаміку, а водночас має рівновагу зорових мас. На прикладі простих геометричних фігур.

Завдання 2

Пейзаж і рух. Теми „Вітер”, „Ураган”, „Шторм на морі”.

Завдання 3

Спіральні композиції. Теми: „Мушля”, „Вир”.

Мета: Вміння передати враження руху, враховуючи закони композиційної рівноваги.

5. Домінанта.

Домінанта – кольоровий, тональний, фактурний або інший акцент, який підкреслює основну ідею творчої роботи.

Завдання: Декоративна композиція на тему: „Душа природи”

Мета: Узагальнити одержані дітьми знання.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аксенов Ю. Г. Рисунок и живопись в 2 т. Изд. «Искусство». Москва. 1963.
2. Аксенов Ю. Г. Рисунок и живопись. Изд. «Искусство». Москва. 1963.
3. Виноградова Г. Малювання з натури. - К.: Рад. Школа, 1976. - 56 с.
4. Глинская И. П. Изобразительное искусство. Видавництво «Радянська школа». Киев. 1981.
5. Горбенко А. А. Акварельная живопись для архитекторов. Видавництво «Будівельник». Киев. 1982.
6. Свид С., Проців В. Художні техніки. - К.: Рад. Школа, 1977. - 78 с.